

Dr. iur. Iza Razija Mešević
Mr. iur. Adna Škamo

Praktikum iz autorskog i srodnih prava

Univerzitet u Sarajevu - Pravni fakultet

Dr. iur. Iza Razija Mešević
Mr. iur. Adna Škamo

Praktikum iz autorskog i srodnih prava

Sarajevo, 2023.

Autorice

Dr. iur. Iza Razija Mešević
Mr. iur. Adna Škamo

Naslov

Praktikum iz autorskog i srodnih prava

Izdavač

Univerzitet u Sarajevu – Pravni fakultet

Za izdavača

Dr. Zinka Grbo, dekanica

Recenzentice

Dr. Jadranka Dabović Anastasovska
Dr. Neda Zdraveva

DTP

Narcis Pozderac, TDP Sarajevo

Dizajnerica korica

Sandra Ozimica

2023.

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

347.78(075.8)(076)

MEŠEVIĆ, Iza Razija

Praktikum iz autorskog i srodnih prava [Elektronski izvor] / Iza Razija
Mešević, Adna Škamo. - El. knjiga. - Sarajevo : Pravni fakultet Univerziteta, 2023

Način pristupa (URL): <https://www.pfsa.unsa.ba/pflbiblioteka/e-izdavastvo/>. - Nasl.
sa nasl. ekrana. - Opis izvora dana: 10. 10. 2023.

ISBN 978-9926-544-01-0

1. Škamo, Adna

COBISS.BH-ID 56672006

SADRŽAJ

Predgovor	7
Metodologija rješavanja hipotetičkih slučajeva iz oblasti autorskog i srodnih prava ..	8
Uvod	8
1. Hipotetički slučaj	9
1.1 Obuhvaćene tematske jedinice	9
1.2 Činjenično stanje	10
2. Šema slučaja	11
3. Subjekti slučaja	12
3.1 Autori neke kategorije autorskih djela	13
3.2 Nosioc i srodnih prava	14
3.3 Stvaraoci nezaštićenih tvorevina	15
3.4 Nosioc i prava	15
3.5 Neovlašteni korisnici	16
4. Objekti slučaja	17
4.1 Autorska djela	18
4.2 Predmeti zaštite srodnih prava	19
4.3 Nezaštićene tvorevine	19
4.4 Fizički objekti	20
5. Odnos između subjekata	21
5.1 Ugovorni odnos	22
5.2 Zakonski odnos	23
5.3 Odnos povrede prava	23
5.4 Koautorski/kostvaralački odnos i odnos autora spojenih djela	24
5.5 Faktički odnos	25
6. Odnos subjekata prema objektima	27
6.1 Autorski odnos	27
6.2 Stvaralački odnos	28
6.3 Odnos nosioca prava	28
6.4 Vlasnički odnos	29
6.5 Izvođački odnos	29
7. Odgovori na pitanja	31
1. AUTOR	34
1.1 Autor kao fizičko lice	34

1.2	Koautorstvo	34
1.3	Autor pod pseudonimom	36
2.	AUTORSKO DJELO	37
2.1	Zbirka	37
2.2	Kolektivno djelo	37
2.3	Djelo prerade	38
2.4	Spojeno djelo	39
2.5	Audiovizuelno djelo	40
2.6	Računarski program	41
3.	NEZAŠTIĆENE TVOREVINE	43
3.1	Narodne književne i umjetničke tvorevine	43
3.2	Ideje	44
3.3	Politički govori	45
3.4	Zakonski tekstovi	46
4.	MORALNA PRAVA AUTORA	47
4.1	Pravo (prvog) objavljivanja	47
4.2	Pravo poštivanja djela	48
4.3	Pravo paterniteta (pravo priznavanja autorstva)	49
4.4	Pravo pokajanja	50
5.	IMOVINSKA PRAVA AUTORA	51
5.1	Pravo reprodukcije (umnožavanja)	51
5.2	Pravo davanja u zakup	52
5.3	Pravo audiovizuelnog prilagođavanja (pravo prerade)	53
5.4	Pravo saopštavanja javnosti	54
6.	DRUGA PRAVA AUTORA	55
6.1	Pravo slijeđenja	55
6.2	Pravo pristupa i predaje djela	56
6.3	Pravo na naknadu za privatnu i drugu vlastitu upotrebu	56
7.	VREMENSKO I SADRŽAJNA OGRANIČENJA AUTORSKOG PRAVA	58
7.1	Vremensko ograničenje	58
7.2	Zakonska licenca	59
7.3	Invalidna lica	60
7.4	Slobodna prerada	61
8.	PROMET AUTORSKOG PRAVA	62
8.1	Odvojen promet autorskog prava i prava vlasništva	62
8.2	Nasljeđivanje autorskog prava	63
8.3	Autorska djela stvorena u radnom odnosu	64

8.4	Isključivi i neisključivi prijenos prava i forma ugovora.	65
9.	AUTORSKI UGOVORI.	66
9.1	Izdavački ugovor.	66
9.2	Ugovor o izvođenju.	67
9.3	Ugovor o audiovizuelnom prilagođavanju.	68
9.4	Ugovor o filmskoj produkciji.	69
9.5	Ugovor o kolektivnom djelu.	70
10.	UZAJAMNI ODNOS AUTORSKOG PRAVA I SRODNIH PRAVA.	72
10.1	Razgraničenje između predmeta zaštite autorskog prava i predmeta zaštite srodnih prava.	72
10.2	Odgovarajuća primjena pravila autorskog prava na srodna prava.	73
11.	PRAVA IZVOĐAČA.	75
11.1	Grupa izvođača.	75
11.2	Moralna prava izvođača.	75
12.	PRAVA PROIZVOĐAČA FONOGRAMA.	77
12.1	Fonogram.	77
12.2	Imovinska prava proizvođača fonograma.	78
13.	PRAVA PROIZVOĐAČA VIDEOGRAMA.	80
13.1	Videogram.	80
13.2	Imovinska prava filmskog producenta.	81
14.	PRAVA ORGANIZACIJA ZA RADIODIFUZIJU.	82
14.1	Radiodifuzna organizacija.	82
14.2	Imovinska prava radiodifuznih organizacija.	83
15.	PROIZVOĐAČI BAZA PODATAKA.	85
15.1	Baza podataka.	85
15.2	Imovinska prava proizvođača baza podataka.	86
16.	SRODNO PRAVO IZDAVAČA.	88
16.1	Neobjavljena slobodna djela.	88
17.	OSTVARIVANJE PRAVA.	90
17.1	Kolektivno ostvarivanje prava – kolektivna organizacija.	90
17.2	Obavezno kolektivno ostvarivanje prava.	91
18.	ZAŠTITA AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.	93
18.1	Aktivna legitimacija.	93
18.2	Penali.	94
18.3	Krivičnopravna zaštita autorskog i srodnih prava.	95
19.	MEĐUNARODNA ZAŠTITA AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.	97

19.1 Nacionalni tretman	97
19.2 Primjena ZASP-a na strane državljane	98
20. RJEŠENJA ODABRANIH ZADATAKA	99
Zadatak 1.1 Autor kao fizičko lice	99
Zadatak 2.1. Zbirka.....	101
Zadatak 3.2. Ideje	102
Zadatak 4.1. Pravo (prvog) objavljivanja.....	103
Zadatak 5.1. Pravo reprodukcije (umnožavanja).....	104
Zadatak 6.1. Pravo slijeđenja.....	107
Zadatak 7.1. Vremensko ograničenje.....	109
Zadatak 8.1. Odvojen promet autorskog prava i prava vlasništva.....	111
Zadatak 9.1. Izdavački ugovor	113
Zadatak 10.2. Odgovarajuća primjena pravila autorskog prava na srodna prava .	114
Zadatak 11.2. Moralna prava izvođača	116
Zadatak 12.1. Fonogram	118
Zadatak 13.1. Videogram	119
Zadatak 14.2. Imovinska prava radiodifuznih organizacija	121
Zadatak 15.1. Baza podataka.....	122
Zadatak 16.1. Neobjavljena slobodna djela.....	124
Zadatak 17.1. Kolektivno ostvarivanje prava – kolektivna organizacija	125
Zadatak 18.2. Penali	127
Zadatak 19.2. Primjena ZASP-a na strane državljane	130
ANEKS	133
Praktična uputstva i pravila kod pristupa ispitu.....	133

PREDGOVOR

Praktikum iz autorskog i srodnih prava predstavlja prvu publikaciju ove vrste u Bosni i Hercegovini, ali i regionu.

Kroz 57 zadataka, od kojih su neki potpuno hipotetičke prirode, dok se drugi temelje na stvarnim slučajevima iz domaće i međunarodne prakse, u *Praktikumu* su tematizirane sve ključne kategorije i instituti autorskog i srodnih prava, te kolektivnog ostvarivanja tih prava – počevši od pojma autora i autorskog djela do krivičnopravne zaštite njegovih prava i međunarodnih instrumenata.

Pored hipotetičkih slučajeva, *Praktikum* sadrži detaljnu i posebno razvijenu metodologiju za njihovo rješavanje, koja je obrazložena i potkrijepljena nizom dodatnih primjera. Također, u *Praktikumu* su ponuđena i rješenja za 19 slučajeva, kao primjeri najbolje prakse primjene pravne logike i argumentacije u ovoj oblasti.

Ovaj *Praktikum* namijenjen je najprije studentima Univerziteta u Sarajevu – Pravnog fakulteta, te pravnih fakulteta u Bosni i Hercegovini, kao više nego koristan alat u procesu pripreme za ispit iz oblasti prava intelektualnog vlasništva u segmentu autorskog i srodnih prava, te savladavanja predmetne materije i razvoja visokog nivoa kako teoretskog tako i praktičnog razumijevanja ove kompleksne i sofisticirane pravne oblasti.

Međutim, on može u nedostatku domaće sudske prakse u ovom domenu biti od koristi i za pravne praktičare, kako bi osvježili svoje znanje o primjeni propisa o autorskom i srodnim pravima te njihovom kolektivnom ostvarivanju.

Autorice

Dr. iur. Iza Razija Mešević

Mr. iur. Adna Škamo

METODOLOGIJA RJEŠAVANJA HIPOTETIČKIH SLUČAJEVA IZ OBLASTI AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

Uvod

Ispit iz prava intelektualnog vlasništva, u segmentu provjere znanja iz materije autorskog i srodnih prava, ispit je pravnog logiciranja i pravnog razumijevanja, a ne ispit reprodukcije sadržaja normi Zakona o autorskom i srodnim pravima (dalje u tekstu: “ZASP”), Zakona o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (dalje u tekstu: “ZKOP”) ili napamet memoriranog apstraktnog znanja iz udžbeničke literature.

Oblast prava intelektualnog vlasništva, a posebno autorskog i srodnih prava, studenti/ce nerijetko doživljavaju kao veoma apstraktnu, budući da se po prvi put u toku pravnog studija susreću s objektima zaštite koji nisu opipljivi i tjelesni, već predstavljaju nematerijalna dobra, npr. autorska djela, koja mogu, ali ne moraju, biti vezana za fizičke nosače. Stoga je od velikog značaja da pravno obrazovanje, a kasnije i testiranje stečenih znanja i vještina studenta/ica, u domenu ove pravne oblasti bude zasnovano na jednom specifičnom metodološkom pristupu, koji će materiji autorskog i srodnih prava “udahnuti život” i učiniti je manje “neopipljivom”.

Taj cilj je jedino moguće postići kroz specifičnu primjenu metoda studije (hipotetičkog) slučaja, koja se bazira na prilagođenoj verziji tzv. “klauzure”, koja se kao ispitni tip koristi na njemačkim pravnim fakultetima, a koju je predmetna profesorica adaptirala pravnom studiju na Univerzitetu u Sarajevu – Pravnom fakultetu, odnosno generalno, na pravnim fakultetima u Bosni i Hercegovini.

U narednim poglavljima će biti obrazloženi pojedini metodološki koraci u procesu analize i rješavanja ispitnog zadatka. Njihovu primjenu studenti/ce će moći uočiti kroz rješenja odabranih zadataka sadržana u zadnjem dijelu ovog *Praktikuma*. Primjenu metoda rješavanja slučajeva studenti/ce će moći dalje vježbati i usavršavati rješavanjem ostalih, neriješenih zadataka iz *Praktikuma*

u individualnom ili grupnom radu s drugim studentima/cama, kao i kroz predavanja i vježbe iz nastavnog predmeta.

1. Hipotetički slučaj

1.1 Obuhvaćene tematske jedinice

U *Praktikumu* su prije svakog zadatka navedene i “Obuhvaćene tematske jedinice” koje studenti/ce neće imati na samom ispitnom testu. Dakle, ispitni zadatak neće sadržavati uputstva o tome na koje kategorije i institute autorskog i srodnih prava studenti/ce treba da obrate pažnju prilikom rješavanja slučaja.

Svrha ovih “tematskih jedinica” u *Praktikumu* je da podrže studente/ice u stavljanju činjeničnog zadatka u širi kontekst sistema autorskopravne zaštite. One predstavljaju putokaz i alat za studente/ice u fazi pripreme ispita i usvajanja ispitne materije, kada još uvijek ne poznaju sve pojmove i odlike autorskog i srodnih prava. Ove jedinice su, takoreći, kompas koji studente/ice prilikom vježbanja vodi kroz ZASP i materiju autorskog i srodnih prava. Naime, da bi se jedan zadatak uspješno i cjelovito riješio, nije dovoljno pronaći samo ključnu odredbu ZASP-a na koju elementi hipotetičkog slučaja očigledno ukazuju. Potrebno je tu odredbu staviti u širi kontekst ZASP-a, povezati je i s drugim relevantnim odredbama, koje je pojašnjavaju preciziraju i dopunjuju. Odredbe ZASP-a se tumače sistemski, a ne izolirano.

Pa tako, ako npr. zaključite da se zadatak odnosi na pravo pokajanja, a autor je preminuo i njegovi nasljednici žele da vrše to pravo (povuku djelo iz prometa), nije dovoljno zasnovati vaše argumente samo pozivajući se na sadržaj trenutne odredbe čl. 84 ZASP-a. Neophodno je da ovu odredbu povežete i s trenutnim čl. 16, koji govori o kategoriji moralnih prava autora (jer je pravo pokajanja moralno pravo autora), s trenutnim čl. 55, koji govori o vremenskom ograničenju autorskog prava (jer prava autora u pravilu traju za života i 70 godina nakon njegove/njene smrti), s trenutnim čl. 61, koji govori o tome da pravo pokajanja traje samo za života autora (jer je trajanje prava pokajanja ograničeno samo na život, a ne i na navedenih 70 godina), te s trenutnim čl. 63, koji tretira nasljeđivanje autorskih prava (jer je autorsko pravo nasljeđivo, osim prava pokajanja). Kod jednog ovakvog zadatka, u “Obuhvaćenim tematskim jedinicama” pronašli biste npr. pojmove: “moralna prava”; “vremensko ograničenje autorskog prava” i “nasljeđivanje autorskog prava”.

U “Obuhvaćenim tematskim jedinicama” može npr. biti sadržana kategorija “autorski ugovori”, koja će svoj konkretni izraz u zadatku imati npr. kroz ugovorni odnos između subjekata na osnovu izdavačkog ugovora, ali će uputiti studente/ice da argumente koje će iznijeti u odgovorima na pitanja uz zadatak potraže i u opštem dijelu autorskog ugovornog prava, a ne samo u odredbama ZASP-a koje se odnose na ovu kategoriju ugovora.

Ili, u “Obuhvaćenim tematskim jedinicama” može npr. biti sadržana kategorija “imovinska prava”, koja će svoj konkretni izraz u zadatku imati npr. kroz pravo reprodukcije čiji je nosilac neki od subjekata slučaja. Ipak, ova odrednica treba studentima/cama skrenuti pažnju da kod obrazlaganja svojih pravnih stavova uzmu u obzir da se radi o kategoriji autorskopravnih ovlaštenja sa specifičnim karakteristikama, kao što su isključivost i prenosivost.

1.2 Činjenično stanje

Zadaci sadržani u *Praktikumu* i oni koji se obrađuju na vježbama, te u konačnici zadaci koje studenti/ce trebaju riješiti u okviru ispitnog testa, mogu biti zasnovani ili na potpuno hipotetičkom, ali u praksi vrlo mogućem činjeničnom stanju, ili se pak temeljiti na elementima realnih slučajeva iz prakse. Ipak, i jedna i druga kategorija zadataka ima isti cilj – razvijanje, i, u konačnici, testiranje pravne logike i argumentacije u oblasti autorskog i srodnih prava.

Svaki zadatak ima neku ključnu i krovnu temu – kategoriju ili institut autorskog i/ili srodnih prava, koji studenti/ce trebaju prepoznati (npr. neko pravo autora, neku kategoriju srodnih prava, neki tip autorskog ugovora i sl.), kao što se može i uočiti posmatrajući strukturu ovog *Praktikuma* i naslove pojedinačnih poglavlja i cjelina. Ali ta ključna tema zadatka nikada nije izolirana, te nije dovoljno samo njeno prepoznavanje da bi se riješio zadatak. Potrebna je upotreba pravne logike i povezivanje različitih normi ZASP-a, podvođenje činjeničnog stanja slučaja pod te norme te primjena usvojenog znanja iz literature, kako bi se ispravno postavila šema i dali odgovori na pitanja.

Činjenično stanje je ciljano izraženo jezikom svakodnevne govorne komunikacije.

* *Rezimirani praktični savjeti za pristup tekstu zadatka:*

- Prije početka rješavanja slučaja, pročitati tekst zadatka najmanje dva puta, kako ne bi došlo do previda pojedinih elemenata slučaja.
- Prilikom drugog čitanja početi s podvlačenjem pojedinačnih elemenata slučaja (npr. subjekti) ili kreiranjem bilješki/kratkih napomena iznad ili pored činjeničnog stanja na testu, koje će biti od pomoći kod postavke šeme ili kod odgovora na pitanje.
- Ne vršiti slobodnu interpretaciju činjeničnog stanja. Svaki element zadatka ima svoj rezon.
- Ne dodavati elemente u činjenično stanje prilikom rješavanja zadatka.
- Koristiti samo informacije koje su date u tekstu zadatka.
- Na čitanje zadatka potrošiti maksimalno 20% ispitnog vremena.

2. Šema slučaja

Prvi od dva metodološka koraka u rješavanju hipotetičkog zadatka je postavka tzv. šeme slučaja.

Cilj postavke šeme slučaja je da studenti/ce ključne elemente činjeničnog stanja, koje je izraženo jezikom svakodnevne govorne komunikacije, pretoče ili “prevedu” u zakonske i stručne kategorije, institute i pojmove autorskog i srodnih prava.

Postoje četiri osnovna elementa šeme slučaja, od kojih svaki za cilj ima da da odgovor na određeno pitanje i to:

1. subjekti [Ko (*su akteri zadatka*)?];
2. objekti [Povodom čega (*je nastao spor*)?];
3. odnos između subjekata [Između koga (*postoje odnosi u zadatku i koje su prirode ti odnosi*)?];
4. odnos subjekata prema objektima [Prema čemu (*postoji odnos prisvajanja*)?].

Elementi šeme slučaja su međusobno povezani, a ne izolirani svaki za sebe. Kada se ispravno postavi jedan element šeme (npr. subjekte: “X – autor djela likovne umjetnosti”), ostali elementi šeme (npr. objekti: “djelo likovne umjetnosti” ili odnos subjekata prema objektima: “X - autorski odnos prema djelu

likovne umjetnosti”) obično postaju očigledni jer proizlaze jedni iz drugih. S druge strane, kada nastane greška ili propust u jednom elementu šeme, ona se obično odražava i na ostale elemente (npr. propuštanje jedne kvalifikacije subjekta ili definiranja jednog objekta).

3. Subjekti slučaja

Subjekti slučaja su akteri činjeničnog stanja – pravna i fizička lica koja igraju različite uloge i stupaju u različite odnose predočene u hipotetičkom zadatku. Ako zadatak/slučaj uporedimo s kratkom pričom, subjekte možemo zamisliti kao njene glavne likove. Dok se o protagonistima slučaja i njihovim postupcima u zadatku govori kolokvijalnim jezikom, cilj određenja subjekata u šemi je da tim likovima dodijelimo pravne kvalifikacije upotrebljavajući terminologiju autorskog i srodnih prava. Pa tako ćete se u zadacima susresti s piscima, slikarima, balerinama, profesorima, dirigentima, producentima, fotografima, koreografima, programerima, arhitektama, kompanijama, televizijskim stanicama, *youtuberima* itd. No, iz ugla autorskog i srodnih prava, te odrednice znače jako malo. Tek kada navedene osobe podvedemo pod određenu autorskopravnu kategoriju, onda se za njihov status vežu i pravne posljedice iz ugla autorskog prava.

Pa tako, kada npr. jednog slikara iz činjeničnog stanja “pretvorimo” u postavci šeme zadatka u “autora djela likovne umjetnosti”, onda znamo da su mu samim činom stvaranja tog djela pripala na njemu sva imovinska, moralna i druga autorska ovlaštenja.

Shodno tome, subjekti slučaja mogu biti, ali nisu ograničeni na:

- autore neke kategorije autorskog djela,
- stvaraocce nezaštićenih tvorevina,
- neku kategoriju nosilaca srodnih prava,
- neovlaštene korisnike, ili
- nosioce prava.

No, ponekad će akteri činjeničnog stanja biti i lica koja se ne mogu podvesti pod kategorije autorskog i srodnih prava, ali im se ipak može dodijeliti određena pravna kvalifikacija. Pa tako, npr. direktora kompanije, čiji je zaposlenik stvorio neko autorsko djelo u radnom odnosu ne možemo kvalificirati

terminologijom autorskog prava, ali zato samu kompaniju možemo. Ona će biti “nosilac prava”, a direktor će biti zakonski zastupnik nosioca prava. Ili, lice koje je kupilo umjetničku sliku nije time postalo nosilac autorskog prava na djelu likovne umjetnosti, ali je postalo “vlasnik fizičkog objekta (slike)”.

3.1 Autori neke kategorije autorskih djela

Ovu kategoriju subjekata je najlakše prepoznati u činjeničnom stanju. Budući da je nastanak autorskog djela rezultat nekog stvaralačkog/duhovnog čina ili rada, kada u činjeničnom stanju pronađete neki od glagola (npr. naslikao, napisao, komponirao, nacrtao i sl.) koji upućuje na to, u pravilu će to biti znak da subjekta u pitanju treba kvalificirati kao autora nekog djela. Kada je uz to još iz činjeničnog stanja vidljivo da je kao rezultat tog stvaralačkog rada nastala npr. pjesma, knjiga, slika i sl., tj. neko autorsko djelo, onda se u šemi zadatka navodi autor određenog djela. Podrazumijeva se da autorsko djelo može nastati i saradnjom više lica, pa tako pod ovu kategoriju subjekata podvodimo i koautore i autore spojenih djela.

Samo fizičko lice iz činjeničnog zadatka može biti kvalificirano kao autor, dok pravno nikada ne može.

Primjer 1 za autora:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

“Pisac X i njegova supruga Y živjeli su 5 godina u braku u kojem su nastala 2 neuspješna romana X-a.”

Šema:

X – autor pisanog djela književne umjetnosti

Primjer 2 za autora:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

“Historičar X je u toku svog istraživanja tradicije i folklora BiH došao na ideju da u okviru jedne knjige objedini sve tekstove sevdalinki koje je u svom tražanju pronašao.”

Šema:

X – autor zbirke nezaštićenih tvorevina

3.2 Nosioc i srodnih prava

ZASP ne uređuje samo prava autora, već i prava koja su srodna autorskom pravu – prava izvođača, prava proizvođača fonograma, prava filmskih producenata, prava radiodifuznih organizacija, prava proizvođača baza podataka i prava izdavača.

Kada se čitanjem činjeničnog stanja uoči da postoji protagonist koji ne vrši neku izvorno stvaralačku radnju, već se njegova djelatnost bazira na korištenju već postojećih autorskih djela (npr. izvođač pjeva ili svira tuđe muzičko djelo), ili to lice vrši privrednu djelatnost koja je vezana za korištenje postojećih (npr. radiodifuzne organizacije), ili nastanak novih autorskih djela u segmentu kulturne industrije (npr. filmski producenti ili izdavači) i sl., onda za subjekta imamo nekog nosioca srodnih prava.

Bitno je naglasiti da nosioc srodnih prava, u zavisnosti od toga o kojem srodnom pravu se radi, mogu biti samo fizička (npr. izvođač), ili kako fizička tako i pravna lica (npr. filmski producent), ili pak samo pravna lica (npr. radiodifuzna organizacija). Prilikom kvalifikacije određenog nosioca srodnog prava u šemi se uvijek navodi konkretna kategorija srodnog prava koja je u pitanju.

Primjer 1 za nosioca srodnog prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je klizačica koja se priprema za Zimske olimpijske igre. Koreografija njenog nastupa, koja nosi naziv “Vatra i led”, posebno je osmišljena za to takmičenje.

Šema:

X – izvođačica koreografskog djela

Primjer 2 za nosioca srodnih prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Kako bi njegove kompozicije bile dostupne široj publici, kantautor X zaključio ugovor s kompanijom “GarageBand” za snimanje svog novog albuma od 7 pjesama pod nazivom “Fury”.

Šema:

“GarageBand” – proizvođač fonograma

3.3 Stvaraoci nezaštićenih tvorevina

Nije svaka tvorevina ljudskog uma ujedno i autorsko djelo. U ZASP-u su izričito pobrojane upravo one, koje su isključene iz autorskopravne zaštite i to po različitim osnovima.

Dok npr. ideja ne može uživati zaštitu jer se nalazi samo u unutrašnjoj sferi njenog kreatora, službeni tekstovi iz oblasti zakonodavstva su izuzeti iz zaštite zato što je u javnom interesu da postoji slobodan pristup izvorima prava.

Primjer 1 za stvaraoca nezaštićene tvorevine:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je pisac političkih govora za partiju “PPP”.

Šema:

X – stvaralac nezaštićene tvorevine (politički govor)

3.4 Nosioci prava

Svako lice koje ima neko autorskopravno ovlaštenje možemo podvesti pod kategoriju “nosioca prava”. I sam autor je nosilac prava i to izvorni ili originarni. Ipak, kako je prethodno navedeno (3.1), autore djela u postavci šeme definiramo kao takve.

Shodno tome, akteri slučaja koji se kvalificiraju kao “nosioci prava” su sva fizička i pravna lica koja su autorskopravna ovlaštenja stekla nekim izvedenim/derivativnim putem. Pod ovu kategoriju možemo podvesti lica koja se u činjeničnom stanju mogu prepoznati u ulozi npr. nasljednika autora, kolektivne organizacije, poslodavca, naručioca autorskog djela, lica na koje je autor ili drugi nosilac prava prenio autorska ovlaštenja na temelju autorskog ugovora i sl.

Ukoliko je u činjeničnom stanju navedeno tačno koje je pravo nosilac stekao, ili to proizlazi iz samog ZASP-a (npr. kod ugovora o stvaranju djela po narudžbi uvijek se prenosi pravo distribucije), također i njega je potrebno navesti u postavci šeme kod kvalificiranja tog subjekta.

Primjer 1 za nosioce prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Q je angažirao arhitektu Z da za njega napravi nacrt vile na moru, za koju je štedio godinama, a u pogledu čega su njih dvojica zaključili odgovarajući ugovor.

Šema:

Q – nosilac prava distribucije

Primjer 2 za nosioca prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Y je programer koji radi u softverskoj kompaniji “FreeAI”. Po nalogu rukovodioca svog odjeljenja je početkom 2022. godine stvorio aplikaciju za učenje stranih jezika pomoću tekstova popularnih pjesama.

Šema:

FreeAI – nosilac svih autorskih imovinskih prava

3.5 Neovlašteni korisnici

Svako fizičko ili pravno lice koje bez dozvole autora (ili uz njegovo protivljenje) ili bez drugog valjanog pravnog osnova (npr. samog ZASP-a ili rješenja o nasljeđivanju) koristi autorsko djelo kvalificira se kao neovlašteni korisnik.

Primjer 1 za neovlaštenog korisnika:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Slikar X zaključio je ugovor s bankom “KreditPro” na period od 3 godine, kako bi njegova najpoznatija slika “Izobilje” krasila predvorje zgrade u kojoj se nalazila centrala te banke. Ugovor je istekao u aprilu 2023. godine, međutim banka nije reagirala na mnogobrojne dopise X-a da mu vrate sliku.

Šema:

“KreditPro” – neovlašteni korisnik

** Rezimirani praktični savjeti za određenje subjekata u šemi:*

- Navesti nekog subjekta u šemi slučaja samo kao “autor” nije dovoljno. Potrebno je navesti i koje kategorije djela je on/ona autor/ica (npr. autor/ica muzičkog djela bez riječi).
- Ne zaboraviti da pravno lice nikada ne može biti autor. Autor je uvijek i jedino fizičko lice (koje je stvorilo djelo).
- U zavisnosti od sadržaja činjeničnog stanja, ponekad će nosioci prava biti nosioci konkretnih autorskopравnih ovlaštenja koje je potrebno navesti.

- Jedan subjekt može imati više kvalifikacija i potrebno ih je u šemi pobrojati sve (npr. X je autor muzičkog djela i izvođač muzičkog djela ili Z je autor djela prerade/prijevoda i nosilac prava prerade na pisanom djelu).
- Ne vršiti preimenovanje subjekata slučaja u šemi i ne uvoditi nove subjekte u šemu koji nisu iskazani i istaknuti u činjeničnom stanju. Npr. ako je u činjeničnom stanju navedeno da su “zaposlenici kompanije Futura razvili program”, onda je subjekt samo Futura, a ne i zaposlenici, jer nisu posebno istaknuti (nisu “X”, “Z” i sl.).

4. Objekti slučaja

Objekti slučaja predstavljaju samu srž činjeničnog stanja, jer bez njih ne bi bilo ni spora. Povodom objekata zadatka njegovi subjekti (akteri) stupaju u različite odnose (odnos: subjekt – subjekt) i obično se spore zato što sebi prisvajaju te iste objekte, bilo da to čine ovlašteno ili neovlašteno (odnos: subjekt – objekt). Kao i kod subjekata, o objektima se u zadatku govori kolokvijalnim jezikom, a cilj određenja objekata u šemi je da im dodijelimo pravne kvalifikacije upotrebljavajući terminologiju autorskog i srodnih prava. Pa tako se u zadacima mogu susresti slike, pjesme, knjige albumi, zgrade, softver, ples, zapisi zvuka, signali, sevdalinke, pravilnici, vještačenja itd. No, ove odrednice se ne mogu preuzeti u postavku šeme, prije nego što im dodijelimo njihov terminološki ekvivalent, tj. autorskopravnu kvalifikaciju.

Pa tako, kada npr. jedan crtež iz činjeničnog stanja “pretvorimo” u postavci šeme zadatka u “djelo likovne umjetnosti”, a zgradu u “izgrađeno djelo arhitekture” onda znamo i koji su to subjekti iz činjeničnog stanja zadatka, koji mogu polagati neka prava na tim objektima, odnosno prisvajati ih sebi po nekom osnovu – npr. zato što su ih stvorili (autori) ili npr. zato što su na osnovu autorskog ugovora stekli neka prava na njima (nosioci prava).

Zadatak može imati više objekata i potrebno je u šemi navesti svaki od njih s odgovarajućom kvalifikacijom.

Shodno tome, objekti slučaja mogu biti, ali nisu ograničeni na:

- pojedine kategorije autorskih djela (npr. audiovizuelno djelo, govorno djelo, djelo arhitekture i sl.);
- pojedine predmete zaštite srodnih prava (npr. izvedba ili videogram);
- nezaštićene tvorevine (npr. zakonski tekst);

- fizičke objekte u kojima su inkorporirana autorska djela (npr. slika u kojoj je inkorporirano djelo likovne umjetnosti).

4.1 Autorska djela

Za određenje objekta iz činjeničnog stanja kao neku kategoriju autorskog djela ključna je odredba ZASP-a koja sadrži generalnu klauzulu autorskog djela i *exempli causa* pobrojana pojedina zaštićena autorska djela. Trenutno tu odredbu možemo pronaći u čl. 4 ZASP-a. Kako bi se prepoznala odgovarajuća kategorija autorskog djela, potrebno je poznavati osnovne osobine pojedinih autorskih djela, pri čemu pomaže udžbenička literatura. Npr. jedan objekt iz činjeničnog stanja možemo kvalificirati kao djelo primijenjene umjetnosti, ako su u zadatku istaknute njegove estetske, ali i funkcionalne karakteristike (npr. unikatna ukrasna lampa).

Neovisno o navedenom, također i zbirke i djela prerade podvodimo pod kvalifikaciju autorskih djela. Kod zbirke je u šemi potrebno navesti iz čega se sastoji (npr. zbirka nezaštićenih tvorevina), a kod djela prerade, koje je djelo nastalo preradom izvornog djela (npr. djelo prerade – audiovizuelno djelo).

Primjer 1 za autorska djela:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Q je angažirao arhitektu Z da za njega napravi nacrt vile na moru, za koju je štedio godinama, a u pogledu čega su njih dvojica zaključili odgovarajući ugovor.

Šema:

Djelo arhitekture

Primjer 2 za autorska djela:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Y je programer koji radi u softverskoj kompaniji “FreeAI”. Po nalogu rukovodioca svog odjeljenja je početkom 2022. godine stvorio aplikaciju za učenje stranih jezika pomoću tekstova popularnih pjesama.

Šema:

Pisano djelo – računarski program

4.2 Predmeti zaštite srodnih prava

Svako srodno pravo ima svoj vlastiti predmet zaštite nezavisan od autorskih djela i to su: izvedba, fonogram, videogram, emisija, baza podataka, neobjavljeno slobodno djelo i kritičko izdanje slobodnog djela. Svaki od tih predmeta zaštite može biti objekt u zadatku.

Primjer 1 za predmete zaštite srodnog prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je klizačica koja se priprema za Zimske olimpijske igre. Njen nastup nosi naziv "Vatra i led". Q je sportski bloger koji je i pored jakog obezbjeđenja uspio da uđe u ledenu dvoranu i svojim telefonom snimi njen nastup. Narednog dana je taj snimak postavio na svom blogu. Kada je X za to saznala, bila je bijesna i zaprijetila mu je tužbom, jer nije imao pravo da snima njen performans.

Šema:

"Vatra i led" – izvedba/interpretacija

Primjer 2 za predmete zaštite srodnog prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Kako bi njegove kompozicije bile dostupne široj publici, kantautor X zaključi ugovor s kompanijom "GarageBand" za snimanje svog novog albuma. Nakon tri sedmice rada u studiju, "GarageBand" je finalizirao konačnu verziju snimka.

Šema:

Snimak – fonogram

4.3 Nezaštićene tvorevine

Iako ne uživaju autorskopravnu zaštitu, također i nezaštićene tvorevine mogu kao objekt biti uključene u činjenično stanje. Bitno je prepoznati i o kojoj kategoriji nezaštićene tvorevine se radi iz odgovarajuće odredbe ZASP-a i kao takvu je kvalificirati u šemi.

Primjer 1 za nezaštićene tvorevine:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je pisac političkih govora za partiju "PPP". Za njenog predsjednika Q napisao je govor pod nazivom "Ne odustajemo".

Šema:

„Ne odustajemo“ – nezaštićena tvorevina (politički govor)

4.4 Fizički objekti

Autorska djela su nematerijalne tvorevine, ali koje su često inkorporirane u fizičke objekte, kao npr. pisano djelo književne umjetnosti u knjigu, djelo arhitekture u stambeni objekat ili pak djelo likovne umjetnosti u skulpturu. Promet autorskih prava na autorskim djelima i promet prava vlasništva na fizičkom objektu u kojem se ta djela nalaze je odvojen. Shodno tome, u činjeničnom stanju mogu se naći i takvi fizički objekti.

Primjer 1 za fizičke objekte:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Q je angažirao arhitektu Z da za njega napravi nacrt vile na moru, za čije finansiranje je štedio godinama, a u pogledu čega su njih dvojica zaključili odgovarajući ugovor. Nakon godinu dana, vila je izgrađena i Q je dobio njen ključ u ruke.

Šema:

Q – vlasnik vile/izgrađenog arhitektonskog djela

** Rezimirani praktični savjeti za određenje objekata u šemi:*

- Često će u činjeničnom stanju biti više objekata. Svaki od njih je potrebno kvalificirati terminologijom autorskog prava i pojedinačno navesti u šemi.
- Ne koristiti različite nazive objekata u postavci šeme (npr. pisano djelo u objektima, pa književno djelo u relaciji subjekata prema objektima, a knjiga u kvalifikaciji subjekata [autor knjige]), već upotrebljavati jednoobraznu i zakonsku terminologiju (ZASP).
- Ukoliko je naziv objekta dug (npr. djelo likovne umjetnosti), dozvoljeno je u svrhu uštede vremena na ispitnom testu uvođenje skraćenica u postavku šeme. Pri tome je neophodno jednom napisati punu pravnu kvalifikaciju objekta (npr. djelo primijenjene umjetnosti) i onda iza te kvalifikacije uvesti skraćenicu (npr. DPU), te dalje jednoobrazno koristiti skraćenicu u šemi i odgovorima na pitanja.

5. Odnos između subjekata

Subjekti u činjeničnom stanju stupaju u različite kategorije odnosa. Na bazi tih odnosa razvija se činjenično stanje i nastaje spor. Cilj ovog elementa šeme je da se iskaže između kojih subjekata postoje odnosi, koja je priroda/vrsta tih odnosa i na kojem pravnom osnovu se oni temelje.

Za razliku od subjekata i objekata, gdje se u činjeničnom stanju koriste kolo-kvijalni termini za njihovo kvalificiranje (npr. pisac ili fotografija), za relacije između subjekata su u činjenično stanje uključene ključne riječi i pojmovi (npr. angažirao, naručio, dogovorili, prenio, naslijedili itd.), koji trebaju studente da upute i navedu na ispravan zaključak o kojoj vrsti odnosa između protagonista zadatka se radi. Ovaj element šeme od studenata zahtijeva primjenu pravnčkog znanja stečenog na prethodnim godinama studija (radno pravo, nasljedno pravo, porodično pravo, obligaciono pravo itd.), upotrebu pravne logike, a posebno poznavanje ZASP-a i udžbeničke literature iz autorskog prava.

Pa tako, ako su se npr. jedan pisac i jedan prevodilac dogovorili oko toga da se roman pisca prevede s bosanskog na francuski jezik i da se prevodiocu za to plati naknada, što je i realizirano u činjeničnom stanju, očigledno između ova dva subjekta (autora pisanog djela književne umjetnosti i autora književnog djela prerade/nosioca prava prerade – prijevoda) postoji ugovorni odnos (pravna priroda odnosa). Taj odnos je zasnovan na ugovoru o prijenosu prava prerade/prijevoda (pravni osnov odnosa). Ključne riječi bi u ovom konkretnom slučaju bile: “dogovorili” (upućuju na zaključenje ugovora – saglasnost volja) “realizirano” (upućuje na ispunjenje ugovora) i “prevede” (upućuje na prijevod koji je javni oblik vršenja autorskog imovinskog prava prerade, koje je prevodiocu bilo neophodno za realizaciju svoje ugovorne obaveze).

Shodno tome, odnosi između subjekata slučaja mogu biti, ali nisu ograničeni na:

- ugovorni odnos,
- zakonski odnos,
- odnos povrede prava,
- koautorski/kostvaralački odnos i odnos autora spojenih djela,
- faktički odnos.

Kod postavke ovog elementa šeme pravna priroda i pravni osnov odnosa između subjekata se određuju kako slijedi:

Generalni primjer:

pravna priroda odnosa
X ----- Y
pravni osnov odnosa

5.1 Ugovorni odnos

Ovo je jedna od najčešćih relacija između subjekata. Npr., jedan akter zadatka prenosi neko autorsko imovinsko ili drugo pravo na drugog aktera zadatka na temelju nekog autorskog ugovora. Međutim, pravni osnov ove relacije ne mora neminovno biti autorski, već može biti i neki drugi ugovor, npr. kojim se prenose neka druga prava (npr. pravo vlasništva – ugovor o prodaji ili ugovor o poklonu) ili kojim se želi ostvariti neki drugi cilj (npr. ugovor o djelu). U šemi je bitno definirati da je pravna priroda tih subjekata “ugovorni odnos” i definirati koji je to ugovor u pitanju, koji je pravni osnov tog odnosa.

Primjer 1 za ugovorni odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je autor romana “Mindset” koji je ostvario veliki komercijalni uspjeh. X zaključuje odgovarajući ugovor s kompanijom “LightsCameraGo” 2022. godine, kako bi njegov roman bio ekraniziran. U tu svrhu “LightsCameraGo” zaključi ugovor i s Q, čija je ugovorna obaveza bila da roman pretoči u filmski scenarij.

Šema:

ugovorni odnos
X ----- **LightsCameraGo**
ugovor o audiovizuelnom prilagođavanju

ugovorni odnos
Q ----- **LightsCameraGo**
ugovor o filmskoj produkciji

Primjer 2 za ugovorni odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je arhitekta koga je 2021. ugovorno angažirao investitor Y da za njega kreira projektnu dokumentaciju (planove i nacрте) za izgradnju novog tržno-stambenog centra “Jupiter”.

Šema:

ugovorni odnos

X - - - - - Y

ugovor o stvaranju djela po narudžbi

5.2 Zakonski odnos

Odnos između dva subjekta u činjeničnom stanju ne mora biti zasnovan samo na njihovoj autonomiji volja, već njihova relacija i prava i obaveze koje proizlaze iz nje mogu biti uređene i određenim zakonskim propisom. U šemi je bitno definirati da je pravna priroda tih subjekata “zakonski odnos” i definirati koji je to zakon u pitanju, koji je pravni osnov tog odnosa.

Primjer 1 za zakonski odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Pisac X i njegova supruga Y živjeli su 5 godina u braku u kojem su nastala 2 neuspješna romana X-a.

Šema:

zakonski odnos

X - - - - - Z

Porodični zakon

5.3 Odnos povrede prava

Ukoliko se analizom činjeničnog stanja utvrdi da jedan subjekt zadatka vrijeđa autorsko pravo drugog subjekta zadatka, onda između njih postoji odnos povrede prava. Pravni osnov ovog odnosa je uvijek ZASP, budući da se radi o povredi autorskih i/ili srodnih prava zasnovanih i uređenih u ovom propisu.

Primjer 1 za odnos povrede prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Slikar X zaključio ugovor s bankom “KreditPro” na period od 3 godine, kako bi njegova najpoznatija slika “Izobilje” krasila predvorje zgrade u kojoj se nalazila centrala banke. Ugovor je istekao u aprilu 2023. godine, međutim banka nije reagirala na mnogobrojne dopise X-a da mu vrate sliku.

Šema:

odnos povrede prava

X - - - - - “KreditPro”

ZASP

5.4. Koautorski/kostvaralački odnos i odnos autora spojenih djela

Kao što je već navedeno u metodologiji u okviru cjeline 3.1, posebno autorska djela, ali također i nezaštićene tvorevine te interpretacije mogu nastati i saradnjom više lica. Pored toga, postoji mogućnost i da više autora udruži svoja djela u cilju njihovog zajedničkog iskorištavanja (autori spojenih djela). Shodno tome, također i ti subjekti su u činjeničnom stanju zadatka u određenoj vrsti odnosa, koju je potrebno kvalificirati terminologijom autorskog prava.

Ako je autorsko djelo nastalo stvaralačkom saradnjom više lica, njihov odnos nosi pravnu kvalifikaciju “koautorski” (pravna priroda). Ako je nezaštićena tvorevina (npr. dnevne vijesti) nastala saradnjom više lica, njihov odnos nosi pravnu kvalifikaciju “kostvaralački” (pravna priroda). Ako više lica kreira interpretaciju/izvedbu, njihov odnos također nosi pravnu kvalifikaciju “kostvaralački” (pravna priroda), dok je odnos između dva subjekta koji su udružili svoja djela da ih zajedno ekonomski eksploatiraju “odnos autora spojenih djela” (pravna priroda).

Koji će biti pravni osnov ovih odnosa, zavisi od toga kako je postavljeno činjenično stanje zadatka. Ukoliko iz slučaja ne proizlazi da su ti subjekti svoj odnos uredili na bilo koji drugi način, koji odstupa od odgovarajućih odredbi ZASP-a kojima su propisani npr. koautorsko djelo ili spojeno djelo, pravni osnov njihovog odnosa će biti ZASP. Međutim, ako su npr. dva koautora nekog djela ili dva kostvaraoca jedne izvedbe odlučila da svoje međusobne relacije definiraju na individualan način, a koji odstupa od odredbi ZASP-a i

tim povodom zaključili odgovarajući ugovor, onda je pravni osnov tog odnosa predmetni ugovor.

Primjer 1 za koautorski odnos

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X i Y su 2019. godine bili članovi ekspedicije na Mount Everest, s koje su se jedino njih dvojica vratili živi. Svoje doživljaje prerađuju u zajednički napisanoj knjizi “Ledena oluja”.

Šema:

koautorski odnos

X - - - - - “KreditPro”

ZASP

Primjer 2 za koautorski odnos

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X i Y su 2019. godine bili članovi ekspedicije na Mount Everest, s koje su se jedino njih dvojica vratili živi. Svoje doživljaje prerađuju u zajednički napisanoj knjizi “Ledena oluja”. Kako između njih ne bi naknadno došlo do razmirica u pogledu raspodjele prihoda od predmetne knjige, zaključili su odgovarajući ugovor kojim su uredili svoje odnose.

Šema:

koautorski odnos

X - - - - - “KreditPro”

koautorski ugovor

5.5 Faktički odnos

Ukoliko između dva subjekta u činjeničnom stanju ne postoji bilo koji od prethodno pobrojanih, ili pak neki drugi pravni odnos, u tom slučaju relaciju između njih kvalificiramo kao “faktički odnos”. Ova kategorija relacije se ne može kumulirati s bilo kojim pravnim odnosom između dva subjekta. Samo u slučaju faktičkog odnosa u postavci šeme se ne može odrediti pravni osnov (jer ne postoji), već se navodi samo pravna priroda odnosa.

Primjer 1 za faktički odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je autor romana “Mindset” koji je ostvario veliki komercijalni uspjeh. X zaključuje odgovarajući ugovor s kompanijom “LightsCameraGo” 2022. godine, kako bi njegov roman bio ekraniziran. U tu svrhu “LightsCameraGo” zaključi ugovor i s Q, čija je ugovorna obaveza bila da roman pretoči u filmski scenarij.

Šema:

faktički odnos

X - - - - - Q

** Rezimirani praktični savjeti za određenje odnosa između subjekata u šemi:*

- Između dva subjekta ne može istovremeno postojati neki pravni (ugovorni, zakonski itd.) i faktički odnos. Ili – ili.
- Između dva subjekta može istovremeno postojati više različitih pravnih odnosa.
- Ključno je navesti kako pravnu prirodu odnosa između subjekata (npr. ugovorni, zakonski itd.) tako i pravni osnov tog odnosa (npr. koji ugovor, koji zakon itd.).
- Ukoliko se utvrdi da postoji ugovorni odnos između subjekata, a nije u pitanju neki od imenovanih ugovora iz ZASP-a, ugovor se naziva pravom koje se na temelju njega prenosi (npr. ugovor o prijenosu prava emitiranja ili ugovor o prijenosu prava prerade).
- Neophodno je u šemi kvalificirati odnose između svih subjekata iz činjeničnog stanja.
- Ukoliko iz činjeničnog stanja proizlazi da je neki od subjekata preminuo/prestao da postoji, on može biti u ovom elementu šeme iskazan u odnosu samo sa svojim nasljednicima/pravnim sljednicima.
- Relacije između subjekata je jednostavno odrediti prateći kretanje objekata kroz činjenično stanje. Npr. ako je u zadatku sadržano muzičko djelo jednog subjekta, koje izvodi drugi subjekt, a bilježi ga na nosač zvuka treći subjekt, onda između tih subjekata moraju postojati pravni odnosi.
- Određivanju relacija između subjekata pomaže i ispravna kvalifikacija subjekata u šemi. Npr. ako se u subjektima X odredi kao autor djela likovne

umjetnosti, a Z kao nosilac prava izlaganja na djelu likovne umjetnosti, onda je očigledno da između X i Z u relacijama mora postojati pravni odnos, jer kako bi Z inače došao do tog imovinskog autorskog prava na djelu.

6. Odnos subjekata prema objektima

Ova kategorija relacije proizlazi iz prva dva elementa šeme (subjekti i objekti) i daje odgovor na pitanje, koji je odnos prisvajanja objekata slučaja od strane subjekata slučaja. Drugim riječima, protagonisti zadatka imaju određena prava na objektima zadatka i ova kategorija odnosa to reflektira.

Ukoliko su u šemi zadatka ispravno prepoznati i kvalificirani subjekti i objekti, ove relacije postaju očigledne. Pa tako, ako je npr. X kvalificiran kao “nosilac autorskog prava” budući da je poslodavac, a u objektima je navedeno “kartografsko djelo”, onda je logičan slijed zaključivanja da je u ovom elementu šeme odnos X-a prema kartografskom djelu “odnos nosioca prava”.

Shodno tome, odnosi subjekata slučaja prema objektima slučaja mogu biti, ali nisu ograničeni na:

- autorski odnos,
- stvaralački odnos,
- odnos nosioca prava,
- vlasnički odnos,
- izvođački odnos.

Kod postavke ovog elementa šeme, odnos subjekata prema objektima se određuje kako slijedi:

Generalni primjer:

Koji je odnos prisvajanja?

Subjekt - - - - - **Objekat**

6.1 Autorski odnos

Ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao autor neke kategorije autorskog djela, a to djelo je navedeno u objektima šeme, onda je odnos tog subjekta prema tom djelu “autorski”.

Primjer 1 za autorski odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je autor romana “Mindset” koji je ostvario veliki komercijalni uspjeh.

Šema:

autorski odnos

X ----- pisano djelo književne umjetnosti

6.2 Stvaralački odnos

Ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao stvaralac nezaštićene tvorevine ili stvaralac izvedbe/interpretacije, a ta nezaštićena tvorevina ili/i izvedba je navedena u objektima šeme, onda je odnos tog subjekta prema tim tvorevinama “stvaralački”.

Primjer 1 za stvaralački odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je klizačica koja se priprema za Zimske olimpijske igre. Njen nastup nosi naziv “Vatra i led”.

Šema:

stvaralački odnos

X ----- “Vatra i led”

6.3 Odnos nosioca prava

Ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao nosilac (nekog imovinskog ili drugog prava) na nekom autorskom djelu, a to djelo je navedeno u objektima šeme, onda je odnos tog subjekta prema tom djelu “odnos nosioca prava”.

Također, ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao nosilac nekog srodnog prava (npr. proizvođač fonograma), a predmet zaštite tog srodnog prava je naveden u objektima šeme (fonogram), onda je odnos tog subjekta prema tom djelu isto tako “odnos nosioca prava”. Izuzetak od ovog pravila su izvođači, čiji je odnos prema predmetu zaštite izvođačkog prava (tj. interpretaciji/izvedbi) “stvaralački” (6.2). Ova razlika se pravi iz razloga što izvođač, slično kao i autor, može jedino biti fizičko lice,

koje ipak u stvaranje interpretacije/izvedbe ulaže i jedan dio svoje ličnosti. To nije slučaj s ostalim nosiocima srodnih prava (npr. filmski producent ili proizvođač baza podataka), koji obavljaju privrednu a ne kreativno-stvaralačku djelatnost.

Primjer 1 za odnos nosioca prava:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

Autor pjesme “Jutro” se sporazumio s pjevačem Y oko njegovog izvođenja na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Šema:

odnos nosioca prava

Y - - - - - “Jutro”

6.4 Vlasnički odnos

Ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao vlasnik nekog fizičkog objekta u kojem je inkorporirano neko autorsko djelo, njegov odnos prema tom fizičkom objektu je vlasnički.

Primjer 1 za vlasnički odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je akademski slikar. Svoju poznatu sliku u kubističkom stilu pod nazivom “Kvadratura” prodao je galeriji “VirtuArt”.

Šema:

vlasnički odnos

“VirtuArt” - - - - - “Kvadratura” (original slike)

6.5 Izvođački odnos

Ukoliko se u subjektima slučaja određeno lice iz činjeničnog stanja kvalificira kao izvođač nekog autorskog djela, a to djelo je navedeno u objektima šeme, pri čemu izvođač nije stekao pravo izvođenja tog djela (nije postao nosilac prava izvođenja), onda je odnos tog subjekta prema tom djelu “izvođački odnos”. U suprotnom bi odnos tog objekta prema tom subjektu bio odnos nosioca prava.

Primjer 1 za izvođački odnos:

Izvod iz činjeničnog stanja zadatka:

X je koreograf koji je na “Novo pozorište” prenio pravo izvođenja svog djela “Dance!”. “Novo pozorište” odabere plesača Q, koji je zaposlen u toj instituciji, da otpleše ovu numeru.

Šema:

izvođački odnos

Q - - - - - Dance!

** Rezimirani praktični savjeti za određenje odnosa između subjekata i objekata u šemi:*

- Za razliku od relacija između subjekata, gdje između svakog od protagonista slučaja možemo uspostaviti neki vid odnosa – makar on bio i faktički – u postavci odnosa subjekata prema objektima često će doći do situacije da nema svaki subjekt neki odnos prisvajanja prema svakom objektu, već prema samo nekim od njih, a moguće i prema nijednom.
 - Za razliku od kvalifikacije subjekata, kada je potrebno navesti u slučaju nosioca prava i o kojem se pravu radi, ukoliko je to vidljivo iz činjeničnog stanja (npr. X – nosilac prava distribuiranja), kod uspostavljanja relacije subjekata prema objektima navođenje konkretnog prava je suvišno i dovoljno je navesti da se radi o odnosu nosioca prava.
 - Za razliku od relacija između subjekata, gdje subjekti u pogledu pravne prirode odnosa mogu imati koautorski odnos, ili koizvođački, ili kostvaralački, odnos tih subjekata prema konkretnom objektu koji je predmet spora će uvijek biti autorski, izvođački i stvaralački, a ne koautorski, koizvođački ili kostvaralački.
- *Generalni praktični savjeti za postavku šeme:*
- Postavka šeme može se realizirati po ustaljenom redoslijedu (prvo svi subjekti, nakon toga svi objekti, nakon toga relacije između subjekata i na kraju odnos subjekata prema objektima) ili po situacijskom redoslijedu (kako se prepoznaju pojedini elementi šeme u procesu čitanja zadatka, tako se oni i unose u strukturu bez zadanog redoslijeda, npr. prvo kvalifikacija

subjekta, pa odnos tog subjekta prema objektu, pa objekt) – oba pristupa su ispravna i njihov odabir ovisi o ličnoj preferenciji studenta/ice.

- Ne gubiti vrijeme na elementu šeme koji je teško kategorizirati (npr. student/ica je nesiguran/a da li je odnos između dva subjekta faktički ili odnos povrede prava), već nastaviti s ostalim elementima šeme, koji su jasni i očigledni, ili čak s odgovorima na pitanje. Nakon toga se ponovo vratiti na nejasni element šeme. U pravilu će odabir prave kvalifikacije elementa šeme u međuvremenu postati jasan.
- Nakon finaliziranja odgovora na pitanje, potrebno je još jednom vratiti se na šemu i provjeriti da li su oni koherentni sa sadržajem šeme. Npr. ako je u šemi navedeno da je objekat nezaštićena tvorevina i X njen stvaralac, a u odgovorima na pitanja se argumentira da se drugo lice nije smjelo koristiti tom tvorevinom bez dozvole X-a, očigledno postoji nelogičnost između dva ključna elementa rješenja zadatka, što negativno utiče na bodovanje. Ili – ili. Rješenje zadatka mora u cjelini biti konzistentno.
- Za provjeru stepena zahtjevnosti šeme, obratiti pažnju na omjer broja poena koji nosi šema u odnosu na broj poena koji nose odgovori na pitanja (npr. 22 p. šema i 28 p. odgovori na pitanja ili 25 p. šema i 25 p. odgovori na pitanja).
- Na obradu šeme potrošiti 30–40% ispitnog vremena, u zavisnosti od stepena zahtjevnosti šeme.

7. Odgovori na pitanja

Dok zadaci iz *Praktikuma* mogu sadržavati tri, četiri ili više pratećih pitanja, jer je njihova svrha vježba i priprema za ispit, sam ispitni zadatak će uvijek imati dva pitanja vezana za spor ili dilemu koja proizlazi iz činjeničnog stanja.

Cilj ovog dijela rješenja ispitnog zadatka je da studenti/ce pravne kvalifikacije subjekata, objekata i njihovih međusobnih odnosa pretoče u pravne argumente kojima će potkrijepiti svoje odgovore. Prema tome, ključni element odgovora na pitanje nije sam odgovor, već obrazloženje na kojem se taj odgovor temelji, odnosno put kojim se do njega došlo i primijenjena pravna logika.

Također i u svakodnevnoj komunikaciji na većinu pitanja koja se postavljaju može se odgovoriti potvrdno ili odrečno. No, vrlo rijetko će lice koje postavlja pitanje biti istinski zadovoljno odgovorom, ukoliko jednom “da” ili “ne”

ne bude slijedilo i obrazloženje. Situacija je uporediva kod davanja odgovora na pitanja vezana za zadatak. Ono što nosi težinu kod evaluacije odgovora je pravna argumentacija kako se do tog odgovora došlo (ca. 60–70%), dok sam i izoliran odgovor, bez pravnog obrazloženja kako se do njega došlo, pa makar bio suštinski i tačan, ima nižu vrijednost u procesu evaluacije (ca. 30–40%).

Na pitanja se odgovara primjenom metode dedukcije, na način, da proces pravnog logiciranja i zaključivanja polazi od najopštije kategorije vezane za to pitanje (npr. neki institut ili kategorija autorskog prava, kao npr. koautorstvo ili imovinska prava ili promet prava ili audiovizuelno djelo) i ide ka posebnom i pojedinačnom zaključku i konkretnom odgovoru na pitanje.

Kada se identificira konkretni institut ili kategorija autorskog prava za koju je spor iz činjeničnog stanja vezan i odgovarajući članovi ZASP-a koji uređuju sporno pitanje, sadržaj tih odredbi ne treba biti dio odgovora. Njihovo reproduciranje (doslovno prepisivanje) u tekstu odgovora je suvišno i troši ispitno vrijeme. Sasvim je dovoljna uputa na čl. (npr. prema čl. 8 ZASP-a...). Međutim, ono što je neophodno je supsumirati činjenično stanje zadatka pod konkretnu zakonsku normu i obrazložiti kako se ta norma primjenjuje na njega. Pri tome je potrebno koristiti i argumente koji potiču iz teoretskog znanja iz udžbeničke literature.

Primjer 1 odgovora na pitanje:

Pitanje: Da li je došlo do povrede autorskog prava X-a od strane Z-a?

Odgovor: Do povrede autorskog prava dolazi kada se autorsko djelo koristi bez dozvole autora, ukoliko pri tome ne postoji pravni osnov u ZASP-u za korištenje tog djela. U konkretnom slučaju, Z-a možemo podvesti pod kategoriju invalidnih lica iz čl. 42 ZASP-a. Ta lica su beneficijari ograničenja prava reprodukcije, ako se autorsko djelo reproducira u direktnoj vezi s invalidnošću. U takvoj situaciji autor mora da trpi slobodno korištenje svog djela. Budući da je Z reproducirao djelo kako bi ga mogao slušati, jer ga ne može čitati i to je još uradio i u privatne svrhe, autorsko pravo X-a nije povrijeđeno. Z je imao dozvolu za korištenje djela na temelju ZASP-a.

Primjer 2 odgovora na pitanje:

Pitanje: Postoji li pravni odnos između X-a i Y-a na temelju ZASP-a?

Odgovor: X tvrdi da mu pripadaju autorska prava na fotografskom djelu koje je stvorio Y i udio u prodajnoj cijeni te fotografije, budući da mu je posudio

svoju kameru i objektiv. Kada postoji saradnja između dva lica u procesu nastanka autorskog djela, da bi ona imala pravne posljedice u domenu autorskog prava, ona mora po svojoj prirodi biti stvaralačka. Ukoliko je taj uslov ispunjen, onda između tih lica postoji koautorski odnos i nastalo je koautorsko djelo, sa svim pravnim posljedicama iz čl. 12 ZASP-a. Međutim, u konkretnom slučaju saradnja između X i Y nije bila takva, pa X-u ne pripada udio u autorskim pravima na fotografskom djelu, jer njegov stvarni doprinos nije bio stvaralački (čl. 12, st. 2 ZASP). Također, ni fotografsko djelo nije koautorsko djelo. Shodno tome, između X-a i Y-a mogao bi postojati samo obligacionopravni odnos, dok pravna veza na temelju ZASP-a između njih ne postoji.

* *Rezimirani praktični savjeti za odgovore na pitanja:*

- Ne prepisivati sadržaj zakonske odredbe u odgovoru na pitanje, jer to nije argument i neće imati težinu kod evaluacije odgovora. Umjesto toga, referirati se u odgovoru na odgovarajući član ili više njih (npr. “prema čl. 100 ZASP-a”) i podvesti konkretno činjenično stanje zadatka pod tu zakonsku normu (supsumpcija), pri tome izvodeći zaključke.
- Primjenjivati metod dedukcije (od opšteg ka posebnom) kod davanja odgovora, što podrazumijeva stavljanje predmeta spora iz činjeničnog stanja u širi pravni kontekst konkretnog instituta ili kategorije autorskog prava, pravnu argumentaciju i na kraju zaključak koji sadrži jasan odgovor na pitanja, utemeljen na tim argumentima.
- Teško je pružiti kvalitetnu argumentaciju odgovora na pitanja samo na temelju ZASP-a. Potrebno je i poznavanje teorije autorskog prava/sadržaja udžbeničke literature, budući da ona daje širi kontekst zakonskim kategorijama i institutima.
- U odgovoru se prvo izlaže obrazloženje, pa tek onda daju konkretan stav i zaključak (sam odgovor), a ne obratno.
- Na odgovore na pitanja potrošiti 30–40% ispitnog vremena, u zavisnosti od stepena zahtjevnosti pitanja.
- Za provjeru stepena zahtjevnosti pitanja, obratiti pažnju na omjer broja poena koje nose odgovori u odnosu na broj poena koji nosi šema (npr. 20 p. šema i 30 p. odgovori na pitanja ili 25 p. šema i 25 p. odgovori na pitanja).

1. AUTOR

1.1 Autor kao fizičko lice

Obuhvaćene tematske jedinice:

Autor kao fizičko lice; autorstvo; osobine autora; tehnički pomagač; pravno lice kao nosilac autorskog prava; djelo arhitekture; autorska djela stvorena u radnom odnosu; promet autorskih prava ex lege.

X je izvanredna studentica treće godine Arhitektonskog fakulteta, koja obavlja praksu u poznatom arhitektonskom studiju "Urban dizajn" po preporuci svoje profesorice koja je zapazila njen rad i posvećenost tokom časova nastave. X je na praksi, u skladu s isključivim uputama i pod nadzorom Y-a, kao glavnog arhitekta i vlasnika studija, nacrtala skicu jednog arhitektonskog objekta koji se planira graditi u centru grada. Po okončanju rada X je primijetila da je na projektu arhitektonskog objekta koji se planira graditi kao autor skice naveden isključivo naziv arhitektonskog studija "Urban dizajn", dok se njeno ime ne spominje. Uz asistenciju profesorice, X napiše dopis Y-u od kojeg traži da se prizna njen autorski rad i da bude naznačena kao autorica skice. Y ističe da autor projekta može biti samo "Urban dizajn" koji predstavlja sve uposlene, a kako ona nije u radnom odnosu, ne može biti ni autorica. Također, Y ističe da X još uvijek nije okončala studij i stekla diplomu arhitektice, te da shodno tome nema kvalifikacije potrebne da bi bila autorica.

Pitanja:

1. **Ko je autor arhitektonskog objekta?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **Da li su tačne tvrdnje Y-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

1.2 Koautorstvo

Obuhvaćene tematske jedinice:

Koautorsko djelo; djela likovne umjetnosti; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu; autorsko djelo stvoreno po narudžbi; autorstvo/koautorstvo;

stvaralačka saradnja/stvaralački doprinos; autor/nosilac autorskog prava; tehnički pomagač; ugovor o stvaranju djela po narudžbi; ugovor o radu.

X je završio Likovnu akademiju u Sarajevu i nakon duže potrage za poslom u školama, galerijama i muzejima, konačno se zaposlio u likovnom studiju "Renesansa" u vlasništvu renomiranog domaćeg slikara Y. Djelatnost "Renesanse" obuhvatala je realizaciju škola crtanja i slikanja te procjenu vrijednosti i autentičnosti umjetničkih djela. Neovisno o djelatnosti "Renesanse", Y je stvarao svoja djela, kako prema vlastitoj inspiraciji tako i po narudžbi trećih lica. Z, vlasnik lanca hotela, angažira Y da sačini njegov portret, na što ovaj pristane i oni zaključe odgovarajući ugovor. Budući da je bio zauzet drugim poslovima i procijenivši talenat mladog slikara, Y uputi X-a da posjeti Z-a, s njim odabere odjeću u kojoj će biti na slici, utvrdi okruženje i mjesto portreta (koji prostor u Z-ovoj kući i koji dodatni dekorativni predmeti na slici) i sl., te, kada to odrede, da napravi prvu skicu portreta, koja je trebala samo da se sastoji iz generalnih obrisa Z-a, i ilustrira proporcije na slici. X je to i uradio s puno pažnje i vještine i Y ga je pohvalio za rezultat. Zbog toga mu je i kasnije povjerio da na portretu naslika Z-ove ruke. Nakon nekoliko mjeseci Y je završio portret, predao ga Z-u i primio naknadu. Kada je X saznao da se na portretu nalazi samo Y-ov potpis i da Y nema namjeru da mu isplati dio naknade, pobuni se, prijeteci tužbom zbog povrede svojih autorskih prava na djelu.

Pitanja:

1. **Da li su X i Y koautori portreta? Ako jesu, zašto? Ako nisu, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li je došlo do povrede autorskih prava X-a?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
3. **Ukoliko bi X i Y bili koautori, koje bi pravo X-a bilo povrijeđeno?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
4. **Koji ugovor su zaključili Y i Z?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
5. **Da li se na portret primjenjuje režim autorskih djela stvorenih u radnom odnosu?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

1.3 Autor pod pseudonimom

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo književne umjetnosti; pseudonimno djelo; djelo prerade; moralna prava autora; pretpostavka autorstva; pravo prerade/prijeвода; izdavački ugovor; obim prijenosa prava; dalji prijenos prava.

X je poznati pisac *fantasy* romana za djecu. Nakon više od deset knjiga koje je napisao u ovom žanru, odluči da okuša svoju sreću kao pisac kriminalističkih romana i to predloži svom izdavaču "Libroteka", na što ovaj pristane. Kada je X dostavio "Libroteci" manuskript svog krimi-prvijenca "Praskozorje", izdavač je bio oduševljen, no izrazio je zabrinutost da će mnogobrojni i vrlo slikoviti opisi nasilja u tom romanu negativno uticati na reputaciju X-a kod predstavnika mlade čitalačke publike i njihovih roditelja, koji su navikli na njega kao autora dječije literature. X se složi s kritikom i odluči da za izdavanje romana "Praskozorje" koristi drugo ime – "Tom Jack". X i "Libroteka" zaključče odgovarajući ugovor i uskoro se njegov krimi-roman našao na policama knjižara širom Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: "BiH"), te na velikom broju literarnih *bestseller* listi. Pola godine nakon publiciranja, X-u se *e-mailom* javi prevoditeljica iz Slovenije, kako bi se s njim konsultirala oko značenja jedne rečenice u "Praskozorju" i kako ne bi pogriješila s prijevodom na slovenski. X je bio začuđen ovim upitom i obrati se "Libroteci" za pojašnjenje, na što mu je izdavač ponosno saopštio da je kao njegov zastupnik i nosilac prava zaključio izdavački ugovor s jednim izdavačem iz Slovenije za prijevod i publiciranje njegovog romana i u toj državi. X mu ljutito saopšti da se nisu tako dogovorili. Na to mu "Libroteka" odgovori da to nije bitno, jer je kao izdavač ovlaštena na temelju ZASP-a da bude njegov zastupnik za taj roman i da zaključi takav ugovor, te da je samo djelovala u X-ovom interesu.

Pitanja:

1. **Da li je "Libroteka" u pravu sa svojim tvrdnjama?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **koliko bi "Libroteka" bila u pravu, da li bi smjela dati dozvolu za vršenje prijevoda X-ovog romana?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
3. **Da je nastao prijevod "Praskozorja" na slovenski jezik, koje bi to autor-skopravne posljedice imalo?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2. AUTORSKO DJELO

2.1 Zbirka

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo; zbirka; fotografska djela; nezaštićene tvorevine; izdavanje djela.

X je poznati ljekar, ali i filantrop. Svjestan teških oboljenja i gladi djece u Africi, X odluči otputovati i provesti dvije godine na kontinentu kako bi pomogao onima koji su u potrebi. Po povratku u Sarajevo, a u nadi da će ohrabriti ostale ljekare ili humaniste da postupe isto, X odluči napraviti selekciju mnogobrojnih fotografija koje je napravio tokom boravka. Također, u odabranu selekciju je pored fotografija uključio i pisma koja je razmjenjivao, te mnogobrojne zahvalnice za svoj rad, nakon čega se obratio kompaniji “Book-SA” s upitom da li se tako objedinjena građa može publicirati, kako bi se njegovo djelo našlo na policama knjižara.

No, kompanija “Book-SA” tvrdi da se ne radi o autorskom djelu u smislu ZASP-a, jer je X izvršio samo selekciju različitih dokumenata koji prikazuju jedan period njegovog života i humanitarni rad u Africi, ali da to ne predstavlja djelo iz oblasti književnosti, nauke i umjetnosti u skladu sa ZASP-om, te da oni ne mogu zaključiti odgovarajući ugovor kako bi se njegovo djelo našlo na policama knjižara.

Pitanja:

- 1. Da li je tačna tvrdnja kompanije “Book-SA”? Ukoliko da, zašto? Ukoliko ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 2. Da li uključenjem fotografija u zbirku i pisma i zahvalnice stiču autorskopravnu zaštitu?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2.2 Kolektivno djelo

Obuhvaćene tematske jedinice:

Kolektivno djelo; autor/nosilac autorskog prava; objava i izdavanje; računanje rokova autorskopravne zaštite; rokovi autorskopravne zaštite na kolektivnim

djelima; ugovor o kolektivnom djelu/ugovor o stvaranju djela po narudžbi; pretpostavka o ograničenom i neisključivom prijenosu autorskog prava; nasljeđivanje autorskog prava.

Neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata Kulturno društvo “Progres” raspisalo je konkurs za deset kratkih priča na temu domoljublja, koje je planiralo publicirati u okviru zbornika “BiH u srcu”. Na konkurs se javilo mnogo mladih pisaca, a među deset izabраниh priča nalazile su se i one koje su napisali X (“Čari Hercegovine”) i Y (“Sjećanje na Unu”). X i Y su zaključili odgovarajući ugovor s “Progresom” i njihove priče su uključene u zbornik. “Progres” je s ponosom predstavio javnosti “BiH u srcu” na sajmu knjiga u Sarajevu 1949. godine, ali je zbog nedostatka sredstava došlo do publiciranja teksta tek kasne 1950. godine.

Z, sin preminulog pisca X, priprema 2021. godine vlastitu publikaciju sabranih djela svog oca, u koju želi uključiti i kratku priču “Čari Hercegovine”. Kada “Progres” sazna za to, obrati se Z-u s tvrdnjom da to ne može učiniti, jer su sva autorska prava još uvijek kod ovog društva. Z smatra suprotno.

Pitanja:

- 1. Koji ugovor su X i Y zaključili s “Progresom”?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 2. Da li su tvrdnje “Progres” tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2.3 Djelo prerade

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo prerade; dramsko djelo; autorsko djelo nastalo u radnom odnosu; autor/nosilac autorskih prava; izvođač; neovlašteni korisnik; ugovor o izvođenju; pravo prerade; pravo javnog scenskog prikazivanja; prijenos autorskih prava ex lege.

Građansko pozorište Sarajevo za 8. mart priprema predstavu “Ruža” poznatog dramskog autora X, s kojim je zaključilo odgovarajući ugovor. Simboličan cilj Građanskog pozorišta u Sarajevu, s obzirom na datum održavanja predstave i njen naziv, bio je i da se svakoj gledateljici dodijeli po jedna ruža nakon predstave. Režiser ove predstave Y, koji je uposlen u Građanskom pozorištu, i koji je već dugo nezadovoljan zbog ograničavanja svoje umjetničke slobode, odluči da dramu izmijeni i doda nove elemente, kako bi se predstava osvježila

i obogatila. Na predstavi je došla i X-ova supruga, koja je odmah po spuštanju pozorišne zavjese obavijestila muža o izmjenama njegovog dramskog teksta. X se ljutito obraća Građanskom pozorištu tvrdeći da je izmjenama teksta povrijeđeno njegovo autorsko pravo. Građansko pozorište Sarajevo ističe da ono nema ništa s navedenim postupanjem i da se X obrati režiseru Y.

Pitanja:

- 1. Koji ugovor je Građansko pozorište u Sarajevu zaključilo s X-om?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 2. Ukoliko bi došlo do povrede prava, koje autorsko pravo (ili više njih) bi bilo povrijeđeno i zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 3. Da li su tačne tvrdnje Građanskog pozorišta Sarajevo?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2.4 Spojeno djelo

Obuhvaćene tematske jedinice:

Autor muzičkog djela bez riječi; autor djela likovne umjetnosti; muzičko djelo bez riječi; djelo likovne umjetnosti, spojeno djelo; autorski ugovori; ugovor o spojenom djelu; savjesnost i poštenje.

X je kompozitor klasične muzike s dugogodišnjom karijerom i nekoliko objavljenih albuma. Y je likovni umjetnik kojeg je prilikom posjete jednom od X-ovih koncerata toliko inspirirala njegova pjesma “Moderato”, da je po povratku u svoj atelje iste večeri kreirao skulpturu koju je nazvao “Violinski ključ”. Y kontaktira X-a i ispriča mu kontekst nastanka skulpture, te mu ponudi da prilikom svakog izlaganja njegove skulpture X nastupi sa svojom pjesmom “Moderato”. X sa zadovoljstvom pristane na taj uslov i s Y-om zaključi odgovarajući ugovor. Galerija “Impresso” se zainteresira da izloži Y-ovu skulpturu, te on objasni zamišljeni koncept izlaganja uz muziku, na što “Impresso” pristane. Y informira X-a o ovoj mogućnosti i ponuđenoj naknadi, na šta X pristane i oni se dogovore sresti s predstavnicima galerije par sati pred izložbu, kako bi zaključili odgovarajući ugovor s “Impressom”. Međutim, kada je Y došao na adresu, X nije bio tu. Y ga nazove i X mu saopštava da neće da nastupi i da mu je poniženje svirati u toj galeriji. Y pokušava da ga urazumi, ali kada shvati da to nema svrhe, poziva se na njihov ugovor i obavezu X-a da

odsvira “Moderato” prilikom izlaganja skulpture. Na to X odbrusi da je “Moderato” samo njegova kompozicija i da jedino on odlučuje kada i kako će se koristiti, a ne i Y.

Pitanja:

- 1. U kakvom su odnosu autorska djela X-a i Y-a, odnosno i sami X i Y? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li su tvrdnje X-a tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

2.5 Audiovizuelno djelo

Obuhvaćene tematske jedinice:

Audiovizuelno djelo; filmsko djelo; koautorsko djelo; muzičko djelo; pisano djelo; djelo primijenjene umjetnosti; autor/nosilac autorskog prava; koautori audiovizuelnog djela; autori doprinosa; filmski producent; srodno pravo filmskog producenta; ugovor o filmskoj produkciji.

Kako bi osigurala uspjeh filma “Interstar” koji priprema, producencka kuća “StarBorn” angažira čuvenog kompozitora Y da za potrebe tog filma napiše glavnu muzičku temu. Kako bi što bolje mogao da kroz svoju muziku prenese atmosferu filma, “StarBorn” uspostavi kontakt između Y-a i Z-a, koji istovremeno piše scenarij za “Interstar”, te kostimografa Q, koji je zadužen za kreiranje odjeće glumaca u tom filmu. “StarBorn”, Y, Z i Q su zaključili odgovarajući ugovor. Nakon što je “Interstar” snimljen i saopšten publici putem svih kanala distribucije i činjenja dostupnim javnosti, Y dobije ponudu da njegova muzička tema iz ovog filma bude korištena za jednu pozorišnu predstavu. Sličnu ponudu u pogledu svojih kostima dobio je i Q za jedan balet. Kako Y tako i Q saopšte dobre vijesti predstavnicima producenckeg kuće “StarBorn” u jednom neformalnom razgovoru, na šta oni burno reaguju i saopšte im da to ne smiju raditi, budući da to vrijeđa autorska prava ove kompanije na filmu “Interstar”. Y i Q su zbunjeni i ne slažu se s ovim stavom, tvrdeći da ne shvataju zašto ne mogu da samostalno koriste svoje autorske doprinose na filmu kada su potpuno odvojivi od njega.

Pitanja:

- 1. Koji ugovor su zaključili producencka kuća „StarBorn“, Y, Z i Q i zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

2. **Da li postoji razlika u statusu iz ugla autorskog prava između Y, Z i Q?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
3. **Da li Y i Q smiju samostalno koristiti svoje autorske doprinose?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

2.6 Računarski program

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo; računarski program; poseban režim stvaranja računarskog programa u radnom odnosu; računarski program stvoren po narudžbi; autor/nosilac autorskih prava; zakonit korisnik; autorski ugovor; ograničenja autorskih prava na kompjuterskim programima.

X je dugogodišnji uposlenik poznate softverske kompanije “ProMax”, čija se djelatnost ogleda u razvijanju različitih kompjuterskih programa za potrebe tržišta. Između ostalog, u obavljanju svojih poslova i zadataka X je za “ProMax” kreirao i kompjuterski program za elektronsku evidenciju osiguranika zdravstvenog osiguranja, a kojeg je nazvao “E-knjižica”. Zdravstvena ustanova “Healthcare” kontaktira “ProMax” i iskaže potrebu za uvođenjem “E-knjižice”. “ProMax” je zaključio odgovarajući ugovor s “Healthcareom” kojem je ustupio samo pravo iskorištavanja predmetnog kompjuterskog programa uz određenu novčanu naknadu koju će mu “Healthcare” isplaćivati za vremenski period upotrebe.

Tokom održavanja programa “E-knjižica” u prostorijama “Healthcare”, X je primijetio da su napravljene dvije sigurnosne kopije ovog programa, te je odmah obavijestio nadležne u kompaniji “ProMax” o svojim zapažanjima. Ipak, X samostalno kontaktira “Healthcare” prijeteci da će zbog povrede svojih autorskih prava pokrenuti sudski postupak. “Healthcare” ističe da je on naručio kompjuterski program, te da su sva autorska prava prešla na njega. U svakom slučaju “Healthcare” ističe da je morao napraviti sigurnosne kopije da bi mogao upotrebljavati kompjuterski program.

Pitanja:

1. **Koji ugovor je zaključio “ProMax” s “Healthcareom” i zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

2. **Ukoliko bi došlo do povrede prava, čije autorsko pravo bi bilo povrijeđeno, te koje autorsko pravo (ili više njih) bi bilo povrijeđeno i zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
3. **Da li je tačna tvrdnja “Healthcarea” da je on naručilac kompjuterskog programa? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
4. **Zašto “Healthcare” naglašava da je morao napraviti sigurnosne kopije?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

3. NEZAŠTIĆENE TVOREVINE

3.1 Narodne književne i umjetničke tvorevine

Obuhvaćene tematske jedinice:

Nezaštićena tvorevina; narodna književna i umjetnička tvorevina; pisano djelo; zbirka; izvedba nezaštićene tvorevine; videogram; proizvođač videograma; objavljivanje i javnost; činjenje dostupnim javnosti; pravo reprodukcije kroz audio i vizuelno snimanje; pravo reprodukcije kroz pohranjivanje djela u elektronskoj formi.

X je student Muzičke akademije u Sarajevu i studira na Odsjeku za muzikologiju, te se veoma interesira za tradicionalno stvaralaštvo u BiH. X odluči da prikupi notne tekstove narodnih pjesama i narodne poslovice koje su bile karakteristične za grad Trebinje i to u periodu 19. stoljeća, te da skupljenu građu objavi pod jednim nazivom "19. stoljeće u Trebinju kroz narodnu pjesmu i poslovice". Nakon publiciranja djela, a kako bi za njegovo djelo saznala i šira publika, X odluči da organizira malu promociju. On zamoli svog kolegu M da na promociji otpjeva neku od narodnih pjesama prisutnoj publici, što M i učini. M-ov nastup snimi X kamerom telefona, te snimak objavi na svom profilu na jednoj društvenoj mreži u svrhu promoviranja svog izdatog djela. Kada je M ovo vidio, tražio je od X-a da odmah obriše snimak sa svog profila, tvrdeći da ga nije smio snimiti, a kamoli saopštiti snimak javnosti bez njegove dozvole. X tvrdi da je M otpjevao narodnu pjesmu koja nema autorskopravnu zaštitu, pa nema ni njegov nastup, ali i da je svakako njegov profil otvoren samo za određenu listu prijatelja, a ne i za širu javnost.

Pitanja:

1. **Da li je tačna tvrdnja M-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li tvrdnja da je X-ov profil otvoren samo za određenu listu prijatelja a ne za širu javnost ima pravne konsekvence na predmetni slučaj? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

3.2 Ideje

Obuhvaćene tematske jedinice:

Ideja; dihotomija ideje i forme; pisano djelo književne umjetnosti; govorno djelo; djelo prerade; autor pisanog djela; autor djela prerade; autor govornog djela; nosilac prava na reprodukciju i distribuciju; pravo prerade; objavljivanje; javnost; izdavanje.

X je student II godine Pravnog fakulteta, međutim, puno više od prava zanima ga književnost. Svaki slobodni trenutak koristi da čita sva nova izdanja, bez obzira na žanr, te da i sam piše pjesme i kratke priče. Ipak, njegova želja je da napiše roman, ali nema samopouzdanja za tako ozbiljan poduhvat i nije siguran da bi priča koju ima u svojoj glavi zanimala čitaoce. Jedne večeri u društvu bliskih prijatelja X ponovo započne razgovor na temu svog zamišljenog romana. Prijatelj Y ga ohrabri da napokon podijeli više informacija, tvrdeći da će mu svi u grupi iskreno reći kako im djeluje njegova zamisao. X pristane i prepriča od početka do kraja radnju svog planiranog romana, karakteristike njegovih glavnih protagonista, te oda i radni naslov romana – “Sjenka starog hrasta”. Grupa je bila oduševljena i ohrabri ga da se “baci na pisanje”. Nakon par mjeseci marljivog rada, X odluči da kontaktira kompaniju “PublishMe” i pošalje im dijelove teksta s upitom da li su zainteresirani za publiciranje romana. “PublishMe” mu pošalje vrlo grub odgovor *e-mailom*, da je X jedan plagijator i da je već zaključio ugovor s Y-om za roman “Stari hrast” s vrlo sličnim sadržajem. X je bio zatečen, pokušao je doći do Y-a, ali ovaj mu se nije javljao. Kada je knjiga “Stari hrast” došla u knjižare, X je pohrlio da je kupi i pročita. Roman je bio skraćena i pomalo izmijenjena verzija priče koju je ispričao Y-u i svojim prijateljima one večeri prije nekoliko mjeseci. Nakon uporne potrage X uspije da dođe do Y-a i konfrontira se s njim, tvrdeći da mu je ovaj ukrao roman. Međutim, Y odbija sve optužbe uz argument da X-ov roman ne postoji i da nije bio ništa više od lijepe ideje, a da ideje nisu autorski zaštićene i da ih svako može koristiti.

Pitanja:

1. **Da li je X-ov roman samo ideja ili je ipak autorsko djelo?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Ako autorsko djelo X-a ipak postoji, koje je to djelo u pitanju, a koje je djelo Y-a?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

3. **Koja je posljedica nastanka romana “Stari hrast” sa stanovišta autorskog prava?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

3.3 Politički govori

Obuhvaćene tematske jedinice:

Nezaštićena tvorevina; politički govor; govorno djelo; muzička djela; autor muzičkih djela; organizacija za radiodifuziju; emisija; pravo izvođenja; pravo emitiranja; ograničenje autorskih prava.

Povodom 1. marta, Dana nezavisnosti BiH, Opština Centar Sarajevo organizira besplatni koncert zabavne muzike koji se održava na pozornici ispred Vječne vatre. Na koncertu nastupa poznati muzičar X kao solista sa svojih deset najpopularnijih pjesama. Prije početka koncerta mnogobrojnoj publici obratio se Y u svojstvu načelnika opštine i održao kratak govor na temu praznika, nakon čega je uslijedio nastup X-a.

U toku nastupa X je prestao svirati i pjevati i održao je publici spontani i emotivni monolog/govor o svom doživljaju i značaju 1. marta.

“TV MIX” je televizijska stanica koja je ovlaštena od strane organizatora da uživo prati i prenosi ovaj događaj. Večer nakon koncerta X sazna da je prijenos koncerta obuhvatio ne samo govor Y-a i muzički dio već i njegov monolog/govor.

Narednog dana X se ljutito obrati “TV MIX” s tvrdnjom da je došlo do povrede njegovih autorskih prava na govoru, da taj dio nastupa “TV MIX” nije smjela prenositi i da on nije bio namijenjen za javnost širu od one koja je bila prisutna na koncertu.

Pitanja:

1. **Koje su sličnosti a koje razlike između govora Y-a i govora X-a sa stanovišta autorskog prava?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
2. **Da li je “TV MIX” smjela snimati i saopštiti javnosti monolog/govor X-a?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

3.4 Zakonski tekstovi

Obuhvaćene tematske jedinice:

Nezaštićena tvorevina; prijevod nezaštićene tvorevine; pisano djelo; kolektivno djelo; autor/nosilac autorskog prava; koautorstvo; neovlašteni korisnik; pravo reprodukcije; pravo distribucije; ugovor o stvaranju kolektivnog djela; pretpostavka o ograničenom i neisključivom prijenosu autorskog prava.

X je uspješni advokat koji zastupa inostrana pravna lica koja djeluju na teritoriji BiH. Tokom godina svog rada uvidio je da kamen spoticanja predstavlja nepostojanje bosanskohercegovačkih zakonskih propisa na engleskom jeziku koji bi olakšali, ali i unaprijedili njegov rad sa stranim investitorima.

X odluči da organizira i angažira dvanaest različitih stručnjaka s kojima zaključi odgovarajući ugovor, a kako bi zakonske tekstove iz oblasti poslovnog prava preveli na engleski jezik u svrhu izdavanja prvog “Zbornika zakonskih tekstova iz oblasti poslovnog prava” na engleskom jeziku. Q i Y su bili zaduženi za prevođenje Zakona o privrednim društvima FBiH (dalje u tekstu: “ZPD FBiH”). Nakon što je “Zbornik” finaliziran, izdat i promoviran, tražeći jedan zakonski tekst u aktuelnom službenom glasniku, X primijeti da je u tom broju publiciran prijevod ZPD FBiH koji su načinili Q i Y. Po ovom saznanju, X se ljutito obrati Javnom preduzeću “Službeni glasnik”, čiji nadležni tvrde da službenom objavom prijevod više ne uživa autorskopravnu zaštitu.

Pitanja:

- 1. Koji ugovor je zaključio X s Y i Q, te koje su karakteristike i pravne posljedice zaključivanja ovog ugovora?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Ukoliko je došlo do povrede prava, koje i čije autorsko pravo (ili više njih) je povrijeđeno i zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 3. Da li je tačna tvrdnja Javnog preduzeća “Službeni glasnik” da je ZPD FBiH službeno objavljen i da ne podliježe autorskopravnoj zaštiti? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

4. MORALNA PRAVA AUTORA

4.1 Pravo (prvog) objavljivanja

Obuhvaćene tematske jedinice:

Autor pisanog djela; izvođač; proizvođač fonograma; neovlašteni korisnik; pisano djelo; izvedba/interpretacija; fonogram; javnost; moralna prava; moralna prava izvođača; pravo objavljivanja; pravo paterniteta; imovinska prava; pravo umnožavanja/reproduciranja; pravo činjenja dostupnim javnosti.

X-ov najbolji prijatelj iz djetinjstva se ženi i zamoli X-a da bude njegov kum, na šta je ovaj s oduševljenjem pristao. Nakon vjenčanja mnogobrojni članovi porodice i gosti bili su pozvani na proslavu ovog svečanog čina u jedan restoran. U restoranu nisu sjedili u separeu već u velikoj sali, gdje je pored njih bilo i drugih gostiju za susjednim stolovima. U toku večeri X je podigao čašu, ustao i održao svečani govor koji je čitao s lista papira zbog uzbuđenja. U tom govoru je X ispričao priču o dugogodišnjem prijateljstvu s mladoženjom i dodao par anegdota koje su nasmijale sve prisutne. Među gostima restorana nalazio se i Y koji vodi amaterski, ali prilično uspješan i posjećen *lifestyle* portal. Svojim telefonom je krišom snimio X-ov govor, prekucao ga iste večeri i objavio na svom portalu uz naslov "Ljubav i prijateljstvo" bez bilo kakve upute na X-a. Taj post je u roku od nekoliko dana postao najposjećeniji na njegovom portalu i podijelilo ga je nekoliko hiljada ljudi.

Kada je saznao za to, X mu se obrati prijeteći tužbom zbog povrede autorskih prava. Y se brani time, da na pročitanoj govoru s vjenčanja nema nikakvih autorskih prava, a i da ima, da šira javnost ima pravo da dobije informacije o svemu što je rečeno na javnom mjestu.

Pitanja:

1. **Da li su tvrdnje Y-a tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Ako bi došlo do povrede prava X-a, koja bi prava bila povrijeđena?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

4.2. Pravo poštivanja djela

Obuhvaćene tematske jedinice:

Muzičko djelo s riječima; autor muzičkog djela s riječima; moralna prava; zaštita integriteta djela i ličnosti autora; pravo poštivanja djela; pravo saopštavanja javnosti; pravo saopštavanja javnosti s fonograma; kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava; kolektivna organizacija; organizatori priredbi; Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (ZKOP).

X je poznati bosanskohercegovački kantautor i umjetnik slobodarskog duha, koji je cijelog radnog vijeka jasno isticao svoje neslaganje s programima svih političkih stranaka u BiH. U toku svoje karijere najveći je uspjeh ostvario s pjesmom koja se smatra nezvaničnom navijačkom himnom košarkaške reprezentacije i nosi naziv "Do pobjede". Vodeća politička stranka "Vox populi" je u procesu realizacije predizborne kampanje za predstojeće izbore, što podrazumijeva i osmišljavanje koncepta i sadržaja predizbornih skupova u gradovima širom BiH. Jedan od bitnih elemenata svakog predizbornog skupa je i muzička podloga uz koju će glavni kandidat stranke izaći na pozornicu da održi govor. Za tu podlogu je stranka, zbog njenog ritma i poruke, odabrala pjesmu "Do pobjede" i od odgovarajućih kolektivnih organizacija iz BiH pribavila potrebno pravo da može putem zvučnika pustiti snimak te pjesme na skupu. Skupovi su se počeli održavati i većina njih bila je medijski praćena, tako da je X vrlo brzo saznao za ovaj vid korištenja njegove pjesme. Bio je zatečen i obratio se stranci "Vox populi" da odmah prestane s povredom njegovih autorskih prava, te istakao da korištenje pjesme na skupovima negativno utiče na njegov ugled, jer on ne podržava politički program stranke. Predstavnici stranke su mu na to odgovorili da su prethodno pribavili odgovarajuće pravo za korištenje pjesme i da on više ništa ne može učiniti da to spriječi.

Pitanja:

- 1. Koje autorsko pravo je stranka "Vox populi" stekla od kolektivnih organizacija i koje bi to organizacije bile u BiH? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li je došlo do povrede X-ovog prava? Ako da, zašto i kojeg? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

4.3 Pravo paterniteta (pravo priznavanja autorstva)

Obuhvaćene tematske jedinice:

Moralna prava; pravo priznavanja autorstva; pretpostavka autorstva; ghostwriter; autor pisanog djela književne umjetnosti; pisano djelo književne umjetnosti; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu; pravo reprodukcije; pravo distribucije; izdavački ugovor; neprenosivost moralnih prava; suzdržavanje od vršenja moralnih prava.

X je završio izuzetno uspješnu karijeru fudbalera i posvetio se porodici i svojoj privatnoj kompaniji. Društvo “Pen&Paper” mu se obrati s ponudom da napiše svoje memoare u kojima bi se posebno trebao osvrnuti na blistave trenutke i čitaocima nepoznate detalje iz svog života igrača jednog od najboljih evropskih fudbalskih klubova. X-u se ideja svidjela, ali odgovori da nije nikada napisao ozbiljan tekst i da nema talenta za to, te da ih mora odbiti. Međutim, “Pen&Paper” mu predloži da memoare za njega napiše Y, zaposlenik društva, i to na način da mu X prepriča događaje iz svoje karijere, a Y ih stilski uobliči u tekst. X-u je to zvučalo prihvatljivo i on s društvom “Pen&Paper” zaključi odgovarajući ugovor za knjigu. Nakon nekoliko mjeseci rada, na policama knjižara pojavila se knjiga “Lopta je okrugla” na kojoj je kao autor bio potpisan X, a Y nije bio naveden bilo gdje. Kada je to vidio, Y se ljutito obrati svom poslodavcu, tvrdeći da to vrijeđa njegova autorska prava. “Pen&Paper” mu na to odgovori da je on zaposlenik društva, da ono zato s rezultatima njegovog rada može raspolagati kako god želi, a da svi znaju da je autor samo onaj čije je ime navedeno na djelu, a to je X.

Pitanja:

1. **Ko je autor knjige “Lopta je okrugla” – X ili Y i zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li su tvrdnje društva “Pen&Paper” da može raspolagati Y-ovim doprinosom kako želi tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
3. **Da li je autor samo ono lice čije je ime na djelu?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

4.4 Pravo pokajanja

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pravo pokajanja; moralna prava autora; imovinska prava autora; pravo distribucije; pravo reprodukcije; pravo prerade; audiovizuelno djelo; filmsko djelo; pisano djelo književne umjetnosti; djelo prerade; koautor; autor/nosilac autorskog prava; ugovor o filmskoj produkciji; izdavački ugovor; raskid ugovora i moralni razlozi.

X je dobitnik “Oskara” za originalni scenarij za najbolji akcioni film, što mu je omogućilo veliki broj angažmana za pisanje scenarija u tom žanru. No, X se odluči okušati i u pisanju scenarija za romantične filmove. Takav jedan scenarij koji je nosio naziv “Ljubav kroz ružičaste naočale” X ponudi producentskoj kući MGM s kojom zaključi i odgovarajući ugovor. Promocija istoimenog filma bila je veoma uspješna i ispraćena velikim zadovoljstvom šire publike. Veoma uzbuđen, X odluči da svoj scenarij pretoči u roman pod istim nazivom te zaključi odgovarajući ugovor s “M-Publishingom”. Nakon publiciranja romana, X je za ovaj postupak dobio niz kritika od kolega i kolegica iz filmske industrije, što je imalo za posljedicu da više nije bio angažiran za pisanje ni jednog scenarija. X veoma razočaran i ljut kontaktira “M-Publishing” zahtijevajući da se roman povuče s tržišta, s obzirom na to da šteti njegovom ugledu scenariste, ističući da zbog tog romana ne može uopšte da nastavi svoj rad u filmskoj industriji. U svom bijesu, na isti način se obratio i MGM-u, također zahtijevajući povlačenje s tržišta i istoimenog filma. “M-Publishing” odluči povući roman s tržišta, tražeći od X-a naknadu štete u vidu izmakle dobiti. MGM se uopšte ne oglašava povodom zahtjeva X-a. X, veoma ljut, odbija da naknadi štetu “M-Publishingu” i pokreće sudski postupak radi zaštite svog autorskog prava, kako protiv “M-Publishinga” tako i protiv MGM-a.

Pitanja:

1. **Radi zaštite kojeg autorskog prava X pokreće sudski postupak i da li će uspjeti u njemu protiv MGM-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **Da li će X u zaštiti svog autorskog prava sudskim putem izdejsstvovati uspjeh prema “M-Publishingu”?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
3. **Da li bi X bio dužan naknaditi štetu “M-Publishingu”?** **Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

5. IMOVINSKA PRAVA AUTORA

5.1 Pravo reprodukcije (umnožavanja)

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo arhitekture; autorsko djelo nastalo u radnom odnosu; autor/nosilac autorskih prava; koautori; neovlašteni korisnik; pravo distribucije; pravo reprodukcije; autorski ugovori; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; promet autorskih prava ex lege; autorska naknada.

Građevinska firma "SafetyBuilding" odluči sagraditi veliki stambeni kompleks koji će djelovati po principu obnovljive energije, koji bi pored stambenih zgrada uključivao i objekte predviđene za supermarkete, kino, teretanu, kozmetičke salone i poslovne prostorije. U te svrhe "SafetyBuilding" angažira arhitektonsku firmu "B&B" radi crtanja skice kompleksa, a s kojom zaključiti odgovarajući ugovor. Na izradi skice zajednički su radili arhitekti X i Y, a koji su ujedno i uposlenici u arhitektonskoj firmi "B&B". Po okončanju rada, "B&B" je predao skicu "SafetyBuildingu", koji je za vrlo kratko vrijeme izgradio imponantni stambeni kompleks. S obzirom na to da se radilo o izgradnji prvog ovakvog stambenog naselja u državi i da je proces izgradnje bio, zahvaljujući "SafetyBuildingu", kontinuirano praćen od strane medija iz cijele države, nastalo je veliko interesiranje kupaca, a zbog čega je "SafetyBuilding" podigao prvobitnu cijenu stanova. Neovisno o tome, uskoro su svi stanovi bili rasprodati. "B&B", shvativši da je "SafetyBuilding" stekao veliku ekonomsku dobit izgradnjom ovog objekta, a u skladu sa savjetima svoje pravne službe, kontaktira kompaniju "SafetyBuildinga" zahtijevajući povećanje ugovorene autorske naknade. "SafetyBuilding" odbija zahtjev "B&B", naglašavajući da je u toku gradnje mogao tražiti povećanje ugovorene autorske naknade, a ne sada kada je shvatio ekonomsku vrijednost ovog projekta. "B&B", vrlo ljutit zbog ovakvog postupanja "SafetyBuildinga", ističe da je "SafetyBuilding" svakako neovlašteno gradio, jer po osnovu ugovora nije imao pravo na to, te da je na taj način povrijedio njegova autorska prava.

Pitanja:

1. **Koji ugovor su zaključili kompanija "SafetyBuilding" i "B&B", te koja autorsko/a pravo/a i na koga su prenesena ovim ugovorom?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

2. Na povredu kojeg autorskog prava se poziva “B&B”, te da li su njegove tvrdnje tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
3. Da li je pravno relevantna tvrdnja kompanije “SafetyBuildinga” da je “B&B” mogao tražiti povećanje autorske naknade u toku trajanja izgradnje objekta, a ne sada? *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

5.2 Pravo davanja u zakup

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo likovne umjetnosti; autor; vlasnik primjerka djela; neovlašteni korisnik; ugovor o prodaji; odnos prava vlasništva i autorskog prava; odvojenost pravnog prometa; imovinska prava; pravo davanja u zakup.

X je slikar, koji je u toku svoje karijere bio veoma produktivan, ali ne i komercijalno uspješan. Sa svojim mnogobrojnim djelima učestvovao je na velikom broju izložbi i vrlo je cijenjen i u slikarskim krugovima. Ipak, za dvadeset godina rada je prodao svega par ulja na platnu. Stoga je bio oduševljen kada mu se obrati Y s ponudom da kupi čak 10 njegovih djela. X i Y zakluče odgovarajući ugovor i, po prvi put u životu, X je došao u priliku da živi od svog stvaralaštva. Nekoliko mjeseci nakon prodaje, prilikom odlaska u poslovnicu svoje banke “Superkredit”, X ostaje zatečen kada vidi da sve njegove slike vise u šalter sali. Odmah se obrati upravi banke s upitom kako je banka došla do slika. Dobija odgovor da su ih po osnovu ugovora za Y-om dobili na korištenje na period od 2 godine uz novčanu naknadu. X se potom obrati neposredno Y-u tvrdeći da on nije smio dati slike na korištenje i da mu pripada udio u naknadi. Y odbija ove tvrdnje, ističući da je on kupio slike i da s njima ima pravo raditi šta hoće.

Pitanja:

1. Da li su tvrdnje X-a tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
2. Da li su tvrdnje Y-a tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

5.3 Pravo audiovizuelnog prilagođavanja (pravo prerade)

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo – računarski program; filmsko djelo; autor računarskog programa; autor prilagođavanja – koautor filmskog djela; filmski producent kao nosilac autorskog prava; pravo pokajanja; pravo prerade; prijenos prava na temelju autorskog ugovora; pravo audiovizuelnog prilagođavanja; ugovor o audiovizuelnom prilagođavanju; ugovor o filmskoj produkciji.

Kada je 2005. godine kreirao prvu verziju videoigrice pod nazivom “Blago Amazona”, tada vrlo mladi programer X nije mogao ni zamisliti da će zbog nje steći planetarni uspjeh i veliko bogatstvo. U centru radnje igrice je glavna junakinja, 16-godišnjakinja Astrid, koja nakon smrti svog oca nalazi u njegovoj zaostavštini kartu s blagom koje je on sakrio u Amazonskoj prašumi i za kojim ona kreće u potragu doživljavajući pri tome mnoštvo avantura. Nakon nekoliko naknadnih verzija ove igrice, u kojima je Astrid išla u nove pustolovine, a koje su bile odlično prihvaćene kod gejmerske publike, X-u se obrati kompanija “Spotlight” s ponudom da na temelju izvorne verzije “Blaga Amazona” snimi film. X oduševljeno prihvati i s kompanijom “Spotlight” zaključi odgovarajući ugovor kako bi njegova igrica bila adaptirana u film. Nakon toga, “Spotlight” angažira pisca Y, koji je u krugovima filmske industrije često radio na produkcijama zasnovanim na knjigama ili stripovima, te i s njim zaključi odgovarajući ugovor. Kada je film “Tajne Amazona” završen, “Spotlight” pozove X-a na kinopremijeru. Tek tom prilikom X sazna da Astrid u filmu nije tinejdžerka već odrasla žena, koja je u većini scena vrlo oskudno obučena i veoma nasilna u svom pohodu na blago. X je ogorčen, osjeća se uvrijeđenim, te prijeti da će tužiti “Spotlight” i zabraniti dalje iskorištavanje filma. “Spotlight” mu odgovara da je videoigrica jedno a film drugo, i da je imao pravo da izvrši adaptaciju kako se njemu sviđa i kako je bolje za komercijalne efekte filma.

Pitanja:

1. **Koja dva ugovora je “Spotlight” zaključio i koja je razlika između tih ugovora?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li bi X imao pravo da zabrani dalje iskorištavanje filma? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

5.4 Pravo saopštavanja javnosti

Obuhvaćene tematske jedinice:

Fotografsko djelo; pisano djelo; djelo prerade; autor/nosilac autorskih prava; neovlašteni korisnik; pravo prerade; pravo činjenja dostupnim javnosti; pravo na poštivanje djela; pravo reprodukcije kroz pohranjivanje djela u elektronskoj formi; djela trajno smještena na javnim mjestima; ograničenja autorskih prava.

X je fotograf, koji je tokom svog boravka u New Yorku napravio vrlo impresivnu fotografiju Kipa slobode tokom zalaska sunca na ušću rijeke Hudson. Kada se vratio u Sarajevo, X je izašao na večeru s prijateljem Y-om, koji ima svoj putopisni blog, a kako bi mu ispričao sve o svom putovanju. Tokom večere pokazao mu je i fotografiju Kipa slobode koju je napravio. Kada je Y vidio fotografiju to ga je podsjetilo na njegovo putovanje u New York i činjenicu da nikada ništa nije pisao o tome na svom blogu. Zamolio je X-a da mu pošalje fotografiju kako bi je pokazao svojoj djevojci, što je X i učinio. Nakon nekoliko sedmica Y je poslao X-u link svoje nove objave na blogu pod nazivom “10 mjesta koje ne smijete propustiti tokom boravka u NYC-u”, a koja je bila ilustrirana upravo fotografijom X-a. X je čak primijetio da je Y njegovu fotografiju izrezao, te primijenio i filter za slike na njoj. X, veoma uvrijeđen, kontaktira Y tvrdeći da mu nije dao saglasnost za takva postupanja i da time vrijeđa njegova autorska prava. Y ističe da je X samo jedan od hiljada turista koji su slikali Kip slobode, te da tu nema ništa autorski zaštićeno ili zabranjeno.

Pitanja:

- 1. Ukoliko bi došlo do povrede prava X-a, koje autorsko pravo (ili više njih) bi bilo povrijeđeno i zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li je tačna tvrdnja Y-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 3. Da li u konkretnom slučaju imamo eventualni odnos koautorstva ili odnos autora spojenog djela? Ako da, zašto da? Ako ne, zašto ne?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

6. DRUGA PRAVA AUTORA

6.1 Pravo slijeđenja

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo likovne umjetnosti; autor/nosilac autorskih prava; vlasnik originala autorskog djela; pravo slijeđenja; pravo izlaganja; pravo objavljivanja; pravo vlasništva na djelu; autorsko pravo na djelu; odvojenost pravnog prometa; nasljeđivanje autorskih prava; ugovor o kupoprodaji.

Y je čuveni kipar koji je svoju slavu stekao isklesavši od mramora kip “Nefertiti”, a koji je dodatno uljepšao naglasivši njene crte lica bojama. Y je, zahvaljujući svom umijeću, stekao ne samo popularnost već se i ekonomski osigurao do kraja života prodavši ovaj kip Z-u. Nakon smrti Y-a iza njega je ostala kćerka Q kao njegova jedina nasljednica. Jednog dana, obilazeći poznatu umjetničku galeriju u Amsterdamu “ProArt”, Q ugleda izložen kip “Nefertiti”. Preplavljena različitim emocijama, s obzirom na to da je nakon dugo vremena ugledala jedno od najznačajnijih autorskih djela svog oca, Q odmah kontaktira supruga da ga obavijesti o ovim dešavanjima. Nakon kratkog razgovora, njen suprug, advokat iz oblasti prava intelektualnog vlasništva, uputi je da ima pravo tražiti naknadu od galerije “ProArt”, ukoliko je kip kupila od Z-a. Q odmah potraži predstavnika galerije “ProArt” saopštavajući mu sve navedeno, te naglašavajući da svakako nisu imali pravo da bez njene saglasnosti uopšte izlože kip u ovoj galeriji. Galerija “ProArt” tvrdi da je kip kupila od Z-a i da se za sva pitanja obrate njemu.

Pitanja:

- 1. Ukoliko je došlo do povrede prava Q-e, koje/a pravo/a je/su povrijeđeno/a i zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
- 2. Da li je tačna tvrdnja Q-e da galerija “ProArt” nije imala pravo da izloži kip “Nefertiti” bez njene saglasnosti?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

6.2 Pravo pristupa i predaje djela

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo likovne umjetnosti; autor/nosilac autorskih prava; vlasnik originala autorskog djela; pravo distribucije; pravo predaje originala djela likovne umjetnosti radi izložbe; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; ex lege prijenos autorskih imovinskih prava; postojanje jačeg interesa.

X-ov život već deset godina svakog dana uljepšava njegov pas Lili. X je veoma vezan za svog psa, te svjestan da vjerovatno neće još dugo biti dio njegovog života, X odluči da angažira slikara kako bi naslikao njegov portret s Lili. U tu svrhu X zaključi odgovarajući ugovor s Y-om, koji je nakon okončanja svog rada portret predao X-u. Y već duži period uopšte ne zarađuje od svog rada i nalazi se u egzistencijalnoj krizi. Preko svog prijatelja, također slikara, sazna da jedna Zagrebačka galerija uskoro organizira izložbu umjetničkih slika čija se tematika odnosi na životinje. U svrhu promocije i u nadi da će biti prepoznat, a što bi moglo doprinijeti novim angažmanima, Y odluči da kontaktira X-a kako bi se njegov portret psa Lili našao na spomenutoj umjetničkoj izložbi. Kada se javio X-u tražeći da mu posudi portret u svrhu izložbe, saznao je da Lili više nije dio X-ovog života. X je veoma čvrsto odbijao da preda portret Y-u, tvrdeći da je to jedina uspomena na Lili nakon deset godina i da nije dužan predati Y-u portret radi izložbe. Y, veoma zabrinut za svoju budućnost, a također i ljut, tvrdi da X time vrijeđa njegova zakonska prava i da će se, ukoliko mu ne preda djelo radi izložbe, obratiti sudu.

Pitanja:

1. **Da li bi Y uspio u sudskom postupku? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li bi pravna situacija bila drugačija da se umjetnička galerija nalazi u BiH? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

6.3 Pravo na naknadu za privatnu i drugu vlastitu upotrebu

Obuhvaćene tematske jedinice:

Naučno djelo; pravo reprodukcije; pravo na naknadu za privatnu i drugu vlastitu upotrebu; sadržajna ograničenja autorskog prava; reproduciranje za

privatnu i drugu vlastitu upotrebu; kolektivna organizacija; obavezno kolektivno ostvarivanje; ZKOP.

X je vlasnik kopirnice “Preslik”, smještene u blizini Pravnog fakulteta. Od donošenja ZASP-a 2010. godine, posao mu ne cvjeta kao ranije, jer nadležne inspekcije kontroliraju njegovu djelatnost kako bi spriječile povrede autorskih prava. Kada mu se na vratima pojavi student Y sa zahtjevom za kopiranje jednog starog udžbenika iz prava intelektualnog vlasništva iz 1999. godine, X ga odbije, navodeći da ne želi da ima probleme. Međutim, Y ga ubijedi navodeći da se radi o izdanju koje je rasprodato već desetak godina i da mu je knjiga potrebna samo da se temeljitije pripremi za ispit, te da zbog toga ne krši prava. Par mjeseci nakon toga, X-u stiže dopis kolektivne organizacije “Stop-Copy”, koja od njega zahtijeva da plati naknadu za reprodukciju pisanih djela za privatne potrebe. Y odgovori organizaciji da on nije uradio ništa što je protivno ZASP-u i da neće platiti nikakvu naknadu. “StopCopy” mu odgovara da ne tvrdi da krši autorska prava, ali da obavezu plaćanja ove naknade mora ispuniti.

Pitanja:

- 1. Da li X kopiranjem krši autorska prava na udžbeniku? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 2. Da li je X dužan platiti naknadu organizaciji “StopCopy”? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

7. VREMENSKO I SADRŽAJNA OGRANIČENJA AUTORSKOG PRAVA

7.1 Vremensko ograničenje

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo; djelo likovne umjetnosti; audiovizuelno djelo; audiovizuelno djelo prerade; autor/nosilac autorskog prava; pravo poštivanja djela; nasljeđivanje autorskog prava; vremensko ograničenje autorskog prava; javni domen.

X je autor jednog od najpoznatijih stripova za djecu “Panda Po” u kojem je glavni lik trapavi i dobroćudni panda medvjed po imenu Po i njegova družina – papagaj Kiki i majmun Miki. Od prvog stripa nastalog 1951. godine do svoje smrti, X je kreirao na desetine ilustriranih priča sa svojim glavnim junakom, koje su čitane generacijama i generacijama djece.

U kinima širom svijeta 2022. godine počne se prikazivati horor film “Ne vjeruj medi”, čija radnja se dešava u kineskom zoološkom vrtu, a čiji glavni zlikovac je krvožedni panda medvjed po imenu Panda Po. Kada za to sazna Y, jedini X-ov nasljednik, obrati se kompaniji “Sigma” koja je producirala ovaj film, prijeteći tužbom zbog povrede svojih autorskih prava na stripu “Panda Po”. “Sigma” odbija sve optužbe, tvrdeći da je “Panda Po” ušao u javni domen. Y na to odgovara da rokovi zaštite jesu istekli, ali da to ne znači da se djelo može skrnaviti i izobličavati od dječijeg stripa u horor i da taj čin ipak vrijeđa autorsko pravo.

Pitanja:

- 1. Da li je došlo do povrede autorskih prava Y-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li se djelo nakon isteka rokova zaštite može izmijeniti na tako drastičan način i utiče li taj čin na postojanje ili nepostojanje povrede autorskog prava? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

7.2 Zakonska licenca

Obuhvaćene tematske jedinice:

Zbirka; pisano djelo – autorski članak; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu; pravo reprodukcije; pravo distribucije; pravo reprodukcije kroz pohranjivanje djela u elektronskoj formi; pravo objavljivanja; javnost; ex lege prijenos prava; ograničenje autorskih prava; zakonska licenca.

X je već dugo godina uposlen kao urednik u privrednom društvu “Vijesti”, a koje se bavi izdavanjem sedmičnog časopisa “BH Politika”. Časopis “BH Politika” objavljuje članke s tematikom koja se tiče bosanskohercegovačke političke scene, ali i članke koji se tiču redovnih, tekućih događanja. Y je studentica na Pravnom fakultetu u Sarajevu i vrlo je politički aktivna na društvenim mrežama. Ona u pravilu analizira i kritizira političke odluke iz ugla buduće pravnice. Posljednja objava na njenoj društvenoj mreži, a koja je otvorena za širu javnost (*public*), jeste duži tekst u kojem je detaljno analizirala novi Zakon o autorskom i srodnim pravima BiH, koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri za usvajanje. Y se u svom tekstu osvrnula na sve izmjene koje donosi novi zakon, ukazujući na prednosti i nedostatke novih rješenja. Ubrzo je tekst došao do X-a, a koji odluči da u narednom broju časopisa “BH Politika” objavi ovaj prilog navodeći izvor i ime autorice. Kada je Y ugledala svoj rad u časopisu “BH Politika” odmah je kontaktirala X-a tvrdeći da nije smio koristiti tekst bez njene saglasnosti. X tvrdi da je u cijelosti postupao u skladu sa ZASP-om, te da je Y trebala na kraju teksta staviti naznaku da zabranjuje svaku upotrebu bez svoje saglasnosti, ukoliko je imala tu namjeru.

Pitanja:

- 1. Na koje zakonsko ograničenje autorskih prava se poziva X i da li je njegova tvrdnja tačna? Ako jeste, zašto? Ako nije, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Ukoliko bi došlo do povrede prava Y, koja autorska prava bi bila povrijeđena? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 3. Da li bi u konkretnom slučaju pravna situacija bila drugačija da je društvena mreža Y otvorena samo za njene prijatelje? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

7.3 Invalidna lica

Obuhvaćene tematske jedinice:

Sadržajna ograničenja autorskog prava; slobodna upotreba; invalidna lica; filmsko djelo; pravo reprodukcije; pohranjivanje u elektronskoj formi; filmski producent; nosilac autorskog prava; javnost.

U februaru 2023. godine se u kinodistribuciji napokon pojavio dugo očekivani domaći dokumentarni film o Zimskim olimpijskim igrama u Sarajevu održanim 1984. godine. Budući da je navala na jedino kino gdje se film prikazivao bila ogromna i mnogi nisu uspjeli dobiti kartu, na internetu se počelo pojavljivati mnoštvo nelegalnih fajlova filma. X, zaposlenik Centra za slijepa i slabovidna lica, došao je na ideju da omogući svojim kolegama i korisnicima usluga Centra da brže dođu na red da pogledaju dokumentarac na “zakonit način”. Javio se kinu koje je vršilo prikazivanje i zatražio kopiju originalnog digitalnog fajla s kojeg se film prikazivao, pozivajući se na odredbu ZASP-a koja to po njegovom tumačenju dopušta, s obzirom na to da bi kopija bila za Centar. Nedugo nakon toga, kopija fajla je poslana na adresu Centra u čijim prostorijama je organizirano zatvoreno prikazivanje za zaposlenike, ali i korisnike Centra, koji su bili u prilici pratiti barem zvučnu podlogu filma. Kada je produkcijska kuća “387Movie”, koja stoji iza predmetnog dokumentarca, saznala za kopiranje originalnog fajla filma i projekciju u Centru, obrati se Centru s ljutitim dopisom u kojem navodi da je došlo do grube zloupotrebe ograničenja iz ZASP-a. Centar se brani navodom da njegovi korisnici ne idu u kino i da ne bi mogli uživati u filmu drugačije. “387Movie” navodi da to ne opravdava kopiranje, jer nije u vezi s korištenjem osoba s ograničenjima vida, te da “387Movie” ima posebnu verziju filma sa snimljenim zvučnim pojašnjenjima i opisima scena koje osobe čuju u pauzama između dijaloga.

Pitanja:

- 1. Da li su tačne tvrdnje produkcijske kuće “387Movie” da je došlo do prekoračenja ograničenja prava iz ZASP-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li na okolnost povrede prava utiče činjenica da je u pitanju bila zatvorena projekcija? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

7.4 Slobodna prerada

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo likovne umjetnosti; fotografsko djelo; djelo prerade; autor/nosilac autorskih prava; ograničenje autorskih prava – slobodna upotreba; slobodna prerada djela u vezi s dopuštenim korištenjem; ograničenje u svrhu javnih izložbi ili aukcije autorskih djela; autorski ugovor; pravo izlaganja.

Q je poznata slikarica. Ipak, s obzirom na to da je osjetila da je vrijeme da se povuče iz umjetnosti, odlučila je da u galeriji “ArtBene”, a s kojom je zaključila odgovarajući ugovor, održi posljednju izložbu svojih radova. Galerija “ArtBene”, kako bi najavila promociju i obavijestila što veći broj zaljubljenika u radove slikarice Q, odluči da angažira svoje uposlene da pripreme plakate koji najavljuju budući događaj. Kako bi učinili plakat atraktivnijim, na samom plakatu su pored osnovnih informacija o izložbi prikazali i jedno od najznačajnijih djela Q – “Zalazak sunca”, koje su prethodno fotografirali. Plakati koji najavljuju izložbu Q ubrzo su se našli na svim atraktivnim mjestima u gradu. Šetajući gradom, Q je primijetila plakate koji najavljuju njenu posljednju izložbu radova. Međutim, ubrzo je shvatila da se na plakatu nalazi fotografija njenog najznačajnijeg djela. Odmah je kontaktirala galeriju “ArtBene” tvrdeći da niko od njenih zaposlenika nije smio fotografirati djelo bez njene saglasnosti, ali i da je galerija ovim postupanjem povrijedila integritet njenog djela, s obzirom na to da fotografija ne prikazuje na autentičan način njenu sliku, jer je u crno-bijeloj tehnici i u manjoj dimenziji. Galerija “ArtBene” tvrdi da se radi o redovnoj praksi i da nije na drugačiji način mogla pripremiti plakate, te da je sve radila u najboljoj namjeri kako bi izložba slikarice Q bila što posjećenija.

Pitanja:

- 1. Da li je galerija “ArtBene” bila ovlaštena da sačini plakate za promociju izložbe Q? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li su tačne tvrdnje Q? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

8. PROMET AUTORSKOG PRAVA

8.1 Odvojen promet autorskog prava i prava vlasništva

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo arhitekture; djelo likovne umjetnosti trajno spojeno s djelom arhitekture; autor/nosilac autorskih prava; odnos autorskog prava i prava vlasništva: odvojenost pravnog prometa; zaštita originala autorskog djela; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; ugovor o prodaji.

Već duži vremenski period u srcu grada Sarajeva hotel “Budapest” propada. Hotel je prepoznatljiv po svom rokoko stilu, a za čije dizajniranje enterijera je posebno zaslužan arhitekta Q, kojeg je angažirao vlasnik hotela X, zaključivši odgovarajući ugovor putem kojeg je Q prenio sva imovinska autorska prava na X-a. Dodatnu vrijednost hotelu daje impozantna slika grada Budimpešte, a koja je trajno fiksirana dužinom cijelog hola hotela. Slika je autorski rad slikara Y, kojeg je X također angažirao za ovaj rad stekavši sva autorska imovinska prava na njemu. Ipak, bez obzira na impresivnost dizajna hotela i lokacijsku vrijednost, vlasnik hotela X nije mogao spriječiti njegovo propadanje i zatvaranje. Ubrzo investitor “StarBusiness” kontaktira X-a nudeći mu odličnu cijenu za otkup hotela, a na što X pristaje. S obzirom na to da se “StarBusiness” bavi izgradnjom i iznajmljivanjem poslovnih objekata, infrastruktura hotela “Budapest” nije odgovarala njegovim planovima otvaranja poslovnog objekta u centru Sarajeva, zbog čega ta kompanija pristupi rušenju ovog hotela s dugogodišnjom historijom. Kada su Y i Q saznali da se hotel “Budapest” ruši, odmah su kontaktirali “StarBusiness” tvrdeći da je ovim postupanjem povrijedio njihova autorska prava. “StarBusiness” tvrdi da je on novi vlasnik i da je time stekao apsolutna prava na raspolaganje hotelom, pa su i njihove tvrdnje neosnovane. Y i Q odlučuju pokrenuti sudski spor povodom ovog pitanja.

Pitanja:

1. **Da li je tačna tvrdnja “StarBusinessa”?** Ako da, zašto? Ako ne, zašto? *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
2. **Da li će Y i Q uspjeti u sudskom sporu?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

8.2 Nasljeđivanje autorskog prava

Obuhvaćene tematske jedinice:

Fotografsko djelo; pisano djelo književne umjetnosti; zbirka; autor djela/nosilac prava na autorskom djelu; nosilac prava na reprodukciju i distribuciju; pravo pokajanja; trajanje autorskog prava; ozbiljni moralni razlozi; nasljeđivanje autorskog prava; izdavački ugovor.

U ranim 70-im godinama prošlog vijeka X je bio fotograf i član jedne umjetničke skupine, koja je često šokirala javnost dramatičnim nastupima, javnim protestima, uništavanjem javne imovine i sl., a sve kako bi kritizirala cenzuru umjetnosti i generalna ograničenja slobode izražavanja u svijetu. Svaki od tih događaja X bi dokumentirao svojom kamerom. Prilikom jednog od protesta, izbio je sukob s policijom i jedan od članova skupine je poginuo od ruke policajca, što je X sve fotografirao i poslao medijima. Tri upečatljive fotografije tog događaja obišle su svijet. Ujedno, X je na njima zaradio i mnogo novca. X umire 2015. godine i iza sebe ostavlja kćerku Y. Dvije godine nakon toga, Y je u izdanju “Kaleidoskopa” publicirala 50 odabranih fotografija svog oca u knjizi “Retrospektive borbe”, među kojima su bile i navedene tri čuvene fotografije incidenta.

U knjižarama se 2023. godine pojavljuje autobiografija Z-a, također člana predmetne umjetničke skupine, u kojoj on otkriva mnogo kompromitirajućih detalja o akcijama koje je grupa provodila. Navodi, između ostalog, da je prilikom kobnog protesta upravo X bio taj koji je poslao dojavu policiji i nahuškao jednog od policajaca na demonstranta. Nakon što je provjerila autentičnost tih izjava, Y se obrati “Kaleidoskopu” i zahtijeva povlačenje preostalih primjeraka “Retrospektive borbe”, jer se želi distancirati od fotografija i djela svog oca, uz obećanje da će nadoknaditi štetu. Kompanija “Kaleidoskopa” odbija njen zahtjev, tvrdeći da ona nema pravo uskratiti dalje iskorištavanje X-ovih fotografija, jer joj to pravo kao nasljednici ne pripada. Y se suprotstavi ovoj tvrdnji, navodeći da ne uskraćuje dalje korištenje X-ovih djela, već svog djela, na što ima puno pravo.

Pitanja:

1. **Da je X zaključio ugovor o iskorištavanju svojih fotografija za života, da li bi Y imala pravo da nakon njegove smrti uskrati njihovo korištenje iz navedenih razloga?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

2. **Da li je Y u pravu sa svojim tvrdnjama? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

8.3 Autorska djela stvorena u radnom odnosu

Obuhvaćene tematske jedinice:

Filmsko djelo; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu; emisija; autor/nosilac autorskih prava; proizvođač emisije (organizacija za radiodifuziju); filmski producent; ex lege prijenos autorskih prava; pravo radiodifuznog emitiranja.

X već dugo godina radi kao voditelj zabavnih i dokumentarnih programa u TV-kući “B&H Today”. Opis njegovih poslova, između ostalog, obuhvata kreiranje sadržaja, te pripremu priloga i programa u kojima je on voditelj. Nakon niza godina rada i iskustva, X odluči da u okviru slobodnog vremena kreira svoj prvi dokumentarni film. Kako bi film bio što kvalitetniji i uspješniji, X se tokom snimanja filma koristio resursima kojima raspolaže “B&H Today”. Nakon okončanja dokumentarnog filma, kojem je dao naziv “Jesenja noć”, X odluči da “B&H Today” ponudi zaključenje odgovarajućeg ugovora kako bi njegov film mogao doći na TV-ekrane. “B&H Today”, vrlo iznenađen, tvrdi da on ne mora zaključiti nikakav ugovor i isplatiti naknadu X-u za korištenje dokumentarnog filma, već da mu pripadaju sva prava na tom djelu kao poslodavcu. X tvrdi da film uopšte nije stvoren u radnom odnosu, te da “B&H Today” ne smije koristiti “Jesenju noć” bez njegove dozvole. Zanimajući navode X-a, “B&H Today” uskoro počne prikazivati film “Jesenja noć” u okviru repertoara svog TV-programa.

Pitanja:

1. **Da li je tačna tvrdnja X-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li se “B&H Today” može smatrati producentom dokumentarnog filma “Jesenja noć”? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
3. **Ukoliko je došlo do povrede prava, koja autorska prava X-a je povrijedio “B&H Today”?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

8.4 Isključivi i neisključivi prijenos prava i forma ugovora

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo književne umjetnosti; zbirka; isključivi i neisključivi prijenos prava; autorski ugovor; izdavački ugovor; forma ugovora.

X piše kratke priče i već dugo i bezuspješno traži izdavača.

Krajem 2022. godine odluči da pošalje nekoliko svojih djela redakciji umjetničkog časopisa “Kultura”, u nadi da će ih publicirati, što se i desi u broju od januara 2023. X i “Kultura” su se dogovorili, da će se još tri njegove priče naći u brojevima časopisa do kraja godine. X nije ništa zaradio od “Kulture”, ali je privukao pažnju nekoliko izdavača.

Od njih se posebno izdvojio “Kolektiv”, koji je X-u ponudio odličnu naknadu za štampanje njegovih 10 kratkih priča u okviru jedne knjige, a koje su obuhvatale i 4 priče za koje je X dogovorio publiciranje u “Kulturi”. X i “Kolektiv” zaključe odgovarajući ugovor o isključivom prijenosu potrebnih autorskih prava za publiciranje. U maju 2023. godine, kada je knjiga kratkih priča “Praskozorje” već bila u štampi, predstavnici “Kolektiva” vide publiciranu jednu od priča iz knjige u majskom broju časopisa “Kultura”. Obrate se X-u zahtijevajući od njega da odmah kontaktira “Kulturu” i traži povlačenje časopisa iz prometa, jer pravo na publiciranje pripada njima. X se brani tvrdnjom da je ranije dogovorio publiciranje u “Kulturi”, da će uslijediti objavljivanje još dvije priče, ali da s njom svakako nije zaključio nikakav ugovor. Predstavnici “Kolektiva” prijete tužbom kako protiv X-a tako i protiv “Kulture”, tvrdeći da su ugovorili isključiv prijenos prava na pričama u svoju korist i da ih je X prevario.

Pitanja:

1. **Da li su X i “Kultura” zaključili ugovor i ako da, koji? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
2. **Da li bi “Kolektiv” imao osnova za tužbu?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

9. AUTORSKI UGOVORI

9.1 Izdavački ugovor

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo književne umjetnosti; autor/nosilac autorskih prava; pravo distribucije; pravo reprodukcije; pravo na poštivanje djela; izdavački ugovor; uništenje primjerka djela; obavijest i ponuda.

X je poznati autor ljubavnih romana, ali on sam nikada nije doživio pravu romansu. Nakon vrlo naporene godine, X odluči da svoj ljetni odmor provede u Rimu, gdje se jako zaljubi u stanovnicu tog grada. Po povratku kući, nadahnut svim događajima i emocijama koje je doživio u vječnom gradu, X odluči napisati roman "Ljeto u Rimu". Kako bi roman dospio u ruke čitalaca X zaključi odgovarajući ugovor s "Forumom". Zbog velike zainteresiranosti publike i malog tiraža od 300 primjeraka, knjiga je vrlo brzo rasprodana. Ponukan prvobitnim uspjehom, X odluči da nastavi saradnju s "Forumom" radi štampanja i stavljanja u promet novog izdanja romana, ovaj put u tiražu od 1000 primjeraka. Ipak, roman ne doživi isti uspjeh kao prvi put i "Forum" ne uspije prodati sve primjerke romana. Radi reorganizacije prostora i iz razloga ekonomičnosti, "Forum" odluči da kontaktira X-a putem *e-maila* i obavijesti ga da planira prodati kao papir neprodane primjerke njegovog romana. X je obavijestio "Forum" da ne prihvata njegovu obavijest i da nije saglasan s njegovim postupanjem, no, uprkos navedenom, "Forum" proda primjerke romana kao stari papir. Kada X sazna za navedeno postupanje kontaktira "Forum", tvrdeći da je povrijedio njegova autorska prava. "Forum" ističe da X nije prihvatio njegovu ponudu, te da je nakon toga "Forum" bio slobodan da proda primjerke romana kao papir i da X nema više nikakva prava.

Pitanja:

1. **Koji ugovor su zaključili X i "Forum", te koje su glavne karakteristike ovog ugovora?**(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li su tačne tvrdnje "Foruma"? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

9.2 Ugovor o izvođenju

Obuhvaćene tematske jedinice:

Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; ugovor o izvođenju; autor; izvođač; grupa izvođača; zastupnik grupe izvođača; stvaralac izvedbe; neovlašteni korisnik; koreografsko djelo, izvedba; pravo izvođenja; pravo paterniteta.

X je svjetski poznata akrobatkinja, a koja je svoju slavu stekla u putujućem akrobatskom cirkusu čija je članica bila dugo godina. Ipak, X se već nekoliko godina ne bavi plesom i svoju je karijeru usmjerila ka osmišljavanju plesnih tačaka za najmlađu populaciju i njihovim pripremama za ples. Plesačica Y, prijateljica od X, organizira događaj čiji je cilj da promovira nove plesačice i plesače, te im na taj način pomogne da postanu prepoznatljivi. X je bila veoma ponosna na prijateljicu i sretna zbog predstojećeg događaja te odluči da joj pomogne i s Y zaključi odgovarajući ugovor, kako bi za nju osmislila akrobatsku plesnu tačku, kojoj je na koncu dala naziv "Star", i na Y prenijela pravo da je otplše.

Tokom trajanja programa i predstavljanja solista i grupa po žanrovima, X je uočila da se nova grupa "PowerGirls" bavi akrobatskim plesom, te da će upravo taj dan predstaviti svoju akrobatsku plesnu tačku pod nazivom "Moonlight", što ju je kao raniju akrobatkinju obradovalo. Kada su X i Y pogledale njihovu tačku, shvatile su da se upravo radi o akrobatskoj plesnoj tački "Star" koju je X osmislila za Y. Vidno ljuta, X odmah stupi u kontakt sa Z, predstavnicom grupe "PowerGirls", ističući da su ovim postupkom povrijedili njena autorska prava, te da nisu smjeli preuzeti njenu plesnu tačku bez njene dozvole i predstaviti je kao svoju. Y razočarana dodaje da samo ona ima isključivo pravo da otplše tu akrobatsku tačku, te da su time povrijedili i njena prava, a o čemu će obavijestiti organizatore. Predstavnica "PowerGirls", veoma zatečena ovim iznenadnim prilaskom X i Y, bez pogovora odlazi do članova svoje grupe da im saopšti dešavanja.

Pitanja:

1. **Koji ugovor su zaključile X i Y, te koje/a pravo/a su prenesena ovim ugovorom?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li je došlo do povrede prava Y? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

3. Da li “PowerGirls” imaju pravo izvođenja na svojoj interpretaciji plesne tačke “Moonlight”? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

9.3 Ugovor o audiovizuelnom prilagođavanju

Obuhvaćene tematske jedinice:

Ugovor o audiovizuelnom prilagođavanju; autor/nosilac autorskih prava; filmski producent; djelo likovne umjetnosti; pisano djelo prerade; filmsko djelo prerade; pravo prerade; pravo audiovizuelnog prilagođavanja; prijenos prava na temelju autorskog ugovora.

“Aladin” je poznata kuća koja se isključivo bavi produciranjem igranih filmova za najmlađu populaciju. No, “Aladin” već duže vrijeme teži da producira svoj prvi animirani crtani film. Nakon duže potrage za adekvatnim materijalom, jednog dana naiđu na dječiji strip “Squad” poznatog crtača X. Strip “Squad” je posebno oduševio nadležne u “Aladinu”, s obzirom na to da se kroz priču prožima pouka o važnosti prijateljstva i zajedništva. Stoga, “Aladin” odluči da kontaktira X-a, te nakon pregovora oni zakluče i odgovarajući ugovor kako bi “Aladin” mogao strip “Squad” prilagoditi i pretočiti u crtani film, pri čemu mu X prenese sva autorska imovinska prava na isključiv način. Crtani film “Squad” koji je nastao na osnovu stripa “Squad” doživio je veliki uspjeh na bosanskohercegovačkom tržištu. X, veoma sretan zbog navedenog, ipak dođe na ideju da crtani film “Squad” sada prilagodi i pretvori u kratki dječiji roman, a što u konačnici i učini. Nakon izvjesnog vremenskog perioda, “Aladin” dobije informacije da se već na policama knjižara sada nalazi i dječiji roman “Squad”. Predstavnici „Aladina“ vrlo iznenađeni odmah kontaktiraju X-a tvrdeći da je on povrijedio njihova autorska prava, s obzirom na to da im je na isključiv način prenio prava da strip pretoče u film, te shodno tome ni X sam više nije mogao raspolagati pravima.

Pitanja:

1. Koja je razlika između prava prerade i prava audiovizuelnog prilagođavanja? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. Da li su tačne tvrdnje “Aladina”? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

9.4 Ugovor o filmskoj produkciji

Obuhvaćene tematske jedinice:

Muzičko djelo bez riječi; filmsko djelo; zbirka; nedovršeno djelo; autor muzičkog djela; autor zbirke; autor doprinosna filmskom djelu; nosilac prava na filmskom djelu; ugovor o filmskoj produkciji; dovršenje filmskog djela; raskid ugovora o filmskoj produkciji.

Q je kompozitorica džez-muzike s već dva albuma na tržištu, ali bez velikog komercijalnog uspjeha. Dugo je pripremala novi album i posebnu nadu polaže u dvije kompozicije – “Sjene nad gradom” i “Kiša”, koje prenose tmurnu atmosferu zimskog Sarajeva. Igram slučaja je saznala da se na različitim lokacijama u gradu upravo snima novi film “Oni koji su ostali” u produkciji kompanije “Stellar”, a čija radnja se dešava u postapokaliptičnom društvu. S idejom da bi njene kompozicije bile odlična podloga filma, pojavila se na jednoj od lokacija i zatražila sastanak s nadležnim iz kompanije. Kada su čuli njene kompozicije, odmah su joj ponudili zaključenje odgovarajućeg ugovora za korištenje njenih pjesama u filmu, a na šta je ona pristala i potpisala. Nakon završene faze snimanja, Q je željno iščekivala kada će film “Oni koji su ostali” biti predstavljen publici. Međutim, u tom čekanju su prošle dvije godine, a Q se obavezala u ugovoru s kompanijom “Stellar” da neće uvrštavati kompozicije “Sjene nad gradom” i “Kiša” u svoj album prije nego što počne kinodistribucija filma. Bijesna zbog toga što joj niko od nadležnih iz kompanije “Stellar” ne odgovara na *mailove*, angažira advokata, koji formulira i dostavi dopis o jednostranom raskidu ugovora s ovom kompanijom. Ubrzo nakon toga se na tržištu pojavljuje album “Magla” kompozitorice Q, u koji su uvrštene i kompozicije “Sjene nad gradom” i “Kiša”. Kada kompanija “Stellar” sazna za to, obrati se Q s prijetnjom da će je tužiti zbog povrede prava kompanije na tim kompozicijama, koje su stekli po osnovu ugovora s njom, ako ne povuče album s tržišta. Q im odgovara da je taj ugovor raskinula i da “Stellar” više nema nikakvih prava. “Stellar” odgovara da ona nije imala pravni osnov za raskid tog ugovora, kao što ga nema ni za korištenje kompozicija u okviru albuma.

Pitanja:

1. **Da li Q ima status koautorice filmskog djela “Oni koji su ostali” ili je ona autorica doprinosna?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2. **Da li je Q imala pravo raskinuti ugovor?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
3. **Da li je Q imala pravo koristiti kompozicije u okviru albuma?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
4. **Da li je dopuštena ugovorna klauzula u ugovoru između Q i “Stellar”, da Q neće uvrštavati kompozicije “Sjene nad gradom” i “Kiša” u svoj album, prije nego što počne kinodistribucija filma?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

9.5 Ugovor o kolektivnom djelu

Obuhvaćene tematske jedinice:

Koautor; naručilac kolektivnog djela; kolektivno djelo; muzičko djelo s riječima; fonogram; ugovor o stvaranju kolektivnog djela; ex lege prijenos prava; pravo reprodukcije zvučnim snimanjem; pravo reprodukcije pohranjivanjem u elektronskoj formi; pravo činjenja dostupnim javnosti.

Udruženje “Priroda i ljubav” godinama djeluje na području BiH, a u cilju promoviranja domaćeg turizma i prirodnih ljepota BiH. Među članovima Udruženja već duži period vlada zabrinutost zbog nemara domaćeg stanovništva i sve veće zagađenosti prirodnih površina. Kako bi na neki način uticalo na ekološku svijest građanstva, ali i promoviralo riječne krajolike, Udruženje odluči da pokrene potpuno drugačiji projekat. “Priroda i ljubav” zaključi da bi to bilo najbolje učiniti kroz prozu i poeziju, i to putem publikacije pod nazivom “Zbornik bosanskohercegovačkog plavog srca”. U tu svrhu “Priroda i ljubav” angažira desetak renomiranih autora, između ostalog Y i Z, koji treba da napišu radove za publikaciju. Sa svim učesnicima projekta, među kojima su bili i Y i Z, zaključen je poseban ugovor. Y i Z su zajedno za zbornik pisali pjesmu pod nazivom “Sava”. Nakon što je tekstualni sadržaj publikacije finaliziran, Udruženje “Priroda i ljubav” realiziralo je i izdavanje publikacije “Zbornik bosanskohercegovačkog plavog srca”. Nakon toga, Udruženje odluči, kako bi publikacija dospjela u ruke što šireg kruga građanstva, da angažira kompaniju “SoundBooks” da zvučno snimi publikaciju. Udruženje “Priroda i ljubav” je nakon okončanja snimanja ponudilo publikaciju u audioformatu, *online* na svojoj stranici. Kada su Y i Z saznali da je publikacija dostupna kao audioknjiga, odmah su kontaktirali Udruženje ističući da za ovaj vid izdavanja publikacije nije imalo njihovo ovlaštenje. “Priroda i ljubav” tvrdi da su sva

autorska imovinska prava prenesena na ovo udruženje na isključiv i neograničen način, te da su tvrdnje Y i Z neosnovane.

Pitanja:

- 1. Ukoliko bi došlo do povrede prava, koja autorska imovinska prava bi bila povrijeđena?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li je tačna tvrdnja koju iznose Y i Z? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 3. Da li je došlo do daljeg prijenosa autorskih imovinskih prava s “Prirode i ljubav” na “SoundBooks” ili se radi o izvršavanju tehničkih radnji?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

10. UZAJAMNI ODNOS AUTORSKOG PRAVA I SRODNIH PRAVA

10.1 Razgraničenje između predmeta zaštite autorskog prava i predmeta zaštite srodnih prava

Obuhvaćene tematske jedinice:

Izvođač, proizvođač fonograma; autor/nosioci autorskog prava; imovinska prava izvođača; pravo reprodukcije izvedbe; pravo činjenja dostupnim javnosti izvedbe; činjenje dostupnim javnosti fonograma; javnost; ograničenja autorskog/izvođačkog prava; trajanje autorskog prava; prijenos autorskog prava; prijenos izvođačkih prava; nasljeđivanje autorskog prava.

X je jedan od pet gitarista koji su ove godine diplomirali na Odsjeku za gudačke instrumente i gitaru na sarajevskoj Muzičkoj akademiji. Kao svoj diplomski rad izveo je pred ispitnom komisijom kompoziciju “Concierto de Aranjuez” kompozitora Joaquina Rodrigoa, koji je preminuo 1999. godine. Pored ispitne komisije, diplomskom radu su u amfiteatru Akademije prisustvovali i roditelji i prijatelji X-a, nekoliko ljubitelja klasične gitare, koji su vidjeli objavu odbrane diplomskog na web-stranici Akademije, te par slučajnih prolaznika, koji su čuli zvuke s ulice i ušli da slušaju. Među njima se našao i Z, koji je vlasnik kompanije “Sound production”. Nakon okončanja nastupa i pozitivne ocjene komisije da je X diplomirao, Z mu priđe, predstavi se i ponudi mu da snimi njegovu interpretaciju te kompozicije u svom studiju i ponudi snimak za *streaming* i *download* na svojoj, a onda i međunarodnim *on-demand* platformama. X je bio sumnjičav, ali pristane da obiđe studio, no kada je vidio kakvom opremom Z raspolaže, odluči da prihvati njegovu ponudu. X i Z zaključče odgovarajući ugovor. Nedugo nakon što se snimak X-ove interpretacije “Concierto de Aranjuez” pojavio na Z-ovoj platformi, kako njemu tako i X-u se javljaju Q i F, sinovi i jedini nasljednici Joaquina Rodrigoa, prijeteći tužbom zbog povrede autorskog prava na kompoziciji “Concierto de Aranjuez”. Z im odgovara da je zaključio ugovor s X i dobio potrebna prava za snimanje interpretacije te kompozicije, pa zbog toga nije moglo doći do povrede. X tvrdi da je u pitanju korištenje djela njihovog oca u nastavne svrhe, što je oduvijek bilo dozvoljeno. Q i F repliciraju da Z nije stekao sva potrebna prava i da ugovor s

X-om nije bio dovoljan. Na navod X-a da se radi o korištenju djela u nastavne svrhe ističu da to nije tačno, a ujedno i da je sporno sa stanovišta autorskog prava, da li se djelo “Concierto de Aranjuez” smjelo bez dozvole, u svrhu diplomskog ispita, izvesti pred tako širokom publikom.

Pitanja:

- 1. Koja prava i na kojem objektu je X ugovorno prenio na Z? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li su tačne tvrdnje Q i F da Z nije stekao sva potrebna prava za snimanje i nuđenje snimka interpretacije “Concierto de Aranjuez” za streaming i download? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 3. Da li se “Concierto de Aranjuez” smio izvesti na Akademiji u okviru odbrane diplomskog rada? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

10.2 Odgovarajuća primjena pravila autorskog prava na srodna prava

Obuhvaćene tematske jedinice:

Izvođač; filmski producent; proizvođač videograma; nosilac prava na filmskom djelu; stvaralac izvedbe; filmsko djelo; videogram; izvedba; pravo reprodukcije zvučnim i vizuelnim snimanjem; reprodukcija pohranjivanjem djela u elektronskoj formi; činjenje dostupnim javnosti; ugovor o filmskoj produkciji; dovršenje filmskog djela; odgovarajuća primjena odredbi ZASP-a o autorskom pravu na srodna prava.

X je mladi i talentirani glumac iz BiH. Zapazili su ga nadležni iz američke kompanije “FlashStar” i ponudili mu manju ulogu vojnika koji gine u Afganistanu u filmu “The time is now”, a koju je on prihvatio i zaključio s “FlashStarom” standardni ugovor u toj industriji. U januaru 2020. godine je počelo snimanje filma na lokaciji u Maroku, gdje je X bio prisutan i snimio 5 scena. Snimanje je trebalo biti nastavljeno u martu i X se vratio u BiH na kratki predah, no s namjerom da ponovo dođe u Maroko i nastavi posao. U međuvremenu je nastupila pandemija i snimanje je obustavljeno. Početkom juna te godine, nakon što su mjere zaštite u Maroku liberalizirane, “FlashStar” je odlučio da ipak nastavi produkciju zbog finansijskih gubitaka, te je pozvao X-a

da se priključi. X nije mogao doputovati zbog putnih restrikcija koje su bile na snazi u Evropi. Iako razočaran, X odluči da prihvati ponudu “FlashStara” o isplati naknade za obavljeni angažman, a kompanija angažira novog glumca Y za njegovu ulogu vojnika.

U aprilu 2021, zbog još uvijek postojećih ograničenja koja su se primjenjivala na kinodvorane, film “The time is now” je počeo biti saopštavan javnosti putem *online on-demand* platformi.

Kada je X pogledao film, primijetio je da je “FlashStar” ipak koristio neke od scena koje je on snimio i gdje je prikazan s leđa.

X se putem advokata obrati kompaniji “FlashStar” tvrdeći da je došlo do povrede njegovih prava i da javnosti nisu smjele biti saopštene scene koje je snimio.

Pitanja:

- 1. Koji ugovor su zaključili X i kompanije “FlashStar”?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li je kompanija “FlashStar” mogao koristiti snimke scena u kojima je X? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 3. Da li je došlo do povrede prava X-a i, da je došlo do povrede, koje bi pravo bilo povrijeđeno?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

11. PRAVA IZVOĐAČA

11.1 Grupa izvođača

Obuhvaćene tematske jedinice:

Izvođači; koizvođači; kostvaraoci izvedbe; grupa izvođača; dramsko djelo; izvedba; odgovarajuća primjena odredbi o autorskom pravu na srodna prava; moralna prava izvođača; ugovor o djelu.

X i Y se poznaju od djetinjstva, još od prvih koraka u lokalnoj plesnoj školi. Nakon godina treninga i usavršavanja, odlučili su se okušati kao plesni par i u komercijalnim vodama. X je uvijek bio kreativac u ovom paru, dok je Y bila ta koja je pronalazila lukrativne plesne nastupe, pregovarala o njihovim uslovima i cijeni i generalno se brinula za poslovni dio. Pozorišni režiser Z je primijetio njihov talent i odluči da ih angažira za nastup kao *background* plesače za novu pozorišnu predstavu "Suton" koju je pripremao. Z je zaključio s Y odgovarajući ugovor, u kojem su X i Y kao ugovorna strana bili definirani kao "Dance Duo".

Na reklamnim plakatima koji su najavljivali premijeru pozorišne predstave X i Y su također bili navedeni kao "Dance Duo". Y je to uočio tek nakon premijere i pobunio se kako protiv X tako i protiv Z, zato što njegovo lično ime nije navedeno na plakatu. Y i Z se brane time, da je tako utvrđeno u ugovoru i da X i Y nastupaju kao grupa. Na to X zaprijeti tužbom zbog povrede svojih prava, jer nije dao saglasnost na sadržaj ugovora.

Pitanja:

1. **Da li su Y i Z u pravu sa svojim tvrdnjama?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li bi X mogao biti uspješan sa svojom tužbom?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

11.2 Moralna prava izvođača

Obuhvaćene tematske jedinice:

Nezaštićena tvorevina; narodno književno i umjetničko djelo (folklorno djelo); izvedba; audiovizuelno djelo; emisija; grupa izvođača; izvođač solista; nosilac

autorskih prava; proizvođač emisije; radiodifuzna organizacija; moralna prava izvođača; pravo priznavanja autorstva; odgovarajuća primjena propisa autorskog prava na srodna prava; ugovor o djelu; slobodna upotreba u svrhu informiranja javnosti.

Kulturno umjetničko društvo (dalje u tekstu: “KUD”) “Plavi safir” već dugo godina priprema i izvodi folklorne igre na različitim bosanskohercegovačkim festivalima. Po okončanju pandemije izazvane bolešću COVID-19, u Sarajevu se ponovo nakon dvije godine održava festival kulture “Bašćaršijske noći”. Veoma sretan što Sarajevo opet biva centar kulturnih dešavanja, KUD “Plavi safir” odluči da će na ovom festivalu nastupiti sa spletom narodnih igara, a svom nastupu dao je naziv “Bosna”. Nakon višemjesečnih priprema, došao je dan nastupa, a KUD “Plavi safir” je dokazao zašto je jedno od najpoznatijih kulturno-umjetničkih društava u BiH. Cjelokupan festival “Bašćaršijske noći” bio je medijski ispraćen. Nakon nekoliko dana, X, koji je inače solista, a koji je bio angažiran za nastup na osnovu zaključenog odgovarajućeg ugovora s KUD “Plavi safir”, u jutarnjem programu “TV Sarajevo” pogledao je prilog o dešavanjima s “Bašćaršijskih noći”, a u kojem se, između ostalog, nalazio i isječak s nastupa. Svi plesači su predstavljeni kao dio grupe KUD “Plavi safir”. Ovo je X-a veoma uvrijedilo i odmah je kontaktirao predstavnike “TV Sarajevo” tvrdeći da najprije nisu smjeli snimati nastup bez saglasnosti grupe, a onda da su trebali njega, koji redovno nastupa kao solista, istaknuti odvojeno od grupe KUD “Plavi safir” i dati mu priznanje. “TV Sarajevo” ističe da su sve tvrdnje X-a neosnovane, te da je ovo redovna praksa svake televizijske kuće u BiH.

Pitanja:

- 1. Da li je “TV Sarajevo” povrijedilo prava X-a, jer mu nije odalo priznanje zasebno od ostatka grupe?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li je “TV Sarajevo” smjelo snimati folklornu igru “Bosna” koju je otplesao KUD “Plavi safir”? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

12. PRAVA PROIZVOĐAČA FONOGRAMA

12.1 Fonogram

Obuhvaćene tematske jedinice:

Izvođač/ica; proizvođač fonograma; muzičko djelo s riječima; zbirka; fonogram; pravo reprodukcije; reprodukcija kroz pohranjivanje djela u elektronskoj formi; pravo distribucije; pravo činjenja dostupnim javnosti; autorski ugovor; pravilo odvojenog prijenosa.

X je mlada pjevačica, koja ujedno i sama komponira sve svoje pjesme i piše tekstove za njih. Nakon nekoliko zapaženih amaterskih nastupa, X 2015. godine zaključuje odgovarajući ugovor na period od 6 godina sa kompanijom “XXL Music”. Ugovor je bio za snimanje njena prva tri albuma i njihovo komuniciranje s publikom, kako putem fizičkih nosača tako i putem *online* muzičkih servisa za *streaming* i *download*. Za vrijeme trajanja tog ugovora, X je postala planetarno poznata muzička zvijezda.

Nakon isteka ugovora s “XXL Music”, X je odlučila da ga neće produžavati, jer je ovu kompaniju u međuvremenu kupilo lice, koje ima potpuno različit pristup muzici od X, a i zato što je osnovala vlastitu muzičku kompaniju, u okviru koje je mogla imati punu kreativnu slobodu. X je pokušala da stekne prava na snimcima svoja prva tri albuma od “XXL Music”, ali bez uspjeha. Zato X odluči da ponovo i samostalno, u okviru vlastite kompanije, snimi pjesme sa svoja prva tri albuma u maniru sazrele muzičarke. Kada “XXL Music” sazna za to, zaprijeti sudskom zaštitom zbog povrede svojih izvornih prava na prvim snimcima.

Pitanja:

1. **Koja 4 autorska ovlaštenja je X morala prenijeti na “XXL Music”?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **Da li bi X ponovnim snimanjem svoja tri albuma povrijedila prava “XXL Music” na njegovim snimcima?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti razgovor u skladu s metodologijom*)

12.2 Imovinska prava proizvođača fonograma

Obuhvaćene tematske jedinice:

Izvođač; proizvođač fonograma; proizvođač emisije; muzičko djelo s riječima; zbirka; fonogram; emisija; pravo reprodukcije zvučnim snimanjem; pravo distribucije; pravo saopštavanja javnosti; javno saopštavanje s fonograma; pravo emitiranja; pravo na naknadu za saopštavanje javnosti; kolektivna organizacija; obavezno kolektivno ostvarivanje autorskih prava; poslovi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava; članstvo u kolektivnoj organizaciji; autorski ugovor.

“BMG” je poznata kompanija koja se bavi snimanjem muzičkih albuma za slavne pjevačice i pjevače, a sve u svrhu kako bi njihova djela dospjela do odblanske publike. Između ostalog, “BMG” već duže vrijeme saraduje i s poznatim bosanskohercegovačkim pjevačem Z, koji najčešće pjeva narodne pjesme. Z je odlučio i da za svoj novi album “Sevdalinka” ponovo zaključi odgovarajući ugovor s “BMG-om” u svrhu snimanja. Njegov posljednji album “Sevdalinka” je nakon izdavanja na fizičkom nosaču doživio veliki uspjeh i postao veoma popularan među različitim generacijama slušalaca. Radiostanica “Sarajevo” na čijem repertoaru je najčešće narodna muzika, odluči ipak da kupi jedan primjerak albuma Z-a i uključi ga u svoj repertoar. Poštujući svoje zakonske obaveze, Radiostanica “Sarajevo” je uredno isplaćivala naknadu za svako pojedinačno emitiranje pjesama s albuma “Sevdalinka” kolektivnoj organizaciji “Music” s kojom ima zaključen ugovor, a koja se bavi ostvarivanjem svih prava na snimcima muzičkih djela. Također, i sam “BMG” je član kolektivne organizacije “Music”. Jednog dana, dok se Z vozio u svom automobilu, upravo slušajući Radiostanicu “Sarajevo”, shvati da se u tom trenutku javnosti plasira i jedna od njegovih pjesama s albuma “Sevdalinka”. Iznenađen i bijesan, odmah kontaktira Radiostanicu “Sarajevo” tvrdeći da mu nije isplatila naknadu za korištenje albuma i da tim postupkom vrijeđa njegova prava, ali i da svakako Radiostanica “Sarajevo” nije mogla puštati njegov album bez njegove saglasnosti. Radiostanica ističe da je izvršila sve svoje zakonske obaveze i da se obrati dalje “BMG-u” za ostvarivanje svojih prava.

Pitanja:

- 1. Koje autorsko imovinsko pravo vrši Radiostanica “Sarajevo” puštanjem albuma, te da li time vrijeđa prava Z-a? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

2. **Da li Z ima uopšte pravo na naknadu od korištenja albuma “Sevdalinka” ili to pravo ima samo “BMG”?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

13. PRAVA PROIZVOĐAČA VIDEOGRAMA

13.1 Videogram

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo književne umjetnosti; dramsko djelo; djelo prerade; videogram; autor; nosilac autorskog prava javnog scenskog prikazivanja; pravo reprodukcije zvučnim i vizuelnim snimanjem; pravo reprodukcije pohranjivanjem u elektronskoj formi; pravo činjenja dostupnim javnosti; ugovor o izvođenju (kroz javno scensko prikazivanje); ugovor o poklonu.

“Star is born” je roman koji je 1990. godine za kratko vrijeme postao svjetski *bestseller*. Njegov pisac Z, izuzetno sretan zbog svog uspjeha, dođe na ideju da bi djelo moglo biti odličan materijal za pozorišnu dramu. Stoga, Z i prilagođi “Star is born” za pozorišno izvođenje, te u tu svrhu zaključi i odgovarajući ugovor s pozorištem “Youth” kako bi se njegovo novo, prilagođeno djelo moglo izvoditi i na sceni. Pozorišna drama, koja je nosila isti naziv kao i roman, bila je veoma posjećena. Veliki broj posjetilaca i popularnost, koju do tada nije imalo, ponukali su pozorište “Youth” da posljednju predstavu za svoje potrebe trajno i zabilježi na videokaseti za svoju privatnu arhivu, sa čim se Z složio. Jedan primjerak kasete “Youth” je poklonio Z-u. Nakon mnogo godina, pozorište “Youth” nailazi na društvenoj mreži Z-a na isti onaj snimak predstave koji je ono snimilo na videokaseti. “Youth” odmah kontaktira Z-a, tvrdeći da je ovim postupkom povrijedio njegova prava na snimku i da nije mogao snimak postavljati bez saglasnosti pozorišta na svoju društvenu mrežu koja je otvorena za sve posjetioce. Z ističe da se radi o njegovoj dramu na snimku, čiji je on pisac i da je imao sva prava da objavi snimak.

Pitanja:

1. **Da li je tvrdnja Z-a tačna? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **Ukoliko je došlo do povrede prava, koja prava su povrijeđena?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

13.2 Imovinska prava filmskog producenta

Obuhvaćene tematske jedinice:

Srodna prava; proizvođač videograma; audiovizuelno djelo; videogram; imovinska prava; pravo reprodukcije; pravo distribucije.

“DLT” je producentska kuća koja je odgovorna za veliki broj filmskih *blockbuster*-a 21. vijeka. Svoju filmsku produkciju i kinodistribuciju filmova realizira u skladu s najaktuelnijim tehnološkim standardima. X radi kao tonski tehničar u jednom od “DLT-ovih” studija. Svratio je do radnog mjesta jedne subote popodne, jer je u studiju zaboravio telefon, da bi na stolu zatekao njemu nepoznat fizički nosač podataka. Iz radoznalosti ga je spojio s uređajem i iznenadio se da se radilo o digitalnom fajlu novog filma u produkciji “DLT-a” pod nazivom “The Committee” o kojem su svi pričali. Brže-bolje je napravio kopiju snimka, u nadi da bi mogao dobro da ga unovči.

Pribojavao se da bi postavljanje kopije snimka na neku *online* platformu vrlo brzo privuklo pažnju “DLT-a”, te odluči da napravi njegove fizičke kopije na DVD-ovima i Blue-ray diskovima i da ih putem *online* foruma ljubitelja filma ponudi na prodaju, u čemu je bio vrlo uspješan. Međutim, jedan DVD je ipak došao u ruke predstavnicima “DLT-a”, čiji advokat se obrati X-u prijeteći tužbom ako odmah ne povuče sve primjerke snimka iz prometa, uključujući i one koje je već prodao.

X odgovara da “DLT” nema pravo da ga tuži, budući da ako je i povrijedio nečija prava, povrijedio je prava autora tog filma. “DLT” ulaže tužbu.

Pitanja:

1. **Koji je pravni status kompanije “DLT” iz ugla autorskog prava?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
2. **Da li su povrijeđena prava “DLT-a”, autora filma ili i jednih i drugih?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

14. PRAVA ORGANIZACIJA ZA RADIODIFUZIJU

14.1 Radiodifuzna organizacija

Obuhvaćene tematske jedinice:

Srodna prava; grupa izvođača; stvaralac izvedbe; izvedba; nezaštićena tvorevina (folklorno djelo); pravo reprodukcije zvučnim i vizuelnim snimanjem; pravo emitiranja; pravo činjenja dostupnim javnosti; radiodifuzna organizacija.

KUD “Domovina” se priprema za veliki nastup povodom Dana državnosti BiH. U okviru tog nastupa treba otplesati tradicionalni bosanskohercegovački folklorni ples visočko kolo. Ekskluzivno pravo za snimanje i saopštavanje gledaocima tog nastupa KUD “Domovina” je prenio na “TVBlue”.

Na dan nastupa prisutne su bile kamere “TVBlue”, ali i Y, koji vodi komercijalni YouTube kanal.

Y je mobilnim uređajem snimio nastup KUD “Domovina” i postavio ga na svoj YouTube kanal.

Kada su KUD “Domovina” i “TVBlue” saznali za to, obrate se Y-u prijeteći tužbom zbog povrede prava.

Y im odgovara da do povrede nije došlo, jer plesovi koje je KUD “Domovina” odigrao nisu autorska djela, a da ni KUD “Domovina” ne uživa bilo kakvu zaštitu po ZASP-u zbog toga.

Pitanja:

- 1. Da li je došlo do povrede prava KUD “Domovina” i “TVBlue” i ako jeste, čija i koja prava su povrijeđena?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
- 2. Da li su tvrdnje Y-a tačne ili ne?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

14.2 Imovinska prava radiodifuznih organizacija

Obuhvaćene tematske jedinice:

Srodna prava; radiodifuzne organizacije (proizvođač emisije); emisija; audio-vizuelno djelo; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu; javnost; isključiva imovinska prava organizacije za radiodifuziju; pravo na sekundarno korištenje djela koje se radiodifuzno emitira; pravo emitiranja; pravo reemitiranja; pravo na sekundarno korištenje emisije.

X je vlasnik ugostiteljskog objekta “Kafica”. Kao veliki obožavalac muzičkog takmičenja “Evrovizija”, odluči da u svom objektu organizira “evente” zatvorenog tipa povodom dvije polufinalne večeri i velikog finala. Taj događaj je osmislio tako da će ograničiti broj gostiju na sjedećim mjestima, naplaćivati ulaznice u koje će biti uključeno i piće dobrodošlice, a gosti će s televizijskog prijemnika u “Kafici” uživati u prijenosu takmičenja i pratećem programu domaće televizijske stanice. Ta stanica je bila “MojaBiH”, koja je kao jedna od stanica koja učestvuje u koprodukciji takmičenja jedina imala pravo da u BiH na male televizijske ekrane donese ovo takmičenje i jedina je kreirala i prateći evrovizijski program iz studija. Sva tri događaja su bila veoma posjećena i X je zaradio tih večeri mnogo više nego da je otvorio svoja vrata svim gostima. Ono što nije znao je da je finalno veče jedan od gostiju bio i uposlenik “Moja-BiH”. Nakon evrovizijskog vikenda je na pauzi u toku radnog vremena podijelio kako je proveo subotnju večer i vijest o X-ovom eventu se brzo proširila do nadležnih u “MojaBiH”. Uskoro na adresu X-a stiže dopis televizijske stanice “MojaBiH” u kojem skreće pažnju da su tri evrovizijska eventa u “Kafici” predstavljala kršenje njenih prava, da mu zabranjuje da ubuduće organizira takve događaje i traži udio u zaradi od predmetne tri večeri. X je zatečen ovim dopisom i odgovara da oduvijek u svom ugostiteljskom objektu ima televizijski prijemnik, da uredno plaća naknade kolektivnim organizacijama za muzička i audiovizuelna djela u BiH i da su evrovizijske večeri bili privatni eventi od maksimalno 50 ljudi.

“MojaBiH” navodi da ništa od toga nije bitno i prijeti tužbom ukoliko ne dođe do prijenosa dijela zarade.

Pitanja:

1. **Da li je X povrijedio neko izvorno pravo “MojaBiH” i ako jeste, zašto i koje pravo bi to bilo?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

2. **Da li je X povrijedio još i neko izvedeno pravo “MojaBiH”, ako jeste, zašto i koje bi to pravo bilo?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

15. PROIZVOĐAČI BAZA PODATAKA

15.1 Baza podataka

Obuhvaćene tematske jedinice:

Zbirka; baza podataka; pisano djelo – računarski program; autor/nosilac autorskih prava; proizvođač baze podataka; pravo prerade; odnos autora baze podataka i proizvođača baze podataka; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; trajanje prava proizvođača baze podataka; trajanje autorskih prava.

Arhiv Federacije BiH odlučio digitalizirati svu arhivsku građu koju posjeduje, a koja se odnosi na sudske odluke, zapisnike i zakone, sve u svrhu kako bi olakšao pristup njenim korisnicima. Nakon digitalizacije, a kako bi građa bila metodički i sistematički uređena, pa i pojedinačno pristupačna, Arhiv Federacije BiH angažira X-a da razvije aplikaciju kojom će se upravljati digitaliziranom građom i da tu građu sistemski i logički sortira. X i Arhiv Federacije BiH su zaključili odgovarajući ugovor, kojim je X prenio sva imovinska prava na razvijenom sistemu i aplikaciji na Arhiv Federacije BiH. Nakon 20 godina, iako je aplikacija "DocZ" bila vrlo korisna, Arhiv Federacije BiH je shvatio da je potrebna njena znatna dorada i dopuna, s obzirom na to da prvobitna verzija više nije odgovarala njegovim potrebama, a bilo je nužno dopuniti je i novom građom. Sistem i logika koje je X razvio za sortiranje građe kojom je upravljao "DocZ" također više nisu odgovarali potrebama Arhiva. Ovaj put Arhiv Federacije BiH shvati da je isplativije da njihov uposlenik, informatičar Q, prilagodi postojeću "DocZ" aplikaciju i izvrši resistematizaciju građe, te ga uputi da poduzme potrebne radnje u tu svrhu. S obzirom na to da su mu bili potrebni određeni podaci u pogledu "DocZ-a", Q je prije početka samog rada kontaktirao X-a. Kada je X saznao za namjere Arhiva Federacije BiH, odmah se obratio rukovodiocu tvrdeći da krši njegova prava, rukovodilac Arhiva Federacije BiH naglašava da on nema više niti kakvih prava na "DocZ-u", a pogotovo da ne može uticati na to kako Arhiv Federacije BiH sistematizira svoju građu.

Pitanja:

- 1. Koja je razlika između autora zbirke kao baze podataka i proizvođača baze podataka?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
- 2. Da li je tačna tvrdnja Arhiva Federacije BiH? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

15.2 Imovinska prava proizvođača baza podataka

Obuhvaćene tematske jedinice:

Zbirka; baza podataka; računarski program; proizvođač baze podataka; autor/nosilac autorskih prava; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; ugovor o djelu; autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu.

Advokatsko društvo “Iuris” je poznato kao društvo s najvećim brojem klijenata koje zastupa u sudskim i drugim postupcima. S obzirom na veliki broj aktivnih predmeta i spisa, “Iuris” već godinama planira skenirati svu dokumentaciju koju ima u fizičkim primjercima, a radi lakše pristupačnosti i preglednosti. U ovu svrhu advokatsko društvo “Iuris” zaključio odgovarajući ugovor s agencijom “Twinn” čiji zaposlenici će za potrebe „Iurisa“ razviti sistematičnu elektronsku infrastrukturu “Folderit”, u koju će unijeti digitaliziranu dokumentaciju, te prateći softver za upravljanje “Folderitom”. Iako ranije na tržištu nije postojala ova elektronska infrastruktura, advokatsko društvo “Iuris” je preuzelo rizik i odlučilo da uloži svoja novčana sredstva u njegovu izgradnju. Kako bi skenirali sve aktivne sudske spise i unijeli u “Folderit”, “Twinn” i “Iuris” su zaključili još jedan odgovarajući ugovor. Posao je uspješno okončan i društvo “Iuris” je bilo zadovoljno olakšanim i bržim pristupom svim sudskim i drugim predmetima svojih klijenata. Uskoro je za “Folderit” saznala i druga advokatska kancelarija “Facta”, a koja je ponudila “Iurisu” veliki iznos novca kako bi i ona mogla koristiti “Folderit” i prateći softver. Uposlenik “Twinn” koji je u momentu tog razgovora održavao softver za upravljanje “Folderitom” u kancelarijama “Iurisa” sve je čuo, te je svoja saznanja prenio nadređenim. Nakon dugogodišnje saradnje, razočaran i ljut “Twinn” se obraća kancelariji “Iuris” tvrdeći da će doći do povrede prava ukoliko pristane na ponudu. “Iuris” tvrdi da je on “kupio” “Folderit” i prateći softver, te da može dalje slobodno s njima raspolagati.

Pitanja:

- 1. Da li bi došlo do povrede prava “Twinna” da je “Iuris” realizirao saradnju s društvom “Facta” i koja prava bi mogla biti povrijeđena? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li je tačna tvrdnja advokatskog društva “Iuris”? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

16. SRODNO PRAVO IZDAVAČA

16.1 Neobjavljena slobodna djela

Obuhvaćene tematske jedinice:

Srodna prava; pravo izdavača; pisano djelo književne umjetnosti; manuskript; pravo objavljivanja; slobodno djelo; neobjavljeno slobodno djelo; rokovi autor-skopravne zaštite.

Z je unuka poznatog pisca X, koji je preminuo neposredno nakon Drugog svjetskog rata i ujedno njegova jedina nasljednica. Ostavši bez posla početkom 2023. godine i bezuspješno tragajući za novim, u nedostatku novca odlučila da proda određene predmete iz djedove zaostavštine. Odabrala je nekoliko komada namještaja iz kuće koju je naslijedila i ponudila ih lokalnoj antikvarnici "Antique" koja je prihvatila otkup. Kada su radnici "Antique" htjeli da naprave popravke na radnom stolu koji im je Z prodala, u zaključanoj ladici našli su rukom pisan manuskript njegovog nikad objavljenog romana pod naslovom "Razglednice iz Atine". "Antique" je uvela i taj manuskript u svoj prodajni asortiman, a ubrzo je na njega slučajno nabasao direktor male izdavačke kuće "BookWorm" i kupio ga u ime svog poslodavca. Nekoliko mjeseci kasnije, "BookWorm" publicira X-ovo neobjavljeno djelo na što, po saznanju za tu okolnost, veoma oštro reagira njegova unuka Z. Putem svojih advokata iznese optužbe da "BookWorm" krši njena naslijeđena autorska prava, da vrijeđa ličnost njenog djeda jer objavljuje djelo, koje on očigledno nije htio komunicirati javnosti, te da se neosnovano bogati na njen račun zarađujući od knjige. Zahtijeva od izdavačke kuće "BookWorm" udio u prodajnoj cijeni romana "Razglednice iz Atine", predaju manuskripta i u suprotnom prijeti tužbom. "BookWorm" odbija sve optužbe i zahtjeve Z. Iz revolta Z odgovara da će koristiti izdanje romana "Razglednice iz Atine" koje je pripremio "BookWorm" i na osnovu njega napraviti vlastito izdanje u saradnji s nekom drugom izdavačkom kućom. "BookWorm" upućuje Z da to ne radi, jer će time prekršiti izvorna prava na izdanju izdavačke kuće "BookWorm" i da će ih ona štititi svim pravnim sredstvima.

Pitanja:

- 1. Da li su tačne tvrdnje Z da izdavačka kuća “BookWorm” krši njena autorska prava koja je stekla kao jedina nasljednica X-a i da vrijeđa ličnost njenog djeda jer objavljuje djelo, koje on očigledno nije htio komunicirati javnosti? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**
- 2. Da li izdavačka kuća “BookWorm” ima neka izvorna prava na prvom izdanju romana “Razglednice iz Atine” koje je pripremio? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)**

17. OSTVARIVANJE PRAVA

17.1 Kolektivno ostvarivanje prava – kolektivna organizacija

Obuhvaćene tematske jedinice:

Kolektivna organizacija; Institut za intelektualno vlasništvo; radiodifuzna organizacija; udruženje nosilaca prava; ZKOP; zakonski monopol kolektivne organizacije; muzička djela; ugovor s nosiocem prava; pravo emitiranja; ZKOP.

“SoundFX” je nova lokalna radiostanica, čiji programski sadržaj je usmjeren ka ljubiteljima elektronske muzike. Već nekoliko mjeseci nakon početka djelovanja, javili su se i prvi reklamni sponzori, a kreirala se i fan-baza mladih slušalaca. Vlasnik i direktor “SoundFX-a”, regionalno poznati DJ Q, član je udruženja autora elektronske muzike “Beat” i u cilju poštovanja prava članova tog udruženja, u ime “SoundFX-a”, zaključi s udruženjem ugovor o emitiranju djela njegovih članova i plaćanju naknade za to emitiranje. Međutim, nedugo nakon toga, “SoundFX-u” stiže dopis od udruženja “MusicA”, u kojem ovu stanicu poziva na pregovore za zaključenje ugovora o korištenju muzičkih djela i utvrđivanje iznosa naknade za to korištenje. “SoundFX” odgovara da već ima zaključen takav ugovor s udruženjem “Beat” i da na temelju njega obavlja svoju djelatnost u skladu sa ZASP-om. “MusicA” iznosi navod da taj ugovor nije pravno relevantan, jer samo ovo udruženje ima ovlaštenje nadležnog organa da zaključuje takve ugovore i daje dozvolu za korištenje muzičkih djela. “SoundFX” ponovo odbija pristupiti pregovorima, tvrdeći da od domaće elektronske muzike pušta samo onu, čiji su autori članovi udruženja “Beat”, a da za stranu muziku svakako niko nije ovlašten pregovarati u BiH.

Pitanja:

- 1. Koji je pravni status udruženja “Beat”, a koji udruženja “MusicA” i zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
- 2. Da li su tvrdnje udruženja “MusicA” da ugovor nije pravno relevantan tačne? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

3. Da li je argument “SoundFX-a” da samo koristi muziku članova udruženja “Beat” pravno relevantan? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)
4. Da li je navod “SoundFX-a” da za stranu muziku niko nije ovlašten pregovarati u BiH tačan? Ako da, zašto? Ako ne, zašto? (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

17.2 Obavezno kolektivno ostvarivanje prava

Obuhvaćene tematske jedinice:

Kolektivna organizacija; ZKOP; druga prava; pravo slijedenja; obavezno kolektivno ostvarivanje; izuzetno individualno ostvarivanje.

X je mladi i neafirmirani skulptor. Seriju od tri biste “Ne vidim, ne čujem, ne govorim”, koja je bila njegov diplomski rad i za koju je bio posebno emotivno vezan, neposredno nakon okončanja studija prodao je u besćenje galeriji “Art&Lux”, kako bi mogao platiti troškove života. Međutim, kada na konkursu za najbolju skulpturu koja se trebala nalaziti u centru novoizgrađenog trga u opštini Novo Sarajevo sasvim neočekivano osvoji prvo mjesto, privlači na sebe medijsku pažnju, te se za njegove radove počnu otimati kolekcionari i galerije. Galerija “Art&Lux” u toj okolnosti vidi dobru priliku za zaradu, te ponudi na prodaju biste “Ne vidim, ne čujem, ne govorim”, za koje novi kupac Q plati tridesetostruku cijenu od one koju je galerija platila X-u. To se ubrzo pročuje i X-a advokat posavjetuje da ima pravo na udio u toj prodajnoj cijeni, te se X obrati galeriji “Art&Lux” s ovim zahtjevom. Galerija “Art&Lux” mu odgovara da mu ne može isplatiti udio kao pojedincu, već samo organizaciji koja se bavi ostvarivanjem tog prava na koje se poziva, a da takva organizacija u BiH ne postoji. X je bijesan, jer smatra da ga galerija želi lišiti zarade i ponovo insistira, tvrdeći da mu uskraćuje njegovo pravo. No, galerija “Art&Lux” je čvrsta u svom stavu, ali ga informira da će izdvojiti i deponirati sredstva za njega, dok se takva organizacija ne osnuje.

Pitanja:

1. Na osnovu kojeg prava X zahtijeva isplatu udjela u prodajnoj cijeni i na koji način se to pravo ostvaruje? (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

2. **Da li je tačna tvrdnja galerije “Art&Lux”, da udio u naknadi ne može isplatiti X-u neposredno?** (*Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom*)

18. ZAŠTITA AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

18.1 Aktivna legitimacija

Tematske jedinice:

Fotografsko djelo; autor djela fotografije; strukovno udruženje; nosilac prava na reprodukciju i distribuciju; reprodukcija djela kroz pohranjivanje djela u elektronskoj formi; pravo činjenja dostupnim javnosti; izdavački ugovor; aktivna legitimacija za ostvarivanje zaštite; stvarna opasnost od povrede.

X je profesionalni fotograf koji se prevashodno bavi modnom fotografijom. Tokom svoje karijere napravio je fotografije koje su krasile veliki broj naslovnica modnih časopisa širom svijeta. Član je udruženja za zaštitu prava fotografa “Golden hour” od samog početka svoje karijere. U januaru 2023. godine, kompanija “Saturn” u čijem vlasništvu je časopis “Chic!”, za koji je X radio naslovnice 2017. i 2019. godine, oglasi da se časopis u fizičkoj formi gasi i potpuno prelazi u *online* format od jula 2023. U ime te tranzicije, “Saturn” najavi da će u junu 2023. biti “lansirana Chic! platforma” na kojoj će za početak biti prikazane sve naslovnice ovog časopisa od osnivanja do gašenja papirnog izdanja. X je saznao za tu informaciju, međutim nalazio se na snimanju na Novom Zelandu, te se obratio udruženju “Golden hour” da mu pomogne da spriječi korištenje njegovih fotografija na “Chic!” platformi.

“Golden hour” ulaže tužbu protiv “Saturna” zbog povrede autorskih prava X-a.

Zastupnici “Saturna” u odgovoru na tužbu osporavaju aktivnu legitimaciju “Golden hour”, te i samu osnovanost tužbe, budući da “Chic!” platforma uopšte još nije *online* i X-ove fotografije s naslovnica nisu dostupne, pa do eventualne povrede nije moglo ni doći.

Pitanja:

1. **Da li je tačna tvrdnja “Saturna” da “Golden hour” nije aktivno legitimiran subjekt za ulaganje tužbe?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

2. **Da li je tačna tvrdnja “Saturna” da tužba nije osnovana, jer platforma “Chic!” nije još online?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
3. **Ukoliko dođe do prikazivanja naslovnica časopisa koje sadrže X-ove fotografije na “Chic!” platformi, do povrede kojih prava X-a bi došlo?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

18.2 Penali

Obuhvaćene tematske jedinice:

Djelo arhitekture; autor/nosilac autorskih prava; vlasnik arhitektonskog djela; neovlašteni korisnik; pravo prerade; ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi; ugovor o prodaji; odnos autorskog prava i prava vlasništva; penali.

Umjetnička galerija “Fashion&Art” u vlasništvu Z-a nalazi se u centru Sarajeva i poznata je po *art nouveau* stilu u čijem duhu je dizajnirana. Spoj prirode i umjetnosti kojim odiše interijer galerije “Fashion&Art” je 2008. godine kreirao arhitekta Q po angažmanu Z-a. Iako je umjetnička galerija “Fashion&Art” bila vrlo posjećena, Z je odlučio napustiti BiH i život započeti u Americi. Svjestan da se više neće vraćati u Sarajevo, Z odlučio da umjetničku galeriju “Fashion&Art” proda svom prijatelju X-u. X 2011. godine shvati da je isplativije na tom mjestu otvoriti restoran, te angažira arhitektu Y kako bi redizajnirao prostor i prilagodio ga novim potrebama. Kada je Q saznao za namjere X-a, odmah ga je kontaktirao i naglasio da nema ovlaštenja za redizajniranje prostora, te da će ukoliko započne radove bez ovlaštenja pokrenuti sudski spor. X ističe da Q nema nikakva prava, da je on novi vlasnik galerije i da je slobodan postupati kako on želi, te ne obazirući se na tvrdnje Q-a nastavi s radovima. Q pokreće sudski spor i traži od suda da mu dosudi naknadu, čak do trostrukog iznosa odgovarajuće uobičajene naknade.

Pitanja:

1. **Ukoliko je došlo do povrede autorskih prava Q-a, koje/a pravo/a je/ su povrijeđeno/a?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li je osnovan tužbeni zahtjev Q-a i koji bi bili u konkretnom slučaju parametri koje bi sud primijenio za određivanje uobičajene naknade?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

3. Ukoliko je nastala šteta veća od ugovorene naknade, koja prava ima Q?
(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

18.3 Krivičnopravna zaštita autorskog i srodnih prava

Obuhvaćene tematske jedinice:

Muzička djela s riječima; izvedba; izvođač; stvaralac izvedbe; neovlašteni korisnik; radiodifuzna organizacija; kolektivna organizacija; ZKOP; pravo javnog muzičkog izvođenja; ugovor s nosiocem prava; ugovor o djelu.

U organizaciji radiostanice “PopMusic” te X-a, kao ovlaštenog za zastupanje te radiostanice, organiziran je i održan solistički koncert poznatog pop-pjevača Q u Zetri 2012. godine. Pjevač Q je na koncertu, pored svojih pjesama, pjevao pjesme i drugih autora iz Republike Srbije. Međutim, autori, čije pjesme su otpjevane na koncertu u Zetri, imaju zaključene ugovore o ostvarivanju svojih prava s kolektivnom organizacijom “Ad astra” iz Republike Srbije, a koja je svojevremeno zaključila ugovor o uzajamnom zastupanju s bosansko-hercegovačkom kolektivnom organizacijom muzičkih autora “Songs”. Po saznanju, da će se održati koncert, organizacija “Songs” se odmah obratila X-u kao zastupniku “PopMusica”, ističući da su autori pjesama, koje će pjevati Q, članovi organizacije “Ad astra” i da njih na teritoriji BiH isključivo zastupa “Songs”, te da bez dozvole organizacije „Songs“, Q nema pravo da ih pjeva na koncertu. X ističe da je Q dao pisanu izjavu da su autori pjesama dozvolili da Q pjeva njihove pjesme, te da radiostanica “PopMusic” ne pristaje zaključiti nikakav ugovor i platiti naknadu “Songsu”. Nakon održanog koncerta, organizacija “Songs” podnosi krivičnu prijavu Tužilaštvu BiH protiv “PopMusic” radija i X-a. Tužilaštvo BiH u konačnici podiže optužnicu pred Sudom BiH radi postojanja osnovane sumnje da je X počinio krivično djelo koje se ogleda u nedozvoljenom korištenju autorskih prava.

Pitanja:

- 1. Da li postoji krivičnopravna zaštita autorskih prava, ukoliko postoji, kojim pravnim propisom je regulirana, te o kojem krivičnom djelu je riječ u konkretnom slučaju?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

2. **Da li je X počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
3. **Ukoliko je došlo do povrede autorskih prava, koja prava bi bila povrijeđena?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*
4. **Da li su strani autori mogli prenijeti svoja prava na Q kako bi otpjevao njihove pjesme na solističkom koncertu? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** *(Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)*

19. MEĐUNARODNA ZAŠTITA AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

19.1 Nacionalni tretman

Tematske jedinice:

Djelo likovne umjetnosti; prodaja originala djela likovne umjetnosti; pravo slijeđenja; nacionalni tretman; Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela.

Z je akademski slikar koga je vihor rata u njegovoj domovini doveo na tlo Evrope i u BiH. Dok je u matičnoj državi i njenom regionu bio veoma poznat i komercijalno uspješan sa svojom umjetnošću, na evropskom tržištu galerije i aukcijske kuće nisu čule za njegova djela. Ipak, već nakon nekoliko mjeseci u BiH i uspostavljenih veza u umjetničkim krugovima, njegov talent je prepoznat i uspio je prodati dvije slike. Kada je u jednom umjetničkom listu poznata likovna kritičarka objavila vrlo afirmativnu ocjenu njegovih slika, odjednom su se svi počeli otimati za Z-ove radove. Q, koji je kupio jednu od dvije slike, odluči da je proda galeriji “Blauer Reiter”, koja mu za nju plati petostruku cijenu u odnosu na onu koju je on platio. Kada Z sazna za to, njegove kolege slikari ga informiraju da ima pravo tražiti svoj udio u cijeni slike od galerije, što on i učini. Međutim, galerija “Blauer Reiter” mu odgovori da, pošto ovlaštenje da potražuje dio cijene nije predviđeno autorskim zakonom njegove matične države, to pravo ne može uživati u BiH. Z je razočaran i odgovara da misli da postoje neki međunarodni mehanizmi koji mu ipak daju pravo na udio u naknadi.

Pitanja:

1. **Da li je galerija “Blauer Reiter” u pravu sa svojom tvrdnjom?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Ukoliko postoji, koji bi to bio međunarodni mehanizam na koji bi se Z mogao pozvati?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

19.2 Primjena ZASP-a na strane državljane

Obuhvaćene tematske jedinice:

Pisano djelo književne umjetnosti; djelo prerade; autor/nosilac autorskih prava; neovlašteni korisnik; pravo prerade kroz prijevod; pravo reprodukcije; pravo distribucije; izdavački ugovor; područje primjene zakona; primjena ZASP-a na strance.

X je državljanin Austrije. Svoj prvi historijski roman, a koji govori o zabranjenoj ljubavi u vrijeme austrougarske vladavine, X je objavio na teritoriji svoje države. Priča o princezi Elizabeth i njoj zabranjenoj romansi ubrzo je doživjela svjetsku slavu. S obzirom na to da bi u BiH bila velika potražnja za ovim romanom na lokalnom jeziku, Y, državljanin BiH, odluči da samostalno prevede ovaj roman. Na ovaj korak se odlučio s obzirom na to da je završio Odsjek za književnost na Filozofskom fakultetu u Austriji, te je vrlo dobro poznao njemački jezik i literaturu. Nakon što je preveo roman na bosanski jezik, a kako bi on došao u ruke čitalaca, Y zaključi odgovarajući ugovor s kućom "Book&Tea". Nakon nekoliko godina, X se našao u turističkoj posjeti u Sarajevu. Tokom svog boravka odluči da bi bilo divno da se i u ovom gradu prodaje njegov, sada već svjetski *bestseller* na lokalnom jeziku, radi čega kontaktira jednu od najboljih kompanija u tom domenu – "Book&Tea". Ubrzo saznaje da se njegov roman već godinama prodaje na bosanskohercegovačkom tržištu i da je već preveden. X, veoma iznenađen i ljut, pokreće sudski spor radi povrede svojih prava protiv Y i "Book&Tea". Y i "Book&Tea" ističu da je X državljanin Austrije, te da BiH nema nikakav međunarodni ugovor s tom državom, a koji bi mu omogućio da uživa zaštitu na teritoriji BiH.

Pitanja:

1. **Da li su tačne tvrdnje Y i "Book&Tea"? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
2. **Da li će X uspjeti u sudskom sporu? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
3. **Ukoliko je došlo do povrede autorskih prava, koja prava bi bila povrijeđena?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)
4. **Da li bi pravna situacija bila drugačija da je djelo prvi put izdato na teritoriji BiH? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?** (Odgovoriti na pitanje i obrazložiti odgovor u skladu s metodologijom)

20. RJEŠENJA ODABRANIH ZADATAKA

Zadatak 1.1 Autor kao fizičko lice

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – tehnička pomagačica</p> <p>Y – autor djela arhitekture</p> <p>“Urban dizajn” – nosilac prava na djelu arhitekture</p>	<p>Skica arhitektonskog objekta – djelo arhitekture (DA)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>X ————— “Urban dizajn”</p> <p>Ugovor o volontiranju</p> <p>faktički odnos</p> <p>X ————— Y</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>Y ————— “Urban dizajn”</p> <p>Ugovor o radu</p>	<p>autorski odnos</p> <p>Y ————— DA</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“Urban dizajn” ————— DA</p>

1. Autor/ica može biti samo fizičko lice koje je stvorilo autorsko djelo kao individualnu duhovnu tvorevinu (čl. 9 ZASP). Definiranje autorskog djela kao individualne duhovne tvorevine nedvosmisleno implicira da je izvor individualnosti autorova ličnost, te stoga autor/ica može biti samo fizičko lice. Autor/ica je izvorni nosilac svih autorskih prava na autorskom djelu. Imajući u vidu navedeno, “Urban dizajn” – arhitektonski studio je pravno lice i kao takav ne može imati status autora. U konkretnom slučaju studentica X je crtala skicu isključivo po uputama i pod nadzorom glavnog arhitekta Y-a, što nam ukazuje na činjenicu da nije postojao njen originalni, individualni autorski doprinos, odnosno izostao je lični pečat koji bi trebala prenijeti na autorsko djelo da bi stekla status autorice. Shodno tome, X ima isključivo status tehničke pomagačice. U skladu s navedenim zaključujemo da je jedini autor djela arhitekture isključivo Y, s obzirom na to da je djelo rađeno po njegovim uputama i pod njegovim nadzorom, odnosno autorsko djelo oslikava isključivo njegov individualni doprinos i pečat ličnosti.

2. Y je u predmetnom zadatku iznio dvije tvrdnje.

U odnosu na prvu tvrdnju, a u vezi s odgovorom na prvo pitanje hipotetičkog zadatka, ističemo da autor/ica može biti isključivo fizičko lice koje je stvorilo autorsko djelo. Pravno lice, pa tako ni “Urban dizajn”, ne može biti autor bilo koje kategorije autorskog djela. Ipak, “Urban dizajn” kao pravno lice može biti nosilac autorskog prava. Status nosioca autorskog prava stiče se prijenosom autorskih prava po osnovu autorskog ugovora, zakona ili na temelju nasljeđivanja. U konkretnom slučaju djelo arhitekture je nastalo u okviru radnog odnosa, odnosno obavljanjem poslova i zadataka radnog mjesta Y-a, uposlenog u arhitektonskom studiju “Urban dizajn”. U tom slučaju smatra se da su (čl. 100, st. 1 ZASP) sva autorska imovinska prava isključivo prenesena na poslodavca za razdoblje od pet godina od dana završetka takvog djela, ako ugovorom ili drugim aktom nije drukčije određeno. Imajući u vidu navedeno, “Urban dizajn” je isključivo stekao status nosioca autorskih prava na djelu arhitekture, a nikako status autora s obzirom na to da je pravno lice, te u vezi sa činjenicom da autorska djela stvorena u radnom odnosu izvršavanjem radnih obaveza imaju za pravnu konsekvencu samo prijenos imovinskih autorskih prava na poslodavca. Iz navedenih razloga je u konačnici i tvrdnja Y-a netačna.

U odnosu na drugu tvrdnju, bitno je naglasiti da je stvaranje autorskog djela kao duhovne tvorevine pravna činjenica a ne pravni posao, kao i da ZASP BiH ne uslovljava da autor mora imati dodatna svojstva da bi stekao taj status. Nadalje, sama odredba člana 9 ZASP-a u vezi sa članom 14 ZASP-a naglašava samo da je autor fizičko lice, bez navođenja bilo kakvih dodatnih kvalifikacija i svojstva za sticanje tog statusa. Shodno tome, nije potrebna ni poslovna sposobnost fizičkog lica za sticanje svojstva autora, a što znači da i maloljetna, te poslovno ograničena lica ili lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost mogu bez ikakvih ograničenja biti autori, što sve ukazuje da je i druga tvrdnja Y-a netačna.

Zadatak 2.1. Zbirka

Subjekti (S)	Objekti (O)
X – autor zbirke “Book-SA” – izdavač	Objedinjena građa – Zbirka
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
faktički odnos X ————— “Book-SA”	autorski odnos X ————— Zbirka

1. Autorskim pravima štite se autorska djela kao individualna duhovna tvorevina iz područja književnosti, nauke i umjetnosti bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja prema čl. 4 ZASP-a. Autorsko djelo je ljudska tvorevina koja ima duhovni sadržaj, određenu formu i koja je originalna, pa shodno tome sva djela koja zadovoljavaju prethodno navedene kriterije jesu autorska djela. U konkretnom slučaju predmet autorskopravne zaštite je zbirka koja podrazumijeva skup autorskih djela ili druge građe, a koja uživa ovu zaštitu s obzirom na odabir, raspored ili način izlaganja svoga sadržaja u skladu s odredbom člana 7, stava 1 ZASP-a. U tom smislu, stvaralaštvo i individualni pečat autora/ice ogleda se u izboru i organizaciji građe što ima za posljedicu sticanje pravne zaštite, te nije nužno da građa kao takva, odnosno njeni elementi budu pojedinačna autorska djela koja pripadaju oblasti književnosti, nauke ili umjetnosti. Imajući u vidu sve navedeno, tvrdnja “Book-SA” nije tačna, te shodno tome nije bilo prepreke za zaključivanje izdavačkog ugovora.

2. Kako smo već ranije istakli, zbirka kao kategorija autorskog djela može da se sastoji od autorskih djela ili druge građe koja ne mora nužno spadati u kategoriju autorskih djela (npr. narodne tvorevine, sudske odluke, zakoni, dokumenti, zahvalnice i slično). Uključivanjem druge građe u zbirku, ona ne postaje naknadno autorskopravno zaštićena, odnosno ne stiče status autorskih djela (čl. 7, st. 2 ZASP), već zbirka kao cjelina predstavlja kategoriju autorskog djela i štiti se autorskim pravima. Shodno tome, ni uključivanjem fotografskih djela kao kategorije autorskog djela u zbirku ostala djela koja ne zadovoljavaju opšte uslove za autorskopravnu zaštitu ne mogu posljedično postati autorska djela i steći zaštitu. Opreza radi, bitno je naglasiti da se pisma i zahvalnice mogu smatrati samostalnim autorskim djelima, ukoliko postoji određen stepen individualnosti, autorskog duhovnog stvaralaštva u njima, odnosno ukoliko ne predstavljaju isključivu reprodukciju informacija.

Zadatak 3.2. Ideje

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – autor govornog djela</p> <p>Y – autor pisanog djela (književni tekst)/ autor djela prerade</p> <p>“PublishMe” – izdavačka kuća</p>	<p>Govorno djelo (GD)</p> <p>Pisano djelo prerade (PPD)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— Y</p> <p>ZASP</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— “PublishMe”</p> <p>ZASP</p> <p>faktički odnos</p> <p>Y ————— “PublishMe”</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— GD</p> <p>autorski odnos</p> <p>Y ————— PPD</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>X ————— PPD</p>

1. Ideje nisu autorskopravno zaštićene, tj. spadaju u kategoriju nezaštićenih tvorevina (čl. 8, st. 1 a) ZASP). Međutim, idejom smatramo onaj sadržaj koji još nije izašao iz duhovnog, unutrašnjeg svijeta (misli) određenog fizičkog lica. U onom momentu kada ideja dobije svoju spoljnu formu, tj. iz unutrašnjeg svijeta autora bude manifestirana u vidu izražaja u vanjskom svijetu, bez obzira na to da li je ta manifestacija realizirana kroz usmenu ili pisanu riječ, odsvirane note, naslikane osnovne obrise jednog pejzaža i sl., nastaje određeno autorsko djelo (dihotomija ideje i forme). Iz činjeničnog stanja proizlazi da je X svojoj ideji za roman dao i spoljnu formu, na način da je svojim prijatelji-ma ispričao radnju svog planiranog romana, karakteristike njegovih glavnih protagonista i njegov radni naslov. Shodno tome, ispunjen je uslov dihotomije ideje i forme i nastalo je autorsko djelo i to bez obzira na to što nema svoj konačni sadržaj, jer i začetak (osnutak) djela i nezavršeno djelo također mogu uživati autorskopravnu zaštitu (čl. 5 ZASP), ako predstavlja individualnu duhovnu tvorevinu.

2. Kako proizlazi iz prethodnog odgovora, nastalo je autorsko djelo čiji je autor X. Iako X cijelo vrijeme govori o romanu, on je svoju autorsku zamisao manifestirao u spoljnom svijetu riječima u usmenoj formi (ispričao prijateljima), te se ovdje radi o govornom djelu (čl. 4, st. 1 b) ZASP). S druge strane,

roman Y-a je izražen riječima u pisanoj formi, te se radi o pisanom djelu književne umjetnosti (čl. 4, st. 1 a) ZASP).

3. Stvaranje autorskog djela je faktički čin, a ne pravni čin. Iz tog razloga i fizičko lice koje nema poslovnu sposobnost (npr. dijete) ima status autora u pogledu svojih duhovnih tvorevina koje ispunjavaju zakonske uslove. Shodno tome, čak i lice koje stvara autorsko djelo na način da pri tome neovlašteno koristi/mijenja nečije tuđe djelo, kao što to u ovom slučaju radi Y, ipak stiče status autora i to autora djela prerade. Ipak, drugo je pitanje, kome će pripadati autorska prava na tom djelu, neovisno o tome što Y ima status autora (čl. 33 ZASP).

Zadatak 4.1. Pravo (prvog) objavljivanja

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – autor pisanog djela; izvođač pisanog djela; stvaralac izvedbe</p> <p>Y – proizvođač fonograma; neovlašteni korisnik pisanog djela</p>	<p>Pisano djelo</p> <p>Izvedba</p> <p>Fonogram</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— Y</p> <p>ZASP</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— Pisano djelo</p> <p>izvođački odnos</p> <p>X ————— Pisano djelo</p> <p>stvaralački odnos</p> <p>X ————— Izvedba</p> <p>odnos nosioca prava *</p> <p>X ————— Fonogram**</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>Y ————— Fonogram</p>

1. X je napisao govor i pročitao ga, što ga čini kako autorom pisanog djela tako i izvođačem pisanog djela iz čl. 4, st. 1 a) ZASP-a. X nije autor govornog djela, budući da se ne radi isključivo o duhovnoj tvorevini izraženoj riječima u usmenoj formi već o prethodno napisanom tekstu. Shodno tome, autorska prava na pisanom djelu postoje, kao i izvođačka prava X-a na njegovoj izvedbi

tog djela, koja je također nastala kao samostalan objekt. X je objavio svoje djelo, budući da ga je pročitao u restoranu, pred većim brojem lica koja nisu međusobno povezana rodbinskom vezom ili drugim ličnim vezama (čl. 2, st. 2 ZASP), tj. ne samo pred gostima proslave vjenčanja. Zaista, postoji ograničenje autorskih prava u svrhu informiranja javnosti (čl. 44 ZASP). Ipak, u slučaju vjenčanja ne radi se o tekućem događaju, vijesti ili informaciji, tako da Y nije mogao bez dozvole X-a koristiti njegov govor za informiranje javnosti. Shodno svemu navedenom, tvrdnje Y-a nisu tačne.

2. Do povrede autorskog prava dolazi kada treće lice koristi autorsko djelo: a) bez dozvole autora (valjanog autorskog ugovora), b) bez da za konkretni vid korištenja ZASP predviđa ograničenje autorskog prava, odnosno c) bez osnova za korištenje zasnovanog na ZASP-u (zakonski prijenos prava – npr. kod radnog odnosa). Kao što proizlazi iz prethodnog odgovora, X je autor pisanog djela i kao takav ima sva autorska prava na njemu, a Y je to djelo koristio bez dozvole X-a, preko ograničenja iz čl. 44 ZASP-a i bez izričitog zakonskog osnova. Y je predmetno djelo (kao i izvedbu tog djela) zvučno snimio i zatim djelo prekucao, čime je povrijedio pravo umnožavanja (čl. 21, st. 2 ZASP). Nakon toga je to djelo komunicirano javnosti na Y-ovom portalu, što predstavlja vid saopštavanja javnosti djela s mjesta i u vrijeme koji korisnik portala odabere (npr. putem čitanja teksta “Ljubav i prijateljstvo” s mobilnog uređaja na pauzi između predavanja ili kod kuće na laptopu nakon ručka), odnosno kršenje prava na činjenje djela dostupnim javnosti (čl. 32 ZASP). Također, došlo je do povrede prava priznavanja autorstva i statusa izvođača (čl. 18 i 118 ZASP) X-a, budući da Y nije naveo da se radi o X-ovom govoru. Do povrede prava objavljivanja nije došlo, budući da je sadržaj pisanog djela već komuniciran javnosti u restoranu, a do objave djela može doći samo jednom, tj. moralno pravo (prvog) objavljivanja se vrši jednokratno.

Zadatak 5.1. Pravo reprodukcije (umnožavanja)

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – koautor djela arhitekture</p> <p>Y – koautor djela arhitekture</p> <p>“B&B” – nosilac prava na djelu arhitekture</p> <p>“SafetyBuilding” – nosilac prava distribucije na djelu arhitekture; neovlašteni korisnik prava reprodukcije</p>	<p>Izgrađeni kompleks – djelo arhitekture (DA)</p>

Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
koautorski odnos X ————— Y ZASP	autorski odnos X ————— DA
ugovorni odnos X ————— “B&B” Ugovor o radu	autorski odnos Y ————— DA
ugovorni odnos Y ————— “B&B” Ugovor o radu	odnos nosioca prava distribucije “B&B” ————— DA
ugovorni odnos “SafetyBuilding” ————— “B&B” Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi	odnos nosioca prava “SafetyBuilding” ————— DA
odnos povrede prava “SafetyBuilding” ————— “B&B” ZASP	
faktički odnos Y ————— “SafetyBuilding”	
faktički odnos X ————— “SafetyBuilding”	

1. Ukoliko zainteresirano lice želi da autor načini za njega autorsko djelo, onda to lice i autor zaključuju poseban imenovani autorski ugovor, ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi (čl. 98 ZASP). Ovim ugovorom autor se obavezuje da stvori autorsko djelo za naručioca, a naručilac se obavezuje platiti autoru za taj čin autorsku naknadu. Naručilac *ex lege* (čl. 98, st. 3 ZASP) stiče na tom djelu autorsko imovinsko pravo distribucije. U konkretnom slučaju, “SafetyBuilding” i “B&B” su zaključili ugovor o stvaranju arhitektonskog djela po narudžbi, a na osnovu kojeg je “SafetyBuilding” stekao pravo vlasništva nad skicom (primjerkom djela), kao i autorsko pravo distribucije, dok su sva ostala autorska imovinska prava ostala kod “B&B”, jer se njihov prijenos mora izričito ugovoriti (čl. 76, st. 2 ZASP). Ovdje je bitno naglasiti da su autori ovog djela X i Y, tj. da su koautori djela arhitekture. Ipak, imajući u vidu da su X i Y u radnom odnosu kod “B&B”, njihova autorska imovinska prava na tom djelu

su *ex lege*, u skladu sa čl. 100, st. 1 ZASP-a, prešla na poslodavca, odnosno “B&B”, na period od pet godina (autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu).

2. Da bi treće lice ovlašteno koristilo neko autorsko djelo, nužno je da ono stekne status nosioca odgovarajućih autorskih prava na tom djelu. Nosiocem autorskih prava, odnosno ovlaštenim korisnikom, postaje se prijenosom autorskih prava na to lice. Do prijenosa autorskih prava dolazi na temelju ugovora, zakona ili po osnovu nasljeđivanja. U konkretnom slučaju, a kako smo u odgovoru na prethodno pitanje već istakli, “SafetyBuilding” je kao naručilac autorskog djela po sili zakona (čl. 98, st. 3 ZASP) stekao samo autorsko pravo distribucije, imajući u vidu da ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi nije bilo određeno da će se prenijeti bilo koje drugo autorsko pravo. Ipak, da bi arhitektonsko djelo bilo izgrađeno, nosilac autorskog prava mora steći i pravo reprodukcije u skladu sa čl. 21, st. 2 ZASP-a BiH (izgradnja, odnosno izvođenje arhitektonskog objekta). Ugovorom o narudžbi djela arhitekture nije bio predviđen prijenos prava reprodukcije iz čl. 21, st. 2 ZASP-a na “SafetyBuilding”. Posljedično, “SafetyBuilding” je neovlašteno izgradio stambeni kompleks, odnosno neovlašteno vršio autorsko pravo reprodukcije (izvođenje arhitektonskog objekta). Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, tvrdnja “B&B” da je “SafetyBuilding” neovlašteno izgradio objekt je tačna.

3. Prijenos autorskih imovinskih prava i drugih prava autora vrši se u pravilu uz naknadu (čl. 81 ZASP). ZASP predviđa na strani autora i pravo na ponovno utvrđivanje autorske naknade, ukoliko se iskorištavanjem autorskog djela ostvari prihod koji je očigledno nesrazmjeran s ugovorenim ili određenom naknadom (čl. 81, st. 3 ZASP). Ipak, važno je imati na umu da postojanje očigledne nesrazmjere i ostvarivanje neočekivano velike dobiti na strani zakonitog korisnika ne smije biti rezultat isključivog rada i doprinosa korisnika autorskog djela, naprimjer kampanjom i marketingom. Imajući u vidu navedeno, neosnovan je zahtjev “B&B” u pogledu izmjene ugovorene autorske naknade, te shodno tome ne bi došlo do povrede čl. 81, st. 3 ZASP-a, ukoliko “SafetyBuilding” ne bi pristao na izmjenu ugovorene naknade. Ovakav zaključak izvodi se iz okolnosti da je medijska popraćenost bila rezultat isključivo aktivnosti kompanije “SafetyBuilding” što je posljedično i dovelo do povećanja broja kupaca stambenih objekata zbog čega je i ostvarena veća dobit. Bez obzira na navedeno, važno je naglasiti da autor prema ZASP-u nema vremenski rok u kojem mora tražiti izmjenu ugovorene autorske naknade, te je može tražiti u svakom trenutku ukoliko postoji očigledan nesrazmjer između

ugovorene naknade i ostvarenih prihoda korisnika autorskog djela, pa je u ovom dijelu tvrdnja kompanije “SafetyBuilding” netačna.

Zadatak 6.1. Pravo slijeđenja

Subjekti (S)	Objekti (O)
Y – autor djela likovne umjetnosti (DLU) Q – nositeljica svih autorskih prava na DLU Z – prethodni vlasnik originala DLU Galerija “ProArt” – vlasnik originala DLU	“Nefertiti” – djelo likovne umjetnosti (DLU)
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
zakonski odnos Q ————— Y Zakon o nasljeđivanju ugovorni odnos Z ————— “ProArt” Ugovor o prodaji odnos povrede prava Z ————— Q ZASP odnos povrede prava “ProArt” ————— Q ZASP faktički odnos “ProArt” ————— Y ugovorni odnos Z ————— Y Ugovor o prodaji	autorski odnos Y ————— DLU odnos nosioca autorskih prava Q ————— DLU vlasnički odnos “ProArt” ————— DLU

1. Da bi treće lice ovlašteno koristilo neko autorsko djelo, nužno je da ono stekne status nosioca odgovarajućih autorskih prava na tom djelu, osim ako dozvola za korištenje nije zasnovana u samom ZASP-u (ograničenja autorskog prava). Nosiocem autorskih prava postaje se prijenosom autorskih prava na to lice i to na temelju ugovora, zakona ili po osnovu nasljeđivanja. U konkretnom slučaju Q je jedina nasljednica Y-a, te je postala nosilac autorskih prava kao cjeline na autorskim djelima Y-a, osim prava pokajanja (čl. 63 ZASP).

Prodajom kipa Z-u, on je stekao isključivo pravo vlasništva na kipu “Nefertiti”, tj. na stvari u kojoj je inkorporirano autorsko djelo likovne umjetnosti. Drugim riječima, Z nije stekao autorska imovinska prava u pogledu samog djela likovne umjetnosti (čl. 67 ZASP). Ova dva prava se zasebno prenose. Q se najprije poziva na povredu prava slijeđenja kao kategorije drugih prava autora (čl. 35 ZASP). Ovo pravo omogućava autorima originalnih djela likovne umjetnosti da budu obaviješteni o prodaji i novom vlasniku njihovih djela, ali i da potražuju naknadu od prodaje pod uslovom da se alternativno prodavac, kupac ili posrednik profesionalno bave prometom umjetničkih djela (čl. 35, st. 1 ZASP). Q kao jedini nosilac autorskih prava na kipu može da se poziva na odredbu čl. 35 ZASP-a, s obzirom na to da se jedna od ugovornih strana ugovora o kupoprodaji profesionalno bavi prometom umjetničkih djela (galerija “ProArt”). Kako u ovom slučaju Q nije bila obaviještena o prodaji i novom vlasniku, te nije dobila naknadu od prodaje, došlo je do povrede prava slijeđenja i Q ima pravo na novčanu naknadu od prodaje kipa “Nefertiti” u obimu utvrđenom čl. 35 ZASP-a. Za povredu prava slijeđenja prodavac (Z) i kupac (galerija “ProArt”) će za obaveze iz čl. 35, st. 1 ZASP-a odgovarati solidarno.

2. Q se u nastavku poziva i na povredu prava izlaganja, a koje u ZASP-u nije eksplicitno navedeno. Važno je istaći da naš ZASP ne navodi *numerus clausus* imovinska prava koja može imati autor kao titular, već se radi o *exempli causae* listi (čl. 20, st. 4 ZASP). U svakom slučaju, iako smo prethodno istakli da se prodajom autorskih djela ne stiču autorska prava na tim djelima, već isključivo pravo vlasništva na samom primjerku djela, postoje određena odstupanja. U konkretnom slučaju, kod djela likovne umjetnosti pravo izlaganja je usko vezano za pravo objavljivanja djela. Ukoliko djelo nije objavljeno, vlasnik primjerka djela ne bi mogao da vrši izlaganje, jer bi time vršio i objavljivanje koje je isključivo lično pravo autora. No, ovakvo restriktivno tumačenje odredaba narušava smisao ZASP-a, te se smatra da autor prodajom primjerka djela likovne umjetnosti implicitno daje saglasnost da se njegovo djelo objavi, ukoliko ugovorom nije suprotno naznačeno. Međutim, s obzirom na to da je Y upravo svu svoju slavu stekao na osnovu kipa “Nefertiti” nedvosmisleno dolazimo do zaključka da je objava već izvršena. Dakle, imajući u vidu da je pravo objavljivanja već ostvareno radnjama autora, te kako se sticanjem prava vlasništva na stvari (kipu) ne prenose autorska imovinska prava, to u konkretnom slučaju nije došlo do prijenosa prava izlaganja na Z-a, pa je došlo do povrede i ovog prava Q.

Zadatak 7.1. Vremensko ograničenje

Subjekti (S)	Objekti (O)
Q – autorica djela likovne umjetnosti “ArtBene” – nosilac prava na fotografiskom djelu; nosilac prava na djelu prerade	“Zalazak sunca” – djelo likovne umjetnosti (DLU) Fotografija DLU – fotografsko djelo (FD) Plakat – djelo prerade (DP)
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
ugovorni odnos Q ————— “ArtBene” Ugovor o prijenosu prava izlaganja	autorski odnos Q ————— DLU odnos nosioca prava “ArtBene” ————— FD odnos nosioca prava “ArtBene” ————— DP

1. Do povrede autorskih prava dolazi kada treće lice koristi autorsko djelo bez saglasnosti autora, koja se daje u autorskom ugovoru ili u samom ZASP-u (npr. djelo nastalo u radnom odnosu), odnosno ukoliko ne postoji ograničenje autorskog prava za konkretan način korištenja autorskog djela prema ZASP-u. U konkretnom slučaju, nisu postojali ni ugovorni odnos ni zakonski osnov za korištenje autorskog djela likovne umjetnosti. Ipak, ZASP predviđa ograničenje autorskih prava u smislu da organizatori javnih izložbi mogu slobodno koristiti djela kako bi ih promovirali, ali u obimu potrebnom za postizanje svrhe promoviranja i da to ne čine radi sticanja ekonomske dobiti (čl. 49 ZASP). Shodno navedenom, u konkretnom slučaju radi se o slobodnoj upotrebi autorskog djela, te je galerija “ArtBene”, a u vezi sa činjenicom da nije postojala namjera sticanja direktne imovinske koristi (npr. nije iskazala namjeru prodavati plakate), mogla slobodno koristiti djelo likovne umjetnosti Q-e radi pripremanja plakata koji bi najavili njenu izložbu.

2. Kako smo već u prethodnom odgovoru istakli, galerija “ArtBene” je bila slobodna koristiti djelo Q-e u svrhu promocije njene izložbe. Da bi kreirala plakat za promociju ove izložbe, galerija je morala fotografirati djelo likovne umjetnosti, koje je kao takvo činilo sastavni dio plakata. Fotografiranjem djela te kasnijim izmjenama (dodavanje filtera i prerada fotografskog djela) i njegovim integriranjem u plakat došlo je do prerade djela likovne umjetnosti u novi umjetnički oblik – fotografsko djelo. Prerada je u ovom slučaju vršena u

vezi s dopuštenim korištenjem djela (promocija javne izložbe čl. 49 ZASP), a koja je kao takva prouzrokovana samom prirodom korištenja (u svrhu kreiranja plakata). Shodno tome, u ovom slučaju je riječ slobodnoj preradi autorskog djela u vezi s dopuštenim korištenjem djela (čl. 50, st. 1 c) ZASP). Q dalje ističe da je došlo do povrede integriteta autorskog djela, odnosno povrede prava na poštivanje autorskog djela, a koje podrazumijeva da se djelo upotrebljavalo ili mijenjalo na način koji vrijeđa ugled i čast autora (čl. 19 ZASP). Autor djela likovne umjetnosti ostavlja pečat svoje ličnosti na djelu, npr. kroz karakterističnu paletu boja koje koristi, potom umjetnički izraz i tehniku. Čak i sama dimenzija djela može biti od posebne važnosti za utisak koji to djelo ostavlja na druga lica i rezultat individualnog izraza autora. Fotografsko djelo je po svojoj prirodi drugačije od djela likovne umjetnosti, te smanjenje dimenzije fotografskog djela i njegova crno-bijela tehnika nisu rezultat svjesnog djelovanja galerije "ArtBene", već odraz razlike u prirodi različitih kategorija autorskih djela, te tehničkoj nužnosti da se djelo koristi na navedeni način. Ukoliko bi ovakva djelovanja mogla znatno uticati na utisak koje jedno autorsko djelo ostavlja na treća lica, jer upravo je možda boja i dimenzija ono što održava ličnost autora i daje pečat djelu, onda bismo eventualno mogli govoriti o povredi integriteta autorskog djela likovne umjetnosti. U konkretnom slučaju radi se o dozvoljenom zadiranju u integritet djela, jer nemamo naznaka u zadatku, da su boja i dimenzija djela likovne umjetnosti upravo elementi kojima je izražen pečat ličnosti autora. Pored toga, bilo koje zadiranje u integritet djela ne predstavlja povredu moralnog prava autora, već samo ono koje vrijeđa ujedno i njegovu čast i ugled. Q nije istakla na koji način se ona osjeća povrijeđenom u svojoj časti i ugledu. Stoga, "ArtBene" se kretao u okvirima tehničke nužnosti i običajnog načina korištenja djela, a kako bi se uopšte mogao koristiti zakonskim ograničenjima autorskih prava, te je pozivanje na povredu integriteta autorskog djela Q-e neosnovano.

Zadatak 8.1. Odvojen promet autorskog prava i prava vlasništva

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – bivši vlasnik izgrađenog DA, nosilac svih imovinskih prava na DA II; vlasnik originala DA II</p> <p>“StarBussines” – vlasnik DA i DA II</p> <p>Q – koautor DA II</p> <p>Y – koautor DA II</p>	<p>Hotel “Budapest” – djelo arhitekture (DA)</p> <p>Interijer hotela – djelo arhitekture DA II</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>X ————— Q Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>X ————— Y Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi</p> <p>koautorski odnos</p> <p>Q ————— Y ZASP</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>X ————— “StarBussines” Ugovor o prodaji</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>Y ————— “StarBussines” ZASP</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>Q ————— “StarBussines” ZASP</p>	<p>autorski odnos</p> <p>Q ————— DA II</p> <p>autorski odnos</p> <p>Y ————— DA II</p> <p>vlasnički odnos</p> <p>“StarBussines” ————— DA</p> <p>vlasnički odnos</p> <p>“StarBussines” ————— DA II</p>

1. Da bi treće lice ovlašteno koristilo neko autorsko djelo, nužno je da ono stekne status nosioca odgovarajućih autorskih prava na tom djelu. Nosiocem autorskih prava, odnosno ovlaštenim korisnikom, postaje se prijenosom autorskih prava na to lice. Do prijenosa autorskih prava dolazi na temelju ugovora, zakona ili po osnovu nasljeđivanja. U konkretnom slučaju imamo dva autorska djela – (I) izgrađeno djelo arhitekture (hotel kao objekt); (II) interijer hotela kao djelo arhitekture. U odnosu na interijer hotela, važno je istaći da on sadržava i djelo likovne umjetnosti koje je trajno spojeno s djelom arhitekture, te predstavlja sastavni, neodvojivi dio interijera kao takvog. Stoga, upravo

zbog takve neodvojivosti, Y kao autor djela likovne umjetnosti predstavlja ko-autora djela arhitekture zajedno s Q (čl. 12, st. 1 ZASP).

Djelo arhitekture II nastalo je na temelju ugovora o stvaranju autorskog djela po narudžbi (čl. 98, st. 1 ZASP), a kojim su pored zakonskog prijenosa prava distribucije (čl. 98, st. 3 ZASP) prenesena i sva ostala autorska imovinska prava na naručioca, odnosno X-a. Naknadno, X je zaključio ugovor o prodaji hotela sa “StarBusiness”, a kojim je prenio isključivo pravo vlasništva na hotelu, odnosno arhitektonskom djelu I i II na “StarBusiness”. Sva autorska imovinska prava u odnosu na djelo arhitekture II su ostala kod X-a, s obzirom na princip odvojenosti pravnog prometa, a koji podrazumijeva da se sticanjem prava vlasništva ne prenose ujedno i autorska prava na stvari na kojoj ili u kojoj je autorsko djelo fiksirano (čl. 67 u vezi sa čl. 68, st. 2 ZASP). S obzirom na to da ugovorom o prodaji “StarBusiness” nije stekao bilo kakva autorska imovinska prava na djelu arhitekture I i II, već su ona kod X-a, svaka upotreba autorskog djela koja se ogleda u vršenju autorskih imovinskih prava koja se nalaze kod X-a predstavljala bi povredu njegovih prava. Ipak, autorsko pravo kao cjelina je neprenosivo, te status autorstva i moralna autorska prava isključivo zadržava autor djela (čl. 14 u vezi sa čl. 64, st. 1 i 2 ZASP). Shodno tome, svako postupanje “StarBusiness” s djelom arhitekture II, na način da takvo postupanje vrijeđa moralna prava autora, predstavljalo bi povredu autorskih prava koautora (Q i Y). Dakle, tvrdnja “StarBusinessa” da je pravom vlasništva stekao i pravo da apsolutno raspolaže hotelom je netačna, ukoliko bi takvo raspolaganje podrazumijevalo povredu moralnih prava koautora ili bi podrazumijevalo upotrebu autorskih imovinskih prava na djelu arhitekture II koja mu nisu prenesena.

2. Y i Q tvrde da će se rušenjem hotela povrijediti njihova autorska prava na djelu arhitekture II. Kako smo već naglasili, prijenosnom prava vlasništva ne prenose se autorska imovinska i druga prava na vlasnika primjerka ili originala autorskog djela. Shodno tome, svako postupanje vlasnika primjerka ili originala djela koje podrazumijeva zadiranje u autorska imovinska i druga prava, te moralna prava autora rezultirat će povredom autorskih prava. Imajući u vidu navedeno, ZASP predviđa da je vlasnik arhitektonskog objekta dužan prije rušenja takvog objekta samo obavijestiti autora o njegovoj namjeri i dopustiti autoru, a koji to zahtijeva, da pristupi da se taj objekat fotografira. Također, autor ima pravo tražiti i da se preda primjerak nacрта arhitektonskog djela na svoj trošak (čl. 69, st. 2 ZASP). Dakle, s obzirom na to da “StarBusiness” nije postupio u skladu s navedenom zakonskom obavezom, Y i Q će uspjeti u sudskom sporu protiv “StarBusinessa”.

Zadatak 9.1. Izdavački ugovor

Subjekti (S)	Objekti (O)
X – autor pisanog djela književne umjetnosti "Forum" – nosilac prava reprodukcije i distribucije na pisanom djelu književne umjetnosti	"Ljeto u Rimu" – pisano djelo književne umjetnosti (PDKU)
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>X _____ "Forum" Izdavački ugovor za prvo izdanje djela</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>X _____ "Forum" Izdavački ugovor za drugo izdanje djela</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>X _____ "Forum" ZASP</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X _____ PDKU</p> <p>odnos nosioca prava reprodukcije i distribucije</p> <p>"Forum" _____ PDKU</p>

1. Izdavački ugovor je imenovani autorski ugovor, za čiju valjanost je nužno da autor djela koji želi da se to djelo izda, prenese na izdavača minimalno dva autorska imovinska prava, i to reproduciranja svog djela štampanjem ili drugim sličnim postupkom i pravo distribuiranja primjerka tog djela. Izdavač se obavezuje da djelo na ugovoreni način štampa (reproducira) i stavlja u promet (distribuirati) i autoru plati odgovarajuću naknadu (čl. 85, st. 1 ZASP). Dakle, upravo prijenos minimalno prethodno dva navedena autorska imovinska prava predstavlja glavne karakteristike i bitne elemente izdavačkog ugovora. U svakom slučaju, navedeno ne ograničava autora da na izdavača prenese i neka druga autorska imovinska prava u pogledu njegovog djela, naprimjer pravo reprodukcije autorskog djela u elektronskoj formi, pravo audiovizuelnog prilagođavanja ili pravo prijevoda. U skladu s navedenim, X i "Forum" su, kako za prvo izdanje tako i za drugo izdanje njegovog romana "Ljeto u Rimu", zaključili izdavački ugovor, na osnovu kojeg je "Forum" stekao pravo na reprodukciju i distribuciju romana. Jedna od osnovnih značajki ovog ugovora jeste da se prava na reprodukciju i distribuciju, ukoliko ugovorom nije drugačije određeno, prenose na izdavača na isključiv način (čl. 89 ZASP), te je nužno da izdavački ugovor bude zaključen u pisanoj formi (čl. 80 ZASP). Također, važno je naglasiti da izdavač ima pravo samo na jedno izdanje djela, odnosno pravo na umnožavanje ugovorenog broja primjeraka (čl. 86, st. 2 ZASP), te je za novo izdanje potrebno zaključiti novi izdavački ugovor, a što je vidljivo i u samom zadatku.

2. U slučaju da ne dođe do prodaje cjelokupnog tiraža, odnosno da određeni broj primjeraka ostane neprodat, ZASP daje mogućnost izdavaču da te primjerke djela proda kao papir za preradu ili da ih na drugi način uništi, ali uz obavezu da prvo autoru tog djela ponudi otkup tih primjeraka po cijeni koju bi izdavač ostvario za takvu prodaju (čl. 94, st. 1 ZASP). Ukoliko autor ne prihvati navedenu ponudu, tek u tom slučaju izdavač je ovlašten da slobodno proda primjerke kao papir za preradu ili ih uništi (čl. 94, st. 2 ZASP). U konkretnom slučaju, "Forum" nije ni u jednom trenutku uputio ponudu X-u za otkup neprodanih primjeraka romana, već ga je isključivo obavijestio o svojoj namjeri. Štaviše, da bi ponuda bila valjana bilo je nužno da "Forum" istakne i ukupnu cijenu za otkup neprodanih primjeraka djela kao starog papira. Imajući u vidu navedeno, jasno je da "Forum" nije imao pravo da proda primjerke romana kao papir za preradu, jer X nije odbio ponudu "Forum", već je izrazio neslaganje s obavještenjem i namjeravanim postupanjem izdavača. Shodno tome, došlo je do povrede autorskih prava X-a, i to autorskog imovinskog prava na distribuciju, ali potencijalno i autorskog moralnog prava na poštivane integriteta djela, te u skladu sa navedenim tvrdnje "Forum" nisu tačne.

Zadatak 10.2. Odgovarajuća primjena pravila autorskog prava na srodna prava

Subjekti (S)	Objekti (O)
X – izvođač; stvaralac izvedbe Y – izvođač; "FlashStar" – nosilac prava na filmskom djelu; proizvođač videograma	"The time is now" – filmsko djelo (FD) Izvedba Videogram
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
ugovorni odnos X ————— "FlashStar" Ugovor o filmskoj produkciji ugovorni odnos Y ————— "FlashStar" Ugovor o filmskoj produkciji faktički odnos X ————— Y	izvođački odnos X ————— FD stvaralački odnos X ————— Izvedba odnos nosioca prava "FlashStar" ————— Izvedba odnos nosioca prava "FlashStar" ————— Videogram

1. X je talentirani glumac koji u skladu sa ZASP-om ima status izvođača (čl. 116, st. 1 ZASP), te nastankom izvedbe kao objekta zaštite srodnog prava izvođač postaje nosilac moralnih i imovinskih prava na izvedbi (čl. 117 u vezi sa čl. 118 ZASP). Iz činjeničnog stanja je vidljivo da Američka kompanija „Flashstar“ poduzima inicijativu i bavi se cjelokupnom organizacijom u vezi sa fiksiranjem filmskog djela na fizički nosač (videogram), čime u konkretnom slučaju ima status filmskog producenta (čl. 131 ZASP). Dakle, da bi izvođač (glumac) bio angažiran za snimanje filmskog djela, nužno je da izvođač i filmski producent zaključe odgovarajući ugovor. Ugovor o filmskoj produkciji je imenovani autorski ugovor, a kojim se reguliraju odnosi između filmskog producenta, koautora audiovizuelnog djela i autora doprinosa na tom djelu (animatori, kostimografi, kompozitori muzike i sl.), te odnosi između samih autora, a koji mora biti zaključen u pisanoj formi (čl. 113, st. 1 ZASP). No, u konkretnom slučaju X nema status niti koautora audiovizuelnog djela, niti autora doprinosa audiovizuelnog djela. Ipak, imajući u vidu odredbu čl. 122, st. 1 ZASP-a kojom je popisano da izvođači zaključuju ugovor o filmskoj produkciji sa filmskim producentima, jasno je da dolazi do odgovarajuće primjene odredaba autorskog prava na srodna prava (čl. 3, st 2 ZASP). Dakle, s obzirom na to da je X angažiran kao glumac, odnosno izvođač, te su shodno tome X i “FlashStar” (filmski producent) zaključili autorski ugovor – ugovor filmskoj produkciji.

2. Zaključivanjem ugovora o filmskoj produkciji, smatra se da je izvođač (glumac) prenio na producenta isključivo i neograničeno sva svoja izvođačka imovinska prava koja ima na svojoj izvedbi (čl. 122, st. 1 ZASP). Za prijenos svakog pojedinačnog imovinskog prava izvođač ima pravo na novčanu naknadu od filmskog producenta (čl. 122, st. 2 ZASP). Ipak, ukoliko izvođač odbije ili bude spriječen zbog više sile da dovrši svoj doprinos na audiovizuelnom djelu, on se ne može protiviti da se ostvareni dio njegovog izvođenja (doprinosa) koristi za dovršenje audiovizuelnog djela uz odgovarajuću naknadu (čl. 123 ZASP). Dakle, s obzirom na to da je X bio spriječen da završi svoj doprinos na filmskom djelu zbog više sile, a kako je “FlashStar” isplatio novčanu naknadu za doprinos X-a, to je shodno tome “FlashStar” i mogao koristiti snimke scena u kojima je X.

3. U slučaju da je došlo do povrede imovinskih prava izvođača tj. X-a na njegovoj izvedbi kao doprinosu koji je sastavni dio filmskog djela “The time is now”, u konkretnom slučaju bilo bi povrijeđeno pravo reprodukcije pohranjivanjem snimka izvođenja u elektronskoj formi (čl. 21, st. 2 u vezi sa čl. 119,

st. 1 b) ZASP), te pravo činjenja dostupnim javnosti snimka izvođenja (čl. 32 u vezi sa čl. 119, st. 1 e) ZASP). Dakle, “FlashStar” je filmsko djelo “The time is now”, a u kojem su se nalazili i snimci izvedbe X-a, objavio na svojoj *online on-demand* platformi omogućavajući svakom pojedincu/ki pristup filmskom djelu s mjesta i u vrijeme koje sam odabere (čl. 32 ZASP), a kojoj radnji je prethodilo pohranjivanje (reprodukcija) djela u elektronskoj formi (čl. 21, st. 2 ZASP).

Zadatak 11.2. Moralna prava izvođača

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – koizvođač nezaštićene tvorevine; kostvaralac izvedbe; izvođač solista</p> <p>KUD “Plavi safir” – grupa izvođača; koizvođači nezaštićene tvorevine; kostvaraoci izvedbe</p> <p>“TV Sarajevo” – nosilac prava na audiovizuelnom djelu; radiodifuzna organizacija (proizvođač emisije); nosilac prava na emisiji</p>	<p>Splet narodnih igara – nezaštićena tvorevina (NT)</p> <p>“Bosna” – izvedba</p> <p>Prilog “Baščaršijske noći” – audiovizuelno djelo (AVD)</p> <p>Emisija</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>X ————— KUD “Plavi safir”</p> <p>Ugovor o djelu</p> <p>koizvođači</p> <p>X ————— KUD “Plavi safir”</p> <p>ZASP</p> <p>kostvaraoci</p> <p>X ————— KUD “Plavi safir”</p> <p>ZASP</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— KUD “Plavi safir”</p> <p>ZASP</p> <p>faktički odnos</p> <p>“TV Sarajevo” ————— KUD “Plavi safir”</p>	<p>izvođački odnos</p> <p>X ————— NT</p> <p>stvaralački odnos</p> <p>X ————— izvedba</p> <p>izvođački odnos</p> <p>KUD “Plavi safir” ————— NT</p> <p>stvaralački odnos</p> <p>KUD “Plavi safir” ————— izvedba</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“TV Sarajevo” ————— AVD</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“TV Sarajevo” ————— emisija</p>

1. Izvođači kada individualno ili u okviru izvođačke grupe izvide autorska ili folklorna djela uživaju pravo da budu naznačeni kao izvođači ili da na drugi

način budu jasno identificirani kada se njihova izvedba koristi (čl. 118 ZASP). Ovo moralno pravo izvođača je uporedivo pravu na moralno pravo priznavanje autorstva (čl. 118 i čl. 18 ZASP). Ukoliko izvođači nastupaju kao grupa, onda to moralno pravo pripada grupi kao cjelini, a ne svakom pojedinom izvođaču (čl. 118, st. 2 ZASP). Dakle, u tom slučaju možemo zaključiti da su moralna prava izvođača, pojedinca, koji je član grupe, u cijelosti ostvarena kada lice koje koristi izvedbu navede kao izvođača grupu koja je izvodila autorsko ili folklorno djelo. Ipak, kada je riječ o izvođačima solistima, njihovo moralno pravo za priznanjem statusa izvođača ostvaruje se zasebno od grupe (čl. 118, st. 2 ZASP). Shodno tome, u konkretnom slučaju došlo je do povrede moralnih prava X-a kao soliste, jer "TV Sarajevo" mu nije odalo priznanje kao izvođaču, solisti folklornog djela nezavisno od grupe.

2. Folklorna djela predstavljaju narodne umjetničke, nezaštićene tvorevine (čl. 8, st. 1, e) ZASP). Ipak, izvođenjem nezaštićene tvorevine izvođač unosi svoju ličnost i daje duhovni pečat interpretaciji, te shodno tome nastaje izvedba koja se štiti kao predmet srodnog prava izvođača (čl. 116, st. 1 ZASP). Izvođač time stiče moralna i imovinska prava na izvedbi (čl. 118 i čl. 119 ZASP), kao što autor stiče moralna, imovinska i druga prava na autorskom djelu. U isključiva imovinska prava izvođača spada i pravo snimanja, odnosno pravo reprodukcije izvedbe (čl. 119, st. 1 ZASP). Imajući navedeno u vidu, ni jedno treće lice ne može bez saglasnosti izvođača, a koju stiče na temelju ugovora, ili bez određenog zakonskog osnova, vršiti snimanje izvedbe. U konkretnom slučaju "TV Sarajevo" je snimilo izvedbu KUD "Plavi safir", potom ju je uključilo u prilog koji je govorio o dešavanjima kulturnog festivala i emitiralo taj prilog gledaocima. Međutim, isječak snimka izvedbe je činio sastavni dio priloga o kulturnom festivalu, a koji je imao cilj da informira javnost o tekućim i aktuelnim događajima. ZASP predviđa da je u obimu koji je nužan za informiranje javnosti dopušteno reproducirati autorska djela koja se pojavljuju kao sastavni dio tekućeg događaja (čl. 44, st. 1 a) ZASP), a što je upravo stvar u konkretnom slučaju. Ovdje je bitno istaći da, iako izvedba predstavlja predmet srodnog prava, navedena odredba koja se odnosi na autorska djela se na odgovarajući način primjenjuje i na kategorije srodnih prava (čl. 3, st. 2 ZASP). Imajući u vidu sve navedeno, s obzirom na to da se radilo o slobodnoj upotrebi izvedbe u cilju informiranja javnosti o tekućim događajima, tvrdnje X-a su netačne i "TV Sarajevo" je smjelo snimiti izvedbu, uključiti je u prilog i emitirati.

Zadatak 12.1. Fonogram

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – autorica 3 zbirke muzičkih djela s riječima; izvođačica</p> <p>“XXL Music” – raniji nosilac prava na zbirka; proizvođač fonograma.</p>	<p>Tri zbirke muzičkih djela s riječima (3Z)</p> <p>Tri fonograma (3F)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>faktički odnos</p> <p>X ————— “XXL Music”</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— 3Z</p> <p>izvođački odnos</p> <p>X ————— 3Z</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“XXL Music” ————— 3F</p>

1. Svako autorsko imovinsko pravo koincidira s jednim načinom iskorištavanja autorskog djela. Kako je navedeno u činjeničnom stanju, “XXL Music” iskorištava autorska djela X na način da ih snima i komunicira publici, kako putem fizičkih nosača tako i putem *online* muzičkih servisa. Snimanje ili fiksanje podrazumijeva radnju umnožavanja djela, tj. zahtijeva vršenje prava reprodukcije iz čl. 21 ZASP-a, te je X morala prenijeti to pravo na “XXL Music”. Da bi X-ina snimljena djela komunicirala s publikom putem fizičkih nosača nastalih umnožavanjem, “XXL Music” mora te nosače staviti u promet, što zahtijeva prijenos prava distribucije iz čl. 22 ZASP-a. Što se tiče *online* muzičkih servisa i dostupnosti djela za *streaming* i *download*, u te svrhe je X morala prenijeti pravo umnožavanja djela putem pohranjivanja u elektronskoj formi (čl. 21, st. 2 ZASP), čiji prijenos se ne podrazumijeva prijenosom prava reprodukcije na materijalne nosače (čl. 76, st. 2 ZASP – pravilo odvojenosti prijenosa). Konačno, da bi djela bila dostupna slušaocima s mjesta i u vrijeme koje odaberu za *streaming* ili *download*, bilo je potrebno da “XXL Music” ste-kne pravo činjenja dostupnim javnosti iz čl. 32 ZASP.

2. Lice koje preduzme inicijativu i snosi odgovornost za prvo snimanje zvukova jednog izvođenja ima status proizvođača fonograma (čl. 126, st. 1 ZASP), tj. status jednog od nosilaca srodnih prava. “XXL Music” je bio taj, koji je prema činjeničnom stanju snimio X-ino izvođenje muzičkih djela s njena tri albuma, što mu daje prethodno navedeni status. Snimci izvođenja koje je napravio podvode se pod kategoriju fonograma (čl. 126, st. 3 ZASP). Fonogram je

zaseban predmet zaštite srodnog prava proizvođača fonograma i razlikuje se kako od izvedbe koju je kreirala X i koju “XXL Music” snima tako i od njenih muzičkih djela koja je napisala i izvela. Shodno tome, “XXL Music” ima prava na svoja 3 fonograma. “XXL Music” je, prema navodima iz činjeničnog stanja, bio nosilac 4 prethodno navedena autorska imovinska prava na period od 6 godina, a nakon isteka ugovora ta prava su se vratila X-i. Sada X želi da kreira nove snimke, tj. fonograme, što može učiniti budući da ima sva neophodna autorska (i izvođačka) prava da to učini. Time bi i X postala proizvođač fonograma. X pri tome nema namjeru, kako proizlazi iz navoda slučaja, da na bilo koji način koristi fonograme “XXL Music”, tako da do povrede srodnog prava proizvođača fonograma na njima neće doći.

Zadatak 13.1. Videogram

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>Z – autor pisanog djela književne umjetnosti; autor djela prerade (dramsko djelo)</p> <p>“Youth” – nosilac prava javnog scenskog prikazivanja djela prerade; nosilac prava na reprodukciju djela prerade; proizvođač videograma</p>	<p>“Star is born” – pisano djelo književne umjetnosti (PDKU)</p> <p>“Star is born” – dramsko djelo, djelo prerade (DP)</p> <p>Videogram</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>Z ————— “Youth”</p> <p>Ugovor o izvođenju (kroz javno scensko prikazivanje)</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>Z ————— “Youth”</p> <p>Ugovor o poklonu</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>Z ————— “Youth”</p> <p>ZASP</p>	<p>autorski odnos</p> <p>Z ————— PDKU</p> <p>autorski odnos</p> <p>Z ————— DP</p> <p>odnos nosioca prava javnog scenskog prikazivanja i reprodukcije</p> <p>“Youth” ————— DP</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“Youth” ————— videogram</p>

1. Snimanjem izvedbe i njenim fiksiranjem na materijalni nosač nastaje novi objekat zaštite koji je predmet srodnog prava proizvođača videograma – videogram, a na kojem proizvođač videograma ima svoja isključiva imovinska prava (čl. 131 u vezi sa čl. 132 ZASP). Da bi se treće lice moglo na zakonit način koristiti videogramom, potrebna mu je saglasnost proizvođača, odnosno

nužno je: ili da dođe do prijenosa imovinskih prava s proizvođača na korisnika putem ugovora ili da se videogram može upotrebljavati na osnovu određenog zakonskog osnova koji predviđa ZASP (odgovarajuća primjena ograničenja autorskih imovinskih prava na srodna prava uz određene izuzetke). U ovom slučaju moramo razdvojiti kategoriju videograma kao objekta zaštite srodnih prava i autorskih djela kao zasebnog objekta. Dakle, ukoliko je na videogramu zabilježeno određeno autorsko djelo ili izvedba (objekt zaštite srodnog prava), onda je trećem licu za upotrebu videograma potrebna, pored saglasnosti proizvođača videograma, i saglasnost autora, te izvođača tog djela i/ili izvedbe, osim ako proizvođač nije stekao sva potrebna prava od njih i ovlaštenje da ih prenosi dalje (čl. 78 ZASP).

Z je autor dramskog djela (djela prerade) koje se scenski prikazuje na pozornici i koje je snimljeno, zbog čega on i tvrdi u konačnici da je mogao slobodno raspolagati snimkom. Ipak, u konkretnom slučaju "Youth" je proizvođač videograma, s obzirom na to da je samostalno inicirao, prikupio sredstva, organizirao i rukovodio fiksiranjem izvedbe na materijalni nosač (videogram). Prema tome, kao takav polaže isključiva imovinska prava na svom videogramu, te je Z-u potrebna njegova saglasnost kako bi se koristio imovinskim pravima na videogramu, bez obzira na činjenicu što je njegovo dramsko djelo koje je interpretirano fiksirano na videogramu. Shodno tome, kako Z nije imao pisanu saglasnost "Youtha" niti je postojao zakonski osnov za njegovo postupanje, došlo je do povrede imovinskih prava "Youtha" na videogramu, te tvrdnja Z-a nije u konačnici tačna.

2. Imajući u vidu prethodni odgovor, zaključili smo da je došlo do povrede imovinskih prava pozorišta "Youth" na videogramu. S obzirom na to da je Z najprije snimak fiksiran na videokaseti morao elektronski reproducirati (pre-snimati na kompjuter), došlo je najprije do povrede prava reprodukcije pohranjivanjem u elektronskoj formi (čl. 21, st. 2 ZASP). Nakon reprodukcije, Z je odlučio objaviti snimak na svojoj društvenoj mreži, koja je otvorena za sve posjetioce, omogućavajući time svakom pojedincu da s mjesta i u vrijeme koje sâm odabere pristupi snimku, čime je došlo do povrede prava činjenja dostupnim javnosti (čl. 32 ZASP).

Zadatak 14.2. Imovinska prava radiodifuznih organizacija

Subjekti (S)	Objekti (O)
X – neovlašteni korisnik “MojaBiH” – radiodifuzna organizacija (proizvođač emisije)	Emisija Audiovizuelno djelo 1 – Evrovizija (AD 1) Audiovizuelno djelo 2 – prateći program (AD 2)
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
odnos povrede prava X ————— “MojaBiH” ZASP	odnos nosioca prava “MojaBiH” ————— AD 1 odnos nosioca prava “MojaBiH” ————— AD 2 odnos nosioca prava “MojaBiH” ————— Emisija

1. “MojaBiH” ima status radiodifuzne organizacije i kao takva je izvorni nosilac srodnog, a ne autorskog prava. Do tog zaključka dolazimo jer je ona jedino pravno lice koje je preuzelo inicijativu i snosilo odgovornost za proizvodnju emisije, u smislu zvučnovizuelnog sadržaja, koji je pretvoren u signal koji je emitiran radi saopšavanja javnosti (čl. 135 ZASP), na dvije polufinalne i finalnoj večeri Evrovizije. Prema tome, “MojaBiH” je nosilac prava na svojoj emisiji i povodom nje ima određena isključiva imovinska prava. Jedno od tih prava je (čl. 136 ZASP) i pravo na sekundarno korištenje svojih emisija (čl. 31 ZASP), ukoliko se to radi uz naplatu ulaznica. Iz činjeničnog stanja proizlazi da je emisija “MojaBiH” istovremeno saopštena javnosti putem televizijskog prijemnika (tehničkog uređaja) gostima X-ovog ugostiteljskog objekta i da je X za to naplatio ulaznice, te dolazimo do zaključka da je došlo do povrede ovog imovinskog prava “MojeBiH” na njenoj emisiji.

2. Pored toga što “MojaBiH” ima status radiodifuzne organizacije, što joj daje određena izvorna imovinska prava na njenoj emisiji, “MojaBiH” također ne-
 minovno mora biti i nosilac autorskih prava na audiovizuelnom sadržaju koji se emitira (Evrovizija) i koji je kreiran u njenom okviru (prateći program). Bitno je razdvojiti emisiju (signal koji nosi određeni sadržaj) i autorska djela kao dvije zasebne kategorije. Naime, kako proizlazi iz činjeničnog stanja, “MojaBiH” je “jedina imala pravo da u BiH na male televizijske ekrane donese

ovo takmičenje i jedina je kreirala i prateći evrovizijski program iz studija”. To nas dovodi do dva zaključka i to: a) da je ova stanica bila isključivi izvedeni nosilac prava na emitiranje i/ili reemitiranja audiovizuelnog djela (Evrovizije) za teritoriju BiH i b) da je u njenom okviru kreiran i prateći program koji je samostalno audiovizuelno djelo i na kojem je “MojaBiH” izvedeni nosilac prava na temelju čl. 100 ZASP-a (autorska djela stvorena u radnom odnosu). Shodno tome, budući da je audiovizuelno djelo nastalo u okviru “MojaBiH” (prateći program) sekundarno korišteno (čl. 31 ZASP), moglo bi se tvrditi da je X također povrijedio barem pravo sekundarnog korištenja audiovizuelnog djela (pratećeg programa), koje je radiodifuzno emitirano i istovremeno saopšteno javnosti putem televizijskog aparata u njegovom ugostiteljskom objektu. Međutim, ako je tvrdnja X-a tačna da “uredno plaća naknade kolektivnim organizacijama za muzička i audiovizuelna djela u BiH”, onda do povrede nije došlo.

Zadatak 15.1. Baza podataka

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>Arhiv Federacije BiH – proizvođač baze podataka; nosilac svih imovinskih prava na bazi podataka kao zbirci i na računarskom programu</p> <p>X – autor baze podataka kao zbirke; autor računarskog programa</p> <p>Q – uposlenik Arhiva Federacije BiH</p>	<p>Digitalizirana arhivska građa – nezaštićena tvorevina (NT)</p> <p>Sortirana nezaštićena tvorevina – zbirka kao baza podataka (ZBP)</p> <p>Računarski program (RP)</p> <p>Baza podataka (BP)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— X</p> <p>Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— Q</p> <p>Ugovor o radu</p> <p>faktički odnos</p> <p>X ————— Q</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— ZBP</p> <p>autorski odnos</p> <p>X ————— RP</p> <p>odnos nosioca srodnih prava</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— BP</p> <p>odnos nosioca autorskih prava</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— ZBP</p> <p>odnos nosioca autorskih prava</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— RP</p> <p>vlasnički odnos</p> <p>“Arhiv Federacije BiH” ————— NT</p>

1. Baza podataka se može štiti i kao objekt zaštite srodnog prava proizvođača baze podataka i kao autorsko djelo. Baza podataka štiti će se kao autorsko djelo samo u slučaju kada su ispunjeni uslovi iz čl. 7, st. 1 ZASP-a. Naime, baza podataka će uživati autorskopravnu zaštitu onda kada postoji originalan izbor ili raspored sadržaja koji čini bazu podataka, odnosno čime je upravo kroz izbor, selekciju i raspored sadržaja autor/ica dao/la toj bazi podataka pečat svoje ličnosti.

Baza podataka će se štiti samo kao objekt srodnog prava u slučaju kada ne ispunjava uslove originalnog izbora i rasporeda njenog sadržaja, odnosno ne ispunjava uslove iz čl. 7, st. 1 ZASP-a. U tom slučaju zaštita joj se priznaje upravo radi uloženi sredstava i truda u samu izradu baze podataka (zaštita investicije). Zaštita baze podataka ili njenog sadržaja kao objekta srodnog prava nezavisna je od njene zaštite autorskim pravom ili drugim pravima (čl. 141, st. 3 ZASP). Međutim, postoji mogućnost da na jednoj bazi podataka postoje istovremeno i nezavisno autorskopravna zaštita i zaštita po osnovu srodnog prava proizvođača podataka.

U konkretnom slučaju, X je vršio izbor i selektiranje arhivske građe (sistemizacija), te samostalno odredio i njen način prezentiranja, zbog čega ova baza podataka uživa autorskopravnu zaštitu kao zbirka, a X je njen autor (čl. 7, st. 1 ZASP), te i autor aplikacije ("DocZ"), koja potpada pod pisana djela – računarske programe (čl. 4, st. 2 a) ZASP). Ovdje je bitno naglasiti da su arhivsku građu činile sudske odluke, zakoni i drugi zapisnici kao kategorija nezaštićene tvorevine (čl. 8, st. 1, b) ZASP), te shodno tome nisu postojala druga autorska prava na građi koja bi zahtijevala raniji prijenos odgovarajućih prava, prije samog selektiranja i sortiranja građe i njenog uključivanja u bazu podataka. S druge strane, Arhiv Federacije BiH je preuzeo inicijativu i rizik za novčano ulaganje u svrhu kreiranja baze podataka, a što ga čini proizvođačem baze podataka (čl. 141, st. 2 ZASP). Imajući u vidu navedeno, na bazi podataka kojom upravlja aplikacija (računarski program) "DocZ" istovremeno i nezavisno postoji autorskopravna zaštita (zbirka), ali i srodno pravo proizvođača baze podataka, gdje su titulari ovih prava različita lica (čl. 141, st. 3 ZASP).

2. Već smo istakli da je X autor baze podataka kao zbirke, s obzirom na njegov individualni i originalni doprinos izboru, selekciji i prezentaciji arhivske građe koja čini bazu podataka (čl. 7, st. 1 i st. 2 ZASP). Shodno tome, X uživa autorskopravnu zaštitu na bazi podataka koja još uvijek traje u skladu sa čl. 55 ZASP-a. Kako je je pravo prerade isključivo imovinsko pravo autora (čl. 20, st. 4, e) ZASP), a iz činjeničnog opisa vidimo da je X prenio sva autorska

imovinska prava na Arhiv Federacije BiH, čiji uposlenik je Q, shodno tome, ukoliko bi Q mijenjao zbirku kao bazu podataka ne bi došlo do povrede autorskih prava X-a. Imajući u vidu navedeno, tvrdnja Arhiva Federacije BiH je tačna.

Zadatak 16.1. Neobjavljena slobodna djela

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – autor pisanog djela književne umjetnosti</p> <p>“Antique” – raniji vlasnik originala manuskripta pisanog djela književne umjetnosti</p> <p>Z – nasljednica imovine X-a</p> <p>“BookWorm” – nosilac srodnog prava izdavača; vlasnik originala manuskripta pisanog djela književne umjetnosti</p>	<p>Original manuskripta pisanog djela književne umjetnosti (M)</p> <p>Pisano djelo književne umjetnosti (KD)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>zakonski odnos</p> <p>X ————— Z</p> <p>Zakon o nasljeđivanju</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>Z ————— “Antique”</p> <p>Ugovor o prodaji</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>“Antique” ————— “BookWorm”</p> <p>Ugovor o prodaji</p> <p>faktički odnos</p> <p>Z ————— “BookWorm”</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— KD</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>“BookWorm” ————— KD</p> <p>vlasnički odnos</p> <p>“BookWorm” ————— M</p>

1. ZASP propisuje da autorsko pravo, u pravilu, traje za života autora i 70 godina nakon njegove smrti (čl. 55). Budući da je X preminuo neposredno nakon kraja Drugog svjetskog rata, očigledno je da je 2023. godine rok zaštite za njegova djela već davno istekao. Autorska prava, osim prava pokajanja, nasljeđuju se nakon smrti autora (čl. 63 ZASP), tako da je Z bila nasljednica autorskih prava na X-ovim djelima u periodu od navedenih 70 godina. Međutim, nakon isteka toga roka, njena prava su prestala i sva djela X-a su ušla u javni domen i postala slobodna za korištenje. Na njegovim djelima više ne postoje ni

imovinska, ni moralna (uključujući pravo objavljivanja), a ni druga prava. Autorska djela uživaju autorskopravnu zaštitu od samog čina njihovog nastanka, okolnost da je jedno djelo bilo ili nije bilo objavljeno ne utiče na to da li će uživati zaštitu. Shodno tome, i za djelo “Razglednice iz Atine” istekli su rokovi autorskopravne zaštite. Prema tome, X nema više autorska prava na tom djelu, te nije moglo doći do njihove povrede. Okolnost da je “BookWorm” prvi put objavio djelo “Razglednice iz Atine” također nema uticaja na povredu prava ličnosti X-a, jer je i ovo (moralno) pravo autora/njegovih nasljednika da odluče o tome da li će i kada djelo prvi put biti objavljeno isteklo.

2. “BookWorm” je prvobitno stekao pravo vlasništva na manuskriptu “Razglednice iz Atine”. Na temelju toga je prvi put zakonito izdao taj do sada neobjavljeni roman, za što nije bilo prepreke, jer su autorska prava na njemu već istekla (čl. 138, st. 1 ZASP). U suprotnom, da su autorska prava na njemu još tekla, pravo vlasništva na manuskriptu mu to ne bi dopuštalo, već bi morao tražiti dozvolu autora. Budući da se kod “Razglednica iz Atine” radilo o prvom izdanju (tzv. *Editio princeps*), ZASP takvim subjektima, koji javnosti komuniciraju autorsko djelo koje do sada nije bilo dostupno, dodjeljuje imovinska i druga prava koja odgovaraju onim, koja je imao autor toga djela i to na period od 25 godina od prvog zakonitog izdanja ili prvog zakonitog saopštavanja javnosti tog djela. Shodno tome, “BookWorm” je ovim izdanjem postao nosilac izvornog srodnog prava izdavača na predmetnom izdanju.

Zadatak 17.1. Kolektivno ostvarivanje prava – kolektivna organizacija

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>“SoundFX” – radiodifuzna organizacija; neovlašteni korisnik</p> <p>Q – vlasnik i direktor radiodifuzne organizacije</p> <p>“Beat” – udruženje građana</p> <p>“MusicA” – kolektivna organizacija</p>	<p>Muzička djela</p>

Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>odnos povrede prava “SoundFX” ————— “MusicA” ZKOP</p> <p>zakonski “SoundFX” ————— Q Zakon o privrednim društvima</p> <p>odnos povrede prava “MusicA” ————— “Beat” ZKOP</p> <p>odnos povrede prava “MusicA” ————— Q ZKOP</p>	<p>odnos nosioca prava “MusicA” ————— Muzička djela</p>

1. Autori i drugi nosioci prava uživaju ustavima zagarantiranu slobodu udruživanja. Shodno tome, na teritoriji BiH može postojati više udruženja autora (elektronske) ili drugih, odnosno svih žanrova muzike. Međutim, samo jedno takvo udruženje može da kolektivno ostvaruje prava na muzičkim djelima i za to mu treba dozvola Instituta za intelektualno vlasništvo, koja se dodjeljuje u upravnom postupku, u kojem se ispituje ispunjavanje uslova jednog udruženja da obavlja tu djelatnost. Izdavanjem te dozvole udruženje stiče status kolektivne organizacije (čl. 6 ZKOP). Kada udruženje “MusicA” tvrdi u činjeničnom stanju “da ima ovlaštenje nadležnog organa da zaključuje takve ugovore i daje dozvolu za korištenje muzičkih djela”, to upućuje da mu je Institut u skladu sa čl. 11 ZKOP-a izdao predmetnu dozvolu. Shodno tome, dok je udruženje “Beat” samo u statusu udruženja građana, udruženje “MusicA” je u statusu kolektivne organizacije.

2. Budući da je “MusicA” kolektivna organizacija i da ZKOP predviđa zakonski monopol organizacija u okviru njihove specijalizacije (čl. 6, st. 3 u vezi sa čl. 18, st. 1 ZKOP), tj. da za ostvarivanje autorskih prava koja se odnose na istu vrstu prava na istoj vrsti djela (u ovom slučaju muzička djela) može da postoji samo jedna kolektivna organizacija, dolazimo do zaključka da je jedino “MusicA” ovlaštena da zaključi taj ugovor. U prilog tome ide i odredba čl. 18, st. 1 ZKOP-a, koja predviđa pretpostavku da je kolektivna organizacija, u okviru vrste prava i vrste djela za koje je specijalizirana, ovlaštena da djeluje za račun svih autora. Shodno tome, postoji zakonska pretpostavka da “MusicA” nastupa i u ime i za račun članova udruženja “Beat”. Prema tome, ugovor koji je SoundFX zaključio s udruženjem “Beat” nije valjan i ne daje ovoj stanici pravni osnov za emitiranje.

3. Kako je navedeno u prethodnom odgovoru, na kolektivnu organizaciju “MusicA” primjenjuje se pretpostavka kolektivnog ostvarivanja iz čl. 18, st. 3 ZKOP-a. Budući da iz činjeničnog stanja ne proizlazi da su se članovi udruženja “Beat” pisano izjasnili da ne žele svoja prava ostvarivati na kolektivan način (čl. 18, st. 2 ZKOP), “MusicA” kolektivno ostvaruje prava i tih autora, tako da je ishod isti – ugovor je morao biti zaključen s kolektivnom organizacijom “MusicA”, a argument “SoundFX-a” je irelevantan.

4. U djelatnost kolektivnog ostvarivanja prava, koju obavlja kolektivna organizacija, potpada i sklapanje ugovora sa stranim kolektivnim organizacijama i njihovim udruženjima u okviru iste specijalizacije (čl. 3, st. 1 h) ZKOP). Na taj način i na temelju navedenih ugovora (tzv. bilateralnih ili recipročnih ugovora o saradnji), domaća kolektivna organizacija ostvaruje prava stranih autora na teritoriji BiH (zaključuje ugovore i ubire naknadu), a strana organizacija iz druge zemlje ostvaruje prava bh. autora na svojoj teritoriji. U pravilu, jednom godišnje dolazi do razmjene ubranih naknada između organizacija. Shodno tome, “MusicA” u skladu sa čl. 6, st. 3 i čl. 18, st. 1 ZKOP-a ima zakonski monopol za kolektivno ostvarivanje prava na svim muzičkim djelima, što potvrđuje pretpostavka kolektivnog ostvarivanja koju uživa. Prema tome, “MusicA” kolektivno ostvaruje i prava stranih muzičkih autora na teritoriji BiH, što tvrdnju “SoundFX-a” čini netačnom.

Zadatak 18.2. Penali

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>Q – autor djela arhitekture;</p> <p>Z – bivši vlasnik djela arhitekture; nosilac prava distribucije na djelu arhitekture;</p> <p>X – novi vlasnik djela arhitekture; neovlašteni korisnik djela arhitekture;</p>	<p>“Fashion&Art” interijer – djelo arhitekture (DA)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>ugovorni odnos</p> <p>Q ————— Z Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi</p> <p>ugovorni odnos</p> <p>Z ————— X Ugovor o prodaji</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— Q ZASP</p>	<p>autorski odnos</p> <p>Q ————— DA</p> <p>odnos nosioca prava distribucije</p> <p>Z ————— DA</p> <p>vlasnički odnos</p> <p>X ————— DA</p>

1. Do povrede autorskih prava dolazi kada se treće lice neovlašteno koristi autorskim djelom. Da bi se treće lice ovlašteno koristilo autorskim djelom nužno je da ono stekne status nosioca odgovarajućih autorskih prava na tom djelu ili barem ovlaštenog korisnika. Nosiocem autorskih prava postaje se prijenosom autorskih prava na to lice i to na temelju ugovora, zakona ili po osnovu nasljeđivanja. U konkretnom slučaju Q je autor djela arhitekture (interijer galerije "Fashion&Art"), a koji je ovo djelo stvorio po angažmanu ranijeg vlasnika Z. Stvaranje autorskog djela po angažmanu (narudžbi) trećeg lica, podrazumijeva da autor (Q) zadržava sva autorska imovinska prava, osim prava distribucije koje se *ex lege* prenosi na naručioca (Z-a), ukoliko nije drugačije regulirano ugovorom (čl. 98, st. 3 ZASP). S obzirom na to da nije ugovoren prijenos drugih autorskih imovinskih prava, Z je postao isključivo titular prava distribucije na djelu arhitekture. Kupovinom galerije "Fashion&Art" X je stekao isključivo pravo vlasništva na primjerku djela, ali nije došlo do stjecanja drugih autorskih imovinskih prava (čl. 67 ZASP). Shodno činjenici da je X angažirao Y u svrhu redizajniranja interijera galerije, jasno je da je X imao namjeru da vrši preradu arhitektonskog objekta. S obzirom na to da je pravo prerade isključivo imovinsko pravo autora Q (čl. 20, st. 4 e) ZASP), a kako su ova prava još uvijek kod Q, redizajniranjem interijera došlo je do povrede autorskih prava Q, a X je time stekao status neovlaštenog korisnika djela arhitekture. Ovdje je važno skrenuti pažnju na to da ZASP predviđa zakonska ograničenja imovinskih prava autora izgrađenog arhitektonskog objekta (čl. 70, st. 1 ZASP). Naime, protekom roka od 5 godina od dana završetka izgradnje, odnosno izdavanja upravne dozvole za upotrebu objekta, autor djela arhitekture se ne može protiviti izmjenama na djelu arhitekture. Ipak, rok od 5 godina još uvijek nije istekao (djelo je izgrađeno 2008. godine, izmjene su započete 2011. godine), pa se ovo zakonsko ograničenje autorskog imovinskog prava u konkretnom slučaju ne može primijeniti. Dakle, autorsko pravo prerade Q je povrijeđeno.

2. Q pokreće sudski spor i traži dosudu naknade, čak do trostrukog iznosa odgovarajuće uobičajene naknade koju bi stekao, odnosno podnosi sudu zahtjev za plaćanje penala. U slučaju kada je autorsko imovinsko pravo povrijeđeno namjerno ili krajnjom nepažnjom, nosilac prava može od povredioca tražiti naknadu do trostrukog iznosa ugovorene naknade, a ako nije ugovorena, odgovarajuće uobičajene naknade (čl. 158, st. 1 ZASP). Već smo istakli da je Q titular svih imovinskih autorskih prava na djelu arhitekture, a da X neovlašteno započinje preradu arhitektonskog objekta. Uvjet za dodjelu penala jeste da je imovinsko pravo povrijeđeno namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Analizirajući činjenično stanje možemo utvrditi da X u konkretnom slučaju postupa s namjerom, s obzirom na to da ga je Q prije započinjanja radova kontaktirao i istakao da nema ovlaštenja za redizajniranje galerije i da tim postupkom vrijeđa njegova autorska prava na djelu arhitekture, a na što se X oglašio. Shodno navedenom, kako je X postupao svjesno i s namjerom, zahtjev za plaćanje penala Q je opravdan.

Kada se određuje visina penala koji će biti dosuđeni ZASP predviđa dvije mogućnosti, dosudu naknade do trostrukog ugovorenog iznosa ili uobičajene odgovarajuće naknade (čl. 158, st. 1 ZASP). U konkretnom slučaju, sud bi morao primijeniti parametre za određivanje uobičajene odgovarajuće naknade, s obzirom na to da ne postoji ugovorena naknada za prijenos autorskog imovinskog prava prerade s Q na bilo koje treće lice. Autorska imovinska i druga prava prenose se pojedinačno i zasebno (čl. 76, st. 2 ZASP), te se u skladu s tim prijenos autorskih imovinskih i drugih prava vrši uz naknadu za svako pojedino pravo koje se prenosi (čl. 81 st. 1 ZASP). S obzirom na to da u konkretnom slučaju nema ugovorene naknade za prijenos prava prerade, sud će odrediti visinu naknade prema uobičajenim visinama naknada na tržištu za pojedinu vrstu djela (djelo arhitekture), prema obimu i trajanju iskorištavanja djela (pravo prerade) u konkretnom slučaju, te prema drugim okolnostima slučaja (čl. 81, st. 2 ZASP). U svakom slučaju pri utvrđivanju o zahtjevu sud je dužan da uzme u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito obim nastale štete, stepen krivice povredioaca, obim ugovorene ili uobičajene naknade i preventivni cilj penala (čl. 158, st. 2 ZASP).

3. ZASP predviđa dodatno osiguranje autora i njihovih prava, na način da regulira mogućnost dosude razlike u iznosima, ukoliko je nastala šteta veća od iznosa penala (čl. 158, st. 3 ZASP). U slučaju da je obična šteta koju je Q pretrpio u konkretnom slučaju veća od naknade koja bi mu bila dosuđena na ime penala (uobičajena naknada za prijenos prava prerade do trostrukog iznosa), onda je nosilac autorskih prava (Q) ovlašten da od suda zahtijeva razliku do iznosa naknade potpune štete kako bi u cijelosti bio obeštećen (čl. 158, st. 3 ZASP).

Zadatak 19.2. Primjena ZASP-a na strane državljane

Subjekti (S)	Objekti (O)
<p>X – autor pisanog djela književne umjetnosti; nosilac prava na djelu prerade</p> <p>Y – neovlašteni korisnik; autor djela prerade</p> <p>“Book&Tea” – neovlašteni korisnik</p>	<p>Roman – pisano djelo književne umjetnosti (PDKU)</p> <p>Prijevod romana – djelo prerade (DP)</p>
Subjekt – subjekt (S-S)	Subjekt – objekt (S-O)
<p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— Y</p> <p style="text-align: center;">ZASP</p> <p>odnos povrede prava</p> <p>X ————— “Book&Tea”</p> <p style="text-align: center;">ZASP</p> <p>faktički odnos</p> <p>Y ————— “Book&Tea”</p>	<p>autorski odnos</p> <p>X ————— PDKU</p> <p>odnos nosioca prava</p> <p>X ————— DP</p> <p>autorski odnos</p> <p>Y ————— DP</p>

1. ZASP se primjenjuje na autore i druge nosioce autorskih ili/i srodnih prava, a koji su državljani BiH ili imaju svoje prebivalište ili boravište na teritoriji BiH (čl. 175, st. 1 ZASP). Ipak, ZASP utvrđuje da će stranci, strana fizička i pravna lica, uživati jednaku zaštitu kao i domaći državljani, ukoliko postoji međunarodni ugovor između BiH i države stranca, ili po osnovu ZASP-a, ili na osnovu materijalnog reciprociteta čije postojanje je oboriva pretpostavka (čl. 175, st. 2 ZASP). Bez obzira na navedene uvjete u pogledu primjene ZASP-a, u odnosu na moralna prava, stranci uživaju zaštitu po osnovu ZASP-a u svakom slučaju (čl. 175, st. 3 tač. a ZASP). X u BiH uživa status stranca. Shodno tome, da bi se njegova autorska prava na pisanom djelu književne umjetnosti štitila ZASP-om, te da bi uspio u sudskom sporu, neophodno je da postoji međunarodni ugovor o saradnji između BiH i Austrije, ili da postoji zakonski osnov primjene ZASP-a, ili materijalni reciprocitet.

Iz hipotetičkog slučaja nije vidljivo da su ispunjena prva dva uvjeta. Međutim, materijalni reciprocitet se pretpostavlja, dok se ne dokaže suprotno. Materijalni reciprocitet postoji ukoliko BiH kao domaća država priznaje strancu samo ona prava koja su bh. državljaninu priznata u državi čiji je stranac državljanin, odnosno Austriji. Shodno navedenom, X uživa zaštitu u pogledu svog autorskog djela na osnovu odredaba ZASP-a, a po osnovu pretpostavke postojanja materijalnog reciprociteta. U slučaju spora, u pogledu pitanja

postojanja reciprociteta, teret dokazivanja je na stranci koja tvrdi suprotno, tj. obara pretpostavku. Stoga su tvrdnje Y i “Book&Tea” neosnovane ukoliko ne dokažu da zaista ne postoji materijalni reciprocitet.

2. Imajući u vidu da smo utvrdili primjenu ZASP-a na konkretno autorsko djelo X-a, u pogledu utvrđivanja (ne)postojanja povrede autorskih prava primjenjivat će se odredbe domaćeg zakona. Treće lice vrijeđa prava autora, ukoliko se bez njegovog ovlaštenja koristi autorskim djelom. Da bi se treće lice moglo ovlašteno i zakonito koristiti autorskim djelom, nužno je da dođe do prijenosa autorskih imovinskih prava s autora na treće lice putem ugovora, ili da postoji zakonski osnov koji predviđa ZASP za upotrebu autorskog djela bez saglasnosti autora. U konkretnom slučaju, X nije prenio autorska imovinska prava na prijevod djela putem ugovora na Y, a ni na “Book&Tea” potrebna prava u pogledu izdavanja prevedenog djela. Također, ne postoji ni zakonski osnov utvrđen ZASP-om koji bi im omogućavao upotrebu djela bez dozvole autora. Shodno navedenom, Y i “Book&Tea” su se neovlašteno koristili autorskim djelom X-a, te time i povrijedili njegova autorska imovinska prava. Važno je naglasiti, da prijevodom izvornog autorskog djela nastaje djelo prerade kao samostalno autorsko djelo (čl. 6, st. 1 ZASP). Autorska djela uživaju autorskopravnu zaštitu od samog čina njihovog nastanka (čl. 14 ZASP), bez obzira na to da li je “novo” djelo nastalo povredom prava autora izvornog djela. Naravno, zaštita djela prerade nema utjecaja na pravo autora izvornog djela (čl. 6, st. 2 ZASP), a što podrazumijeva da će X i dalje moći u sudskom postupku tražiti zaštitu svojih autorskih prava koja su povrijeđena, te shodno tome, kako smo ranije obrazložili, i uspjeti u sporu.

3. U skladu s prethodnim odgovorom, u konkretnom slučaju jeste došlo do povrede autorskog imovinskog prava prerade X-a kroz prijevod izvornog djela. Y je preveo izvorno autorsko djelo bez saglasnosti X-a, a koje pravo je isključivo pravo autora (čl. 20, st. 4, g) u vezi sa čl. 33, st. 1 ZASP). Nakon što je djelo prevedeno, nastalo je novo, samostalno, autorsko djelo prerade Y-a. Ipak, osnov djela prerade čini izvorno djelo, a za čiju preradu Y nije imao saglasnost, te shodno tome nije imao ni ovlaštenja da izvrši prijenos prava reprodukcije i distribucije za djelo prerade na izdavača “Book&Tea” (čl. 6, st. 2 ZASP u vezi sa čl. 33, st. 3 ZASP). Dakle, u konkretnom slučaju je Y povrijedio pravo prijevoda tj. prerade X-a, dok je “Book&Tea” izvršio povredu prava reprodukcije i distribucije. Također, u slučaju da na djelu prerade nije navedeno ime autora izvornog djela, X-a, došlo je do povrede moralnih prava X-a i to prava na priznavanje autorstva (čl. 18, st. 1 ZASP).

4. ZASP predviđa da bez obzira na državljanstvo, prebivalište ili boravište autora, autori će uživati zaštitu prema ZASP-u ukoliko je njihovo djelo prvi put izdato na teritoriji Bosne i Hercegovine, ili je u roku od 30 dana od dana kada je izdato u nekoj drugoj državi izdato u Bosni i Hercegovini (čl. 176, st. 1 ZASP). Dakle, da je autorsko djelo X-a prvi put zakonito izdato na teritoriji BiH, pa da je nakon toga došlo do povrede prava, X bi uživao autorskopravnu zaštitu nad svojim djelom prema ZASP-u, bez obzira na (ne)postojanje međunarodnog ugovora, zakonskog osnova ili principa materijalnog reciprociteta.

ANEKS

Praktična uputstva i pravila kod pristupa ispitu

Iako naredni izloženi koraci na prvi pogled mogu djelovati očigledno, te da je njihovo navođenje na ovom mjestu suvišno, dugogodišnje iskustvo realizacije ispita pokazuje da je od koristi na jednom mjestu i prije samog testa iz autor-skog i srodnih prava studente/ice detaljno informirati i uputiti na način kako pristupiti provjeri znanja i kako ispravno postupati za vrijeme njenog trajanja. Na taj način studenti/ce opuštenije pristupaju ispitu, jer su upoznati/e s kora-cima koji mu prethode i njegovim tokom, te se mogu bolje fokusirati na rješa-vanje ispitnog zadatka.

Dan prije ispita:

- Informirati se o satnici i tačnoj lokaciji (broj i naziv/mjesto prostorije) odr-žavanja ispita.
- Pripremiti studentsku legitimaciju (indeks) ili (do 24 h prije) pismeno javi-ti predmetnoj profesorici/asistentici razloge opravdane nemogućnosti pri-stupa ispitu s indeksom i pribaviti prethodno odobrenje pristupa ispitu i s drugim ličnim dokumentom.
- Pripremiti pribor za pisanje koji se može sastojati samo od hemijskih olo-vaka ili nalivpera s punjenjem crnom ili plavom tintom te korektora. Nije dozvoljeno koristiti grafitne olovke ili drugo sredstvo za pisanje koje ne ostavlja trajni trag na ispitnom testu, sredstva za pisanje s punjenjima u bilo kojoj drugoj boji (npr. crvena, zelena i sl.), kao ni tekst-markere u bilo kojoj boji.
- Informirati se koje zakonske tekstove (ZASP ili ZKOP, ili oba) je potrebno ponijeti na ispit, te ih pripremiti za naredni dan, budući da studentima bez njih nije moguće pristupiti provjeri znanja.

- Provjeriti da su zakonski tekstovi koje će studenti/ce ponijeti za upotrebu na ispitu neobilježeni i nekomentirani na bilo koji način (hemijskom olovkom, nalivperom, grafitnom olovkom, tekst-markerima i sl. u bilo kojoj boji). Isto se odnosi, ali ne ograničava na: podvlačenje, zaokruživanje, dopisivanje obrazloženja i sl. Na zakonskim tekstovima može biti naznačeno ime studenta/ice. Ovaj korak je bitan, budući da bez neobilježenog/ih zakona nije moguće pristupiti provjeri znanja.
- Pripremiti flaširanu vodu ili drugu tekućinu za osvježenje, te papirne ili vlažne maramice.

Dan ispita:

- Blagovremeno doći na lokaciju održavanja ispita, što podrazumijeva barem 30 minuta prije zakazane satnice održavanja ispita, jer će to biti od koristi za prilagođavanje na atmosferu ispitne prostorije i smještanje na individualno ispitno mjesto, te realizaciju predispitnih formalnosti.
- Prilikom ulaska u salu obavezno je odložiti lične stvari (npr. jakne, kapute, torbe bez ličnih predmeta) na vješalice i uz sebe zadržati samo najnužnije predmete (npr. indeks, mobilni uređaj, novčanik, manje tašne s ličnim stvarima).
- Slijediti uputstva predmetne profesorice i/ili asistentice u pogledu rasporeda sjedenja u sali u kojoj se održava ispit.
- Ugasiti mobilni uređaj (ne ugasiti zvono ili aktivirati modus za let, već ugasiti uređaj) i odložiti ga u tašnu s ličnim stvarima, ili na klupu do indeksa, tako da je ekran uvijek okrenut prema dolje. Suprotno postupanje i sumnja na suprotno postupanje može dovesti do isključenja ispitnog testa iz evaluacije i/ili prestanka ispita za kandidata/kinju.
- Nošenje pametnih satova nije dozvoljeno na ispitu.
- Indeks ili drugi lični dokument staviti na klupu i omogućiti uvid predmetnoj profesorici ili asistentici.
- Zakonski tekst(ove) staviti na klupu i omogućiti uvid predmetnoj profesorici ili asistentici.
- Pribor za pisanje staviti na klupu.

- Prije početka ispita, osim zakonskog teksta/ova, pribora za pisanje, indeksa ili drugog ličnog dokumenta te osvježnja (voda ili drugi bezalkoholni napitak te maramice), bilo kakvi drugi predmeti nisu dozvoljeni na klupi.

Ispit:

- Predmetna profesorica i/ili asistentica vrši distribuciju ispitnih testova studentima/icama, na način da ih raspoređuje na radne površine klupa, tako da je prva stranica testa (“lice”) okrenuta prema radnoj površini klupe.
- Ispit počinje nakon što se ispred svih studenata/ice ispitni test nalazi na radnoj površini klupe i predmetna profesorica ili asistentica usmeno objavi vrijeme početka ispita.
- Ispit za sve studente/ice počinje istovremeno, što znači da prije objave vremena početka ispita nije dozvoljeno okretati test, čitati test, početi s pisanjem i sl.
- Prva ispitna radnja je da se student/ica potpiše na ispitni test i upiše broj indeksa ili broj indeksa i broj alternativnog ličnog dokumenta uz koji pristupa ispitu, budući da potpuno nepotpisani ispitni testovi (ime i prezime i broj indeksa/broj alternativnog ličnog dokumenta) neće moći biti evaluirani. Tek nakon toga student/ica počinje da razmatra ispitni zadatak.
- U toku ispita se studenti/ice u intervalima informiraju o proteku ispitnog vremena, kako bi mogli/e rasporediti vrijeme potrebno za rješavanje ispitne materije.
- U toku ispita, u bilo kojem momentu, studenti/ce mogu tražiti od predmetne profesorice ili asistentice pojašnjenja i preciziranja činjeničnog stanja, ukoliko postoji jezičko nerazumijevanje. To se radi na način, da se ne ometaju u procesu rada drugi/e studenti/ce.
- U toku ispita, u bilo kojem momentu, studenti/ce mogu tražiti dodatni list za pisanje od predmetne profesorice ili asistentice, koji nosi ista formalna obilježja kao i ispitni test i koji će predmetna profesorica ili asistentica potpisati i pričvrstiti uz osnovni test. Student/ica se također na označeno mjesto potpisuje na dodatni list i upisuje broj indeksa i broj alternativnog ličnog dokumenta uz koji pristupa ispitu.

- Veoma je bitno da studenti/ce nastoje da pišu maksimalno čitljivo, budući da u slučaju nečitljivosti ispitni test neće moći biti uzet u evaluaciju. Također je važno pridržavati se pravila gramatike i pravopisa.
- Na ispitu nije dozvoljeno korištenje bilo koje vrste vlastitih papira za bilješke, koncepte i sl.
- Svi papiri na kojima je student/ica pisao/la za vrijeme ispita (bez obzira na to da li su u pitanju bilješke, koncept i sl.) moraju biti pričvršćeni uz osnovni ispitni test i predati na kraju ispita.
- Sve do izlaska iz ispitne prostorije nije dozvoljeno bilo kakvo korištenje a ni aktiviranje (uključivanje) mobilnih uređaja.
- Svi studenti/ce koji pristupe ispitu i bude im dodijeljen ispitni test ostaju u ispitnoj prostoriji za sve vrijeme trajanja provjere znanja.
- Ukoliko student/ica prije vremenskog roka trajanja ispita finalizira materiju ispitnog testa, rad može predati predmetnoj profesorici ili asistentici i prije isteka vremenskog roka provjere znanja, ali ostaje u ispitnoj prostoriji za sve vrijeme trajanja provjere znanja.
- Pred kraj ispitnog vremena, od značaja je provjeriti još jednom da li je ispitni test u potpunosti potpisan (ime i prezime i broj indeksa/broj alternativnog ličnog dokumenta), budući da u suprotnom ispitni test neće moći biti uzet u evaluaciju.
- Nakon što istekne ispitno vrijeme, predmetna profesorica ili asistentica će oglasiti kraj ispita, nakon čega su studenti/ce dužni bez odlaganja zaustaviti pisanje i svoj ispitni test deponirati na rub klupe, koji se nalazi uz centralni prolaz kroz ispitnu salu. Ovaj ispitni korak je bitan, budući da ispitni testovi koji budu još uvijek u procesu izrade nakon oglašavanja isteka ispitnog vremena neće moći biti uzeti u evaluaciju.
- Kako se ne bi stvarala gužva, studenti/ce ostaju na svojim mjestima dok predmetna profesorica ili asistentica ne prikupe sve radove koji se nalaze na rubovima klupa, što će po okončanju usmeno saopštiti. Nakon toga studenti/ce mogu napustiti svoja mjesta, uzeti lične stvari i napustiti salu. Ovaj ispitni korak je bitan, jer ispitni testovi koji nisu predati na ovakav način neće moći biti uzeti u evaluaciju.

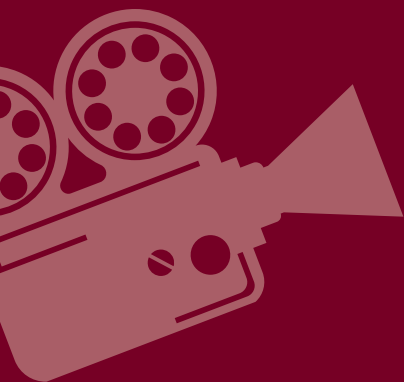
autor muzičkog djela
proizvođač fonograma
izdavački ugovor

neraštičena tvorevina
računarski program
prerada autorskog djela

pravo distribucije
pravo reprodukcije
filmsko djelo
koreografsko djelo
izvođač

9 789926 544010

